

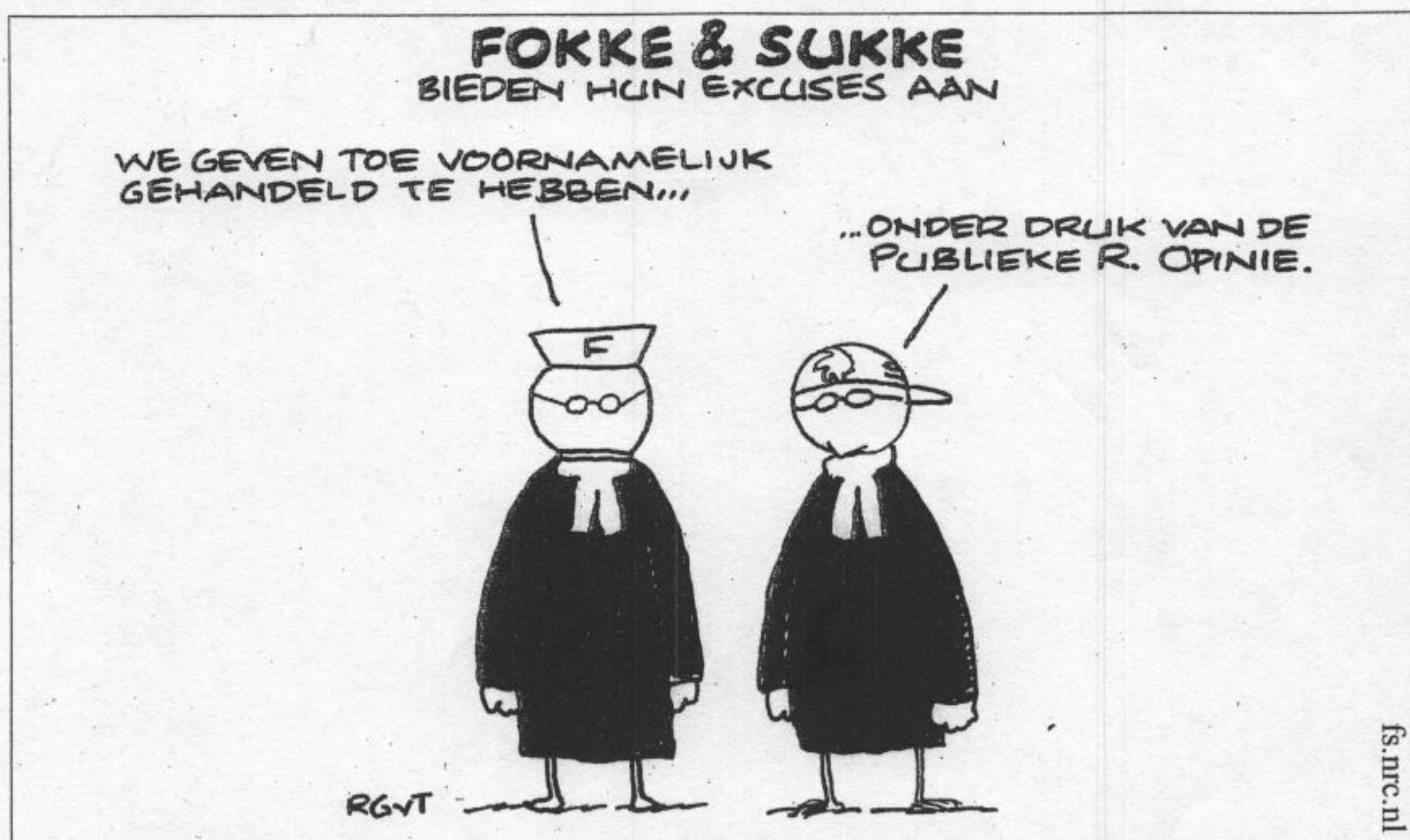
PERSFOCUS

Ver. MARTIJN
21/7 01
W. taf

ZEVENTIENDE JAARGANG NUMMER 6 - JUNI 2001

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

REID, GELEIJNSE & VAN TOL nrc 26/6

In dit nummer:

Martijn niet welkom op Roze Zaterdag	pag. 2
OM informeert slachtoffer na vrijlating zedendader...	pag. 3
...om eigenrichting te voorkomen	pag. 4
Zaak Vaatstra: Peter R. de Vries en de jacht op een Irakees	pag. 5
Zedendelinquenten aan de leugendetector	pag. 9
De strijd tegen misbruik	pag. 10
Slachtoffer centraal in strafrecht?	pag. 14
Onterecht	pag. 17
Puttense moordzaak heropend	pag. 23
EP wil strenge aanpak kinderporno/Vervloesem: kinderporno in 't Amstell	pag. 26
Huisarts in Oss ontmaskerd als pedo	pag. 27
Ontucht van de maand	pag. 29
Jeugd en seks: 't blijft tobben (volgens 't CDA en de VVD)	pag. 30
Kuitenbrouwer over kinderporno/De schone kunsten	pag. 35
Islam en homoseksualiteit; ook dat blijft tobben...	pag. 36
Zaak Dutroux zit muurvast	pag. 38
Klopjacht op moordenaars Bulger	pag. 39
Achtergrond	pag. 41

W. H. BARKER

10/1/20

10/1/20

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSEUS

PERSFOCUS, ZEVENTIENDE JAARGANG, NUMMER 6, JUNI2001

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Sp!ts	
Metro	
Reformatorisch Dagblad	Ref D
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Apeldoornse courant	Ap. C.
Utrechts Nieuwsblad	UN
Gooi en Eemlander	G+E
Groene Amsterdammer	GA
XL (COC)	
Maandblad Geestelijke Volksgezondheid	MGV
Psychologie Magazine	
Zorg+Welzijn	Z+W
Binnenlands Bestuur	BB
Uit de Verenigde Staten:	
New York Times	

Abonnementen op Persfocus kosten f 95,-- per jaar.

Losse nummers f 10,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

RUS-11 109 dt 12 jun

Politiebond rijdt Roze Zaterdag

ROTTERDAM De Nederlandse Politiebond (NPB) stuurt geen afvaardiging naar Roze Zaterdag, omdat de organisatie ook de pedofielenvereniging Martijn daaraan laat meedoen. De laatste jaren deed de NPB altijd mee aan het honofestival.

Toen de NPB vorig jaar opmerkte dat de Stichting Martijn ook aanwezig was, werd de organisatie gevraagd die vereniging te weren. Maar Martijn blijkt nu wel te zijn uitgenodigd, 30 juni in Rotterdam.

De organisatie van Roze Zaterdag heeft ook dreigbrieven gekregen vanwege de aanwezigheid van Martijn. Een gezelschap dat een kindervoorstelling zou geven, heeft ook afgezegd voor het festival.

NPB boycot Roze Zaterdag om pedofielen

Rotterdam - De Nederlandse Politiebond (NPB) wil niets meer te maken hebben met Roze Zaterdag. De bond neemt afstand van het homofestival omdat de organisatie van het feest pedofielenvereniging Martijn heeft uitgenodigd.

De NPB nam altijd deel aan Roze Zaterdag. Vorig jaar bleek de vertegenwoordigers van de politiebond dat ook de stichting Martijn op het festival ruimte kreeg zich te profileren. Omdat de stichting ook voor Roze Zaterdag dit jaar is uitgenodigd, heeft de NPB besloten niet meer deel te nemen. (ANP)

Roze Rotterdam

ROTTERDAM Culturele Hoofdstad 2001 staat van morgen tot 2 juli in het teken van *Different Identities*. Het festival Rotterdam wil laten zien hoe mensen met homofiele, lesbische en biseksuele gevoelens zich anno 2001 presenteren.

In de havenstad gebeurt de komende week van alles: theater, film, exposities, dans, muziek, sport, literatuur, conferenties, maatschappelijke projecten en niet te vergeten grote feesten. De grote publiekstrekker is de landelijke Roze Zaterdag die op 30 juni wordt gehouden.

Martijn niet welkom op Roze Zaterdag

Van onze verslaggever
ROTTERDAM - Pedofielenvereniging Martijn mag niet deelnemen aan de informatiemarkt van Roze Zaterdag, na dreigementen van organisaties die de dag te boycotten.

Aanvankelijk had de organisatie van Roze Zaterdag de omstrede pedofielenclub gewoon toegelaten. Maar dat viel bij vele andere deelnemers van de homo-manifestatie RR2001 niet in goede aarde. Een kindertheatergezelschap en de Nederlandse Politie Bond weigerden nog te komen. „Ons adviesorgaan voor homoseksuele medewerkers wil niet geassocieerd worden met pedofilie”, aldus een woordvoerder.

De discussie liep zo hoog op, aldus een persverklaring, dat de organisatie niet anders kon dan Martijn te weren. De voorzitter van de pedofielenvereniging laat weten zich onvrijwillig bij het besluit neer te leggen.

De organisatie ontving de afgelopen dagen telefoontjes, waarbij de bellers dreigden de mensen van Martijn met knuppels te lijf te gaan. De organisatie zei de be-

Pedofiel taboe op homofeest

ROTTERDAM - Pedofielenvereniging Martijn mag niet meedoen aan Roze Zaterdag in Rotterdam. De organisatie van het homofestival Rotterdam Roze Zaterdag 2001 heeft gisteren na alle commotie besloten de vereniging niet toe te laten tot de informatiemarkt.

Verschillende deelnemers aan

Organisatie zwicht voor druk politiebond

Rotterdam op 30 juni, waaronder de Nederlandse Politiebond (NPB) en een kindertheatergezelschap, weigerden deel te nemen aan het festival. Homofiele medewerkers van de NPB weigerden in

een adem te worden genoemd met pedofielen.

De organisatie van het festival had ook enkele dreigtelefoontjes binnengekregen. Bellers dreigden deelnemers van de vereniging

Roze Zaterdag zonder pedofielenvereniging

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 13 JUNI. Pedofielenvereniging Martijn mag niet meedoen aan Roze Zaterdag die 30 juni in Rotterdam wordt gehouden. Dat heeft de organisatie van het homofestival gisteren besloten. Deze week weigerden de Nederlandse Politiebond en een kindertheatergezelschap aan de dag deel te nemen omdat ze niet in verband gebracht wilden worden met pedofielen.

Daarop ontving de organisatie van Roze Zaterdag verschillende telefoontjes waarin werd bedreigd

(Van een verslaggever)
AMSTERDAM - Na dreigtelefoontjes heeft de homo-organisatie Rotterdam Roze gisteren besloten de pedofielenvereniging Martijn uit te sluiten van deelname aan Roze Zaterdag op 30 juni. De Nederlandse Politie Bond (NPB) had wegens deelname van pedofielen al besloten zijn stand terug te trekken van de informatiemarkt op die dag.

Martijn begrijpt niet dat een homo-organisatie een andere emancipatorische groep uitsluit. Al jaren doet de vereniging zonder problemen mee aan Roze Zaterdag, die jaarlijks in een andere stad worden gehouden. Ditmaal is de dag onderdeel van de manifestatie Rotterdam Roze, van 22 juni tot 1 juli. Martijn en de NPB zouden een stand hebben op de informatiemarkt van 30 juni.

Bij het organisatiebureau wa-

de leden van Martijn met knuppels te lijf te gaan als ze aan de informatiemarkt zouden deelnemen.

De organisatie zegt het te betreuren dat Martijn niet op de informatiemarkt aanwezig zal zijn, omdat het een legale vereniging is. „Maar het moet duidelijk zijn dat wij ons van iedere vorm van seksueel misbruik distantiëren.”

De vereniging Martijn, die streeft naar wettelijke en maatschappelijke acceptatie van 'ouder-jongerenrelaties', wilde zich aanvankelijk niet vrijwillig terug-

Martijn niet welkom op roze dagen Rotterdam

PAROOL 13 JUNI 2001
ren de afgelopen tijd dreigtelefoontjes binnengekomen: als Martijn meedeed, zouden de deelnemers met knuppels te lijf worden gegaan. Ook andere organisaties, zoals een kindertheater en de NPB, weigerden medewerking. Ze willen niet in één adem worden genoemd met pedofielen.

De NPB heeft een adviesgroep over homo-emancipatie binnen de politie, die jaarlijks een stand heeft op Roze Zaterdag. Volgens woordvoerder Debbie Fonke van

Pedofielenvereniging geweerd bij Roze Zaterdag

Van een onzer verslaggevers
ROTTERDAM - Het bestuur van Rotterdam Roze 2001 ontzegt de belangvereniging voor pedofielen, Martijn, de toegang tot de informatiemarkt op Roze Zaterdag. Dat heeft ze besloten nadat diverse organisaties hadden aangegeven het homo-evenement op 30 juni te zullen boycotten. De organisatoren hebben ook dreigtelefoontjes ontvangen. Volgens een woordvoerder dreigde iemand de leden van Martijn zelfs met knuppels te lijf te zul-

len gaan. De vereniging gaf geen gehoor aan een verzoek zich vrijwillig terug te trekken. Daarop hakte de organisatie gisteren de knoop zelf door. „Omdat de aanwezigheid van deze belangvereniging van pedofielen het eigenlijke doel van de Roze Zaterdag dreigt te overschaduwen”, schrijft ze in een verklaring.

„Er is te weinig draagvlak voor de deelname van Martijn, de onrust die daardoor is ontstaan, staat een succesvol ver-

loop in de weg.”
Diverse deelnemers, waaronder de Nederlandse Politiebond (NPB) hadden al aangegeven niet aan Roze Zaterdag mee te doen zolang de belangvereniging op de deelnemerslijst stond. Martijn reageerde teleurgesteld op de commotie. „Wij propageren geen seks tussen volwassenen en kinderen, we willen alleen discussiëren over het onderwerp.”

Politiebond laakt Roze Zaterdag

ROTTERDAM, 12 JUNI. De Nederlandse Politiebond (NPB) wil niets meer te maken hebben met Roze Zaterdag, 30 juni in Rotterdam, omdat de organisatie pedofielenvereniging Martijn heeft uitgenodigd. De afgelopen jaren was de NPB telkens met een delegatie aanwezig op Roze Zaterdag. Vorig jaar bleek de bond dat ook de stichting Martijn op het festival ruimte kreeg zich te profileren. De NPB schrok hiervan en trok bij de organisatie van Roze Zaterdag aan de bel. Onlangs kreeg de NPB te horen dat Martijn ook voor dit jaar weer is uitgenodigd. (ANP)

Martijn met knuppels te lijf te gaan.

In de afgelopen dagen bleek vereniging Martijn niet bereid zich vrijwillig terug te trekken. De organisatie van Roze Zaterdag zegt „het te betreuren dat voor het eerst in de geschiedenis van Roze Zaterdag deze legale belangvereniging voor pedoseksuelen de toegang geweerd is tot het platform van de informatiemarkt”.

Een woordvoerder van de vereniging Martijn laat weten teleurgesteld te zijn in de beslissing van de organisatie. „Wij propageren geen seks tussen volwassenen en kinderen, wij willen alleen discussiëren over dit onderwerp.” De woordvoerder is bang dat deze „morele paniek” over pedofilie leidt tot „wanhoop” bij degenen die seksuele gevoelens hebben voor kinderen. (ANP)

Politiebond (NPB) overlegt morgen of ze toch zal deelnemen aan de Roze Zaterdag, het jaarlijkse homofestival dat op 30 juni in Rotterdam plaatsvindt. Eerder trok de bond zich terug, omdat de belangvereniging voor pedofielen, Martijn, ook werd toegelaten tot de informatiemarkt. Gisteren besloot de organisatie van Roze Zaterdag vanwege alle commotie echter dat Martijn niet mag meedoen aan het evenement. (GPD)

Politiebond toch naar Roze Zaterdag

ROTTERDAM - De Nederlandse Politiebond (NPB) komt toch naar het homofestival Roze Zaterdag dat 30 juni in de Rotterdamse binnenstad wordt gehouden. De politiebond ziet geen belemmering meer, nu belangvereniging voor pedofielen Martijn door de organisatie is geweerd. Kindertheatergezelschap Plankenkoorts komt niet terug op de eerdere afzegging. (GPD)

RUS-11 184 do 21 jun

OM meldt vrijkomen dader zedenzaak

DEN HAAG Het Openbaar Ministerie gaat bij wijze van proef slachtoffers van zedendelicten informeren als "hun" dader weer op vrije voeten komt. Het gaat voorlopig om slachtoffers van 256 delinquenten die dit jaar vrijkomen.

De betrokken daders kregen meer dan 2 jaar cel. Het OM waarschuwt slachtoffers dat ze geen eigen rechter mogen spelen.

Als belangrijkste reden voor de proef wordt een respectvolle bejegening van de slachtoffers genoemd. "Hoe vaak heb ik de laatste jaren niet gehoord dat het buitengewoon confronterend is om je dader opeens weer tegen te komen", zegt landelijk officier Van der Meer.

Justitie meldt vrijlating na zedendelict NVMH
21/6

Den Haag - Het Openbaar Ministerie (OM) gaat bij wijze van proef slachtoffers van zedendelicten informeren wanneer 'hun' dader op vrije voeten komt. Het gaat voornamelijk om slachtoffers van 256 delinquenten die vanaf nu vrijkomen.

De belangrijkste reden voor deze informatieverstrekking is een respectvolle bejegening van slachtoffers. "Hoe vaak hebben we de afgelopen jaren niet gehoord dat het buitengewoon confronterend is om je dader ineens weer tegen te komen", verklaart Y. van der Meer, landelijk officier van justitie die belast is met slachtofferzorg.

In het experiment gaat het om meerderjarige daders die zijn veroordeeld tot meer dan twee jaar cel en die met verlof gaan of hun straf hebben uitgezeten. Daders die tbs hebben gekregen, vallen buiten de proef. (ANP)

Adres: RozeLinks, posibus 8008, 3503 RA Utrecht

E-mail: rozelinks@yahoo.com

Martijn www.geocities.com/rozelinks

Op aandringen van onder andere de homo-/ lesbische groep van de Politiebond besloten de organisatoren van Roze Zaterdag de vereniging Martijn niet meer op de informatiemarkt toe te laten. RozeLinks vindt dat een slechte zaak.

De redenering dat homoseksualiteit en pedoseksualiteit niet met elkaar in verband gebracht mogen worden snijdt geen hout. Op die manier kun je een hoop groepen de toegang tot Roze Zaterdag verbieden. Heeft homoseksualiteit meer te maken met travestie, of met ODS adomasochisme?

Het kan bij pedoseksualiteit afschuwelijk mislopen. Dat leidt - terecht - tot strafzaken. Meestal gaat het om heteroseksueel gerichte pedoseksualiteit. Maar er zijn nu eenmaal zowel heteroseksuele als homoseksuele pedo's.

De vereniging Martijn probeert duidelijk te maken, dat mensen die zich seksueel sterk tot jongeren aangetrokken voelen daarom nog geen kindermishandelaars zijn en vraagt ook aandacht voor jongeren als seksueel actieve mensen. Wij denken dat zo'n organisatie wel degelijk thuishoort op Roze Zaterdag.

Kindermishandeling bestrijd je niet door pedoseksualiteit in de ban te doen. Mensen hebben die gevoelens en relaties nu eenmaal. Het moet juist bespreekbaar en zichtbaar gemaakt worden. Alleen dan kun je kwalijke praktijken op dit kwetsbare gebied goed tegengaan.

Op Roze Zaterdag tonen we de bonte pracht van seksueel divers Nederland. Martijn heeft daar altijd deel van uitgemaakt (al langer dan de politiebond!). Samen staan we voor een maatschappij, waar je seksuele gerichtheid en voorkeur er niet toe doen en je seksuele praktijk ook niet, mits je anderen niet schaadt.

OM informeert slachtoffers van zedendelicten NVC

krijgen alleen informatie over het tijdstip van vrijlating en niet over waar de dader gaat wonen. Wel wordt de politie geïnformeerd, dit om recidive te voorkomen, zegt een woordvoerder van het OM. Indien er gevaar bestaat voor de openbare orde kan ook de burgemeester worden ingelicht.

Volgens het OM wordt met het verstrekken van de informatie tegemoet gekomen aan het belang van het slachtoffer. "Hoe vaak hebben we de afgelopen jaren niet te horen gekregen dat het buitengewoon confronterend is om je dader ineens weer tegen te komen", zegt Yvonne van der Meer, als officier van justitie belast met Slachtofferzorg in het OM-vakblad *Opportuun*, dat volgende week verschijnt. In de brief wordt de vertrouwelijkheid van de informatie benadrukt en wordt gezegd dat eigenrichting door het OM niet wordt getolereerd. Van der Meer verwacht echter niet dat door de informatieverstrekking het aantal gevallen van eigenrichting zullen toenemen: "Een onverhoedse confrontatie zal vaak juist veel emotioneler zijn."

OM kent slachtoffer zedendelict voortaan in vrijlating dader

Van onze verslaggeverster
AMSTERDAM JK 21/6

Slachtoffers van zedendelicten worden voortaan per brief geïnformeerd over het moment waarop 'hun' dader op vrije voeten wordt gesteld. Het Openbaar Ministerie (OM) zal, voorlopig als experiment, een eerste groep van 256 slachtoffers aanschrijven.

In de brief wordt de vertrouwelijkheid van de informatie benadrukt. Eigenrichting wordt niet getolereerd, waarschuwt landelijk officier van justitie slachtofferzorg Y. van der Meer.

In het experiment gaat het om meerderjarige (pedo-)seksuele daders die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van meer dan twee jaar en die gedetineerd zijn in reguliere penitentiaire inrichtingen. Tbs-gestelden en minderjarige zedendelinquenten blijven voorlopig buiten het experiment.

De computersystemen van justitie zijn nog niet op elkaar aangesloten. Daardoor zijn de benodigde gegevens van de delinquenten (plaats van detentie, datum van

verlof of invrijheidstelling) handmatig verzameld. Het OM wilde niet langer wachten met het inlichten van slachtoffers. Die kunnen zich nu beter voorbereiden op een confrontatie met hun dader. Een plotse ontmoeting leidt vaak tot emotionele situaties.

Niet alleen slachtoffers, ook de politie in de regio waar de ex-delinquent woont of zich vestigt, wordt geïnformeerd. De politie kan de dader benaderen en uitleggen dat zij op de hoogte is van zijn verleden, in de hoop dat op die manier recidive kan worden voorkomen. De burgemeester zal in sommige gevallen ook op de hoogte worden gesteld van de terugkeer van een zedendelinquent.

De moord op Chanel Naomi Eleveld uit Assen door een recidiverende pedoseksueel en de daarvoor ontstane maatschappelijke commotie zetten het OM onder druk om de proef met extra spoed te beginnen. In Engeland, Duitsland en Nieuw-Zeeland wordt het slachtoffer al langer geïnformeerd. Dat heeft nauwelijks tot eigenrichting geleid, aldus het OM.

Zedenslachtoffers worden bij wijze van proef voortaan op de hoogte gesteld van het vrijkomen van de dader. Burgemeesters niet en dat wringt. 'Wij kunnen een belangrijke rol spelen bij de terugkeer.'

Hét model voor terugkeer van een zedendelinquent in de maatschappij bestaat niet. Tijdens een vorige week aan het onderwerp gewijd congres in het Haagse Madurodam werd duidelijk dat het Informatiepunt Lokale Veiligheid inmiddels werkt aan een handreiking voor instanties die met het bijtje moeten hakken. De behoefte aan richtlijnen is groot, zo bleek in Den Haag. Een medewerkster van jeugd- en zedenpolitie in Zwolle op het Haagse congres: 'Mensen bellen met de vraag of het klopt dat er een pedoseksueel bij hen in de buurt woont. Als dat klopt, wat moet je dan zeggen?' Landelijk officier slachtofferzorg Yvonne van der Meer predikt de officiële lijn: bevestigen noch ontkennen, verwijzen naar de wijkagent. Gelach vanuit de zaal; daar zitten enkele wijkagenten. Wat moeten zij dan zeggen, is de vraag. 'Nou niets dus, de privacy is bepalend', aldus Van der Meer. Problem is dat mensen blijven bellen. De Zwolse zegt zo nu en dan maar gewoon te vertellen wat er aan de hand is. Een wijkagent uit Enschede: 'Ik krijg een telefoontje binnen van iemand met exact het juiste verhaal. Ik win nog even tijd door te zeggen dat ik een en ander zal natrekken. Maar dan houdt het toch een keer op. Ik zeg tegen de mensen: wat je vertelt is waar. Eerlijk zijn blijkt trouwens goed te werken. Want openheid geeft mensen rust. Dit zijn zaken waar de emoties heel snel kunnen oplopen. Dat kun je juist voorkomen door het samen op te lossen, hoe moeilijk dat ook is.'

Slachtofferbelang
De praktijk van alledag versus de wet. De wet stelt dat iemand die een zedenmisdrijf pleegt daarvoor gestraft moet worden. Zit die straf erop, dan is de zaak afge-

GroenLinks platform voor seksuele diversiteit

Vertrouwelijk: pedo komt vrij PAR
25-6

(Van een verslaggever)
AMSTERDAM - Het openbaar ministerie brengt slachtoffers van ernstige zedenmisdrijven voortaan op de hoogte als de dader na zijn straf terugkeert in de samenleving. Het OM hoopt dat op die manier slachtoffers niet meer onverhoeds worden geconfronteerd met de dader. Maar de gedupeerden krijgen de inlichtingen wel 'vertrouwelijk', om een hekzenjacht te voorkomen.

Het OM licht in het nieuwe plan alleen slachtoffers en de politie in. Op basis van Megan's Law worden in de Verenigde Staten ook de buurtbewoners ingelicht over de terugkeer van een veroordeelde zedendelinquent.

Zo ver wil justitie in Nederland niet gaan. Het OM maakt de slachtoffers duidelijk dat de informatie die zij krijgen, vertrouwelijk is. Toch zal het nieuws van de terugkeer zich vaak als een lopend vuurtje verspreiden, meent de politie.

Hoe hoog de emoties daarbij kunnen oplopen, bleek twee jaar geleden in Oosterhout, toen de vader van een misbruikt kind de dader doodstak.

De vroegere burgemeester van Ochten, H. Zomerdijk, in wiens gemeente de beruchte ex-zedendelinquent Henk van de H. actief was, hoopt dat de proef van het OM die vormen van eigenrichting voorkomt. Hij noemt het dan ook een uitstekend plan. Zomerdijk paste het in zijn ge-

meente al op eigen initiatief toe bij Van de H. "En ik heb daar goede ervaringen mee opgedaan," aldus de Zomerdijk.

De aanpak van het OM gaat hem echter niet ver genoeg. "Het moet ook mogelijk zijn om zedendelinquenten te verplichten ergens anders te gaan wonen," aldus de burgemeester.

De mogelijkheden daartoe zijn voornamelijk gering. De zwakbegeefde Van de H., die in 1994 werd veroordeeld voor het mishandelen en misbruiken van 24 kinderen, verhuisde op aandringen van de burgemeester en heeft nu een bezoekregeling. Hij mag zes keer per jaar onder strenge begeleiding zijn ouders in Ochten opzoeken.

Anders lag dat in het Amsterdamse stadsdeel Zeeburg. De bejaarde pedofiel René G. kwam in 1998 na zijn vrijlating terug in zijn woning aan een speelpleintje in de Indische buurt. De bewoners schreeuwden moord en brand, maar G. wist niet van wijk. Justitie kon en wilde hem niet dwingen.

Tot nu toe lichtte het OM in uitzonderlijke gevallen de burgemeester in van de gemeente waarin een zedendelinquent terugkeerde. Het OM oordeelde wanneer dat nodig was: Zomerdijk wil niet afhankelijk zijn van de mening van het OM. Hij wenst altijd op de hoogte te worden gebracht. "De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid en moet dus weten dat er speelt in zijn gemeente," aldus Zomerdijk.

Buurt neemt verjaagd gezin op

daan en dan heeft de zedenpleger recht op dezelfde mate van privacy als eenieder.

Wim Deetman, voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zou graag zien dat het Openbaar Ministerie (OM) de burgemeester van de gemeente waar een ex-zedendelinquent (weer) komt te wonen per definitie informeert. Hij denkt daarbij bijvoorbeeld aan overleg met een woningcorporatie om de ex-gedetineerde een ander huis te bezorgen. Het informeren van de burgemeester is een inbreuk op de privacy, maar betrokkene heeft daar volgens Deetman juist baat bij. 'Je moet zo iemand nooit het gevoel geven hem liever kwijt dan rijk te zijn.' Onder druk van de maatschappelijke onrust die de laatste jaren van tijd tot tijd ontstaat rondom (vermeende) pedoseksuelen - en in het bijzonder door de publiekelijke afschuif na de moord op Naomi Eleveld in Assen - heeft het OM de privacy van (pedo)seksuele daders inmiddels aan banden gelegd. En dus het belang van de slachtoffers laten prevaleren. Die worden, indien zij daar prijs op stellen, op de hoogte gebracht van de woonplaats van 'hun' dader, nadat die zijn straf heeft uitgezeten. Tot dusver hield de informatievoorziening van justitie op bij de uitspraak van de rechter.

Eigenrichting

Het OM maakte de koerswijziging - voorlopig een experiment - bekend op de dag van de Madurodam-meeting. Logische vraag vanuit de zaal aan landelijk officier slachtofferzorg Van der Meer was of eigenrichting daarmee niet juist in de hand wordt gewerkt. Zij meent van niet. 'De informatie is vertrouwelijk en eigenrichting wordt bestraft. Dat wordt de slachtoffers expliciet verteld. Verder lijkt het ons beter dat slachtoffers het op deze manier aan de weet komen in plaats van dat ze de dader ineens weer tegen het lijf lopen.' Ook de politie wordt geïnformeerd, maar dat was altijd al zo. De wens van de VNG om de burgemeesters te informeren, wil het OM niet honoreren. 'Dat doen we alleen als wij denken dat er kans bestaat op recidive of maatschappelijke onrust', zegt Van der Meer. 'De minister en de Tweede Kamer hebben die zienswijze vorig jaar ondersteund en ik heb geen zin om die discussie hier te herhalen.' Bij burgemeester Henk Zomerdijk van Duiven, voorzitter van de werkgroep van burgemeesters die zich bezighoudt met de opvang van ex-zedendelinquenten, gaat het er niet in dat de slachtoffers er nu wel weet van krijgen en burgemeesters niet. 'Justitie heeft geen garantie dat zij het niet doorvertellen. Bovendien willen wij kritische vragen kunnen stellen. Soms blijkt toch dat nazorg ontbreekt of dat er iets mis zit bij de huisvesting, het werk of inkommen van de ex-delinquent. Wij kunnen daarin juist een belangrijke rol spelen.'

Hans Oomen

(Van een verslaggever)
DRONTEN - De winnaars, uit 's Hertogenbosch, van de verkiezing van de 'Beste buurt van Nederland' stonden er zaterdag wat beteuterd bij. Ze hadden gewonnen, dat is positief, want misschien volgen andere mensen hun voorbeeld. Maar de keerzijde is dat met de prijs opnieuw de aandacht wordt gevestigd op dat gezin in hun buurt dat nergens welkom was, brandbommen in de brievenbus kreeg en werd getreiterd omdat een zoon een zedendelict had gepleegd.

Nadat Willibrord Fréquin elders in Den Bosch het gezin had bestookt met lastige vragen zoals hoe hun zoon zo ver had kunnen komen, nam het de vlucht naar Orthen in Den Bosch-Noord. Ook daar reageerden vooral omwonenden aanvankelijk zeer bezorgd. Uiteindelijk heeft het buurtcomité Fort Orthen iedereen zo ver gekregen dat het gezin kon blijven.

"Die jongen woont niet eens thuis en wij vonden dat die ou-

ders niet extra gestraft mochten worden door ze overal te weren," zegt Irmgard Heijmans, voorzitter van de sociale commissie van het buurtcomité.

"Maar mensen in de buurt waren ontzettend bang. Nadat een delegatie uit de buurt samen met een maatschappelijk werker en een advocaat bij dat gezin op bezoek was geweest, was de kou uit de lucht. Wij worden geïnformeerd wanneer die jongen zijn ouders en broer bezoekt en we hebben de toezegging dat nooit buiten ons medeweten de zoon weer permanent bij zijn ouders komt wonen."

"Het gezin voelt zich bij ons thuis," aldus Heijmans.

Willeke Alberti

Na de verkiezing, door een jury onder leiding van Willeke Alberti, overheerste bij de delegatie van Den Bosch bezorgdheid. Toen Fort Orthen eerder dit jaar tijdens de lokale Burendagen tot beste buurt van Den Bosch was uitgeroepen, werd het gezin al overvallen door veel aandacht. Nu het buurtcomité ook landelijk die erkenning heeft, zouden

misschien journalisten als Fréquin er op af kunnen koinen. Met de geldprijs van 25.000 gulden waarvoor speeltoestellen en andere voorzieningen voor de wijk worden gekocht, rept de delegatie zich terug naar Den Bosch. "Het is tijd voor crisisberaad in de bus hoe we de rust rond het gezin kunnen bewaren," besloot Heijmans.

Ruim twintig goede burenen waren in Dronten vertegenwoordigd. Er was niet alleen een jury, maar ook een publieksprijs.

Die ging naar Piet Verhoeven uit Leende. Die man heeft het hart op de goede plaats: voor mensen in de buurt wast hij de ramen, hij knipt alle heggen, in de vakantie verzorgt hij de dieren, hij repareert fietsen, hij laat de honden uit en ga zo maar door, zonder een cent ervoor te vragen.

Vijfduizend gulden kreeg hij mee naar huis, die hij voor een project ter verbetering van de buurt mag besteden.

Opvallend was dat geen van de vier grote steden was vertegenwoordigd. Volgens directeur Ma-

rius Ernsting van Humanitas, één van de organisatoren van de Nationale Burendag, weigeren bijvoorbeeld in Amsterdam woningcorporaties mee te werken aan de organisatie van zogenoemde lokale Burendagen, waar de Beste Buren worden gekozen die voor de landelijke Verkiezing worden uitgezonden.

Zorgplicht

"Wettelijk dragen corporaties niet alleen de zorg voor de huurpanden," zegt hij, "maar zij hebben ook zorgplicht, zodat mensen zich prettig in hun wijk voelen. Als er burenruzies zijn, moet de corporatie bemiddelen en zodanig voor opbouwwerk zorgen. Burendagen passen daar heel goed bij."

"In Amsterdam-Noord heb je nog wel dat wij-gevoel en heeft een delegatie eerder meegedaan met 'De mooiste straat van Noord'. Maar het is opvallend dat hier vooral de middelgrote en kleine gemeenten zijn vertegenwoordigd. Een stedeling kiest misschien meer voor zichzelf en wijst die sociale controle, dat sociaal keurslijf af."

Ouderlijk huis ontuchtpleger (14) belegerd

TEL
14/6

Van onze correspondent

LEEUWARDEN, donderdag

Bewoners van de Zeeheldenbuurt in Leeuwarden belegeren al twee nachten de ouderlijke woning van een veertienjarige jongen, die ontucht zou hebben gepleegd met enkele meisjes uit de woonwijk.

Na zijn aanhouding werden leuzen op de woning

geverfd. Afgelopen nacht ging het volksgericht verder en ging de Fiat Panda van het gezin in vlammen op. De wagen werd op zijn kant getild en in brand gestoken.

Buurtbewoners verhinderden enige tijd de toegang voor de brandweer, waardoor de woning bijna eveneens in vlammen opging. Door de hitte knapten de ruiten van het huis. De brandweer kreeg politiebegeleiding.

Volgens de politie heeft de jongen slechts zijn geslachtsdeel getoond aan de buurtkinderen, maar bewoners menen dat het misbruik veel verder ging. Het gezin is de woning ontvlucht en is ondergedoken. De politie houdt de woning extra in de gaten.

OM onderzocht in zaak-Irakees

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG/KOLLUM, 22 JUNI. Minister Korthals (Justitie) laat een onderzoek instellen naar de aanhouding van een Iraakse asielzoeker wegens de moord op Marianne Vaatstra in 1999, nu er aanwijzingen zijn dat zijn arrestatie vooral onder druk van de publieke opinie geschiedde. Korthals wil vooral opheldering omtrent de afweging die het openbaar ministerie destijds maakte.

Aanleiding voor het onderzoek zijn uitlatingen van de Leeuwarder officier van justitie R. de Graaf in een documentaire over de zaak Vaatstra, die de Omrop Fryslân zondag uitzendt. Daarin verklaart hij dat de 26-jarige Iraakees Ali Hussein H. in oktober 1999 is aangehouden louter onder druk van de publieke opinie, hoewel toen al vaststond dat hij niet de moordenaar kon zijn. "We stonden onder druk van de publieke opinie. Daar ben ik heel eerlijk in", zegt De

Graaf in de documentaire.

"Als dit waar is, is het een ernstige zaak", laat Korthals via een woordvoerder weten. Het college van procureurs-generaal, het hoogste orgaan van het openbaar ministerie, heeft Korthals toegezegd hem maandag in te lichten omtrent de feitelijke gang van zaken rond het onderzoek naar de moord op de 16-jarige Vaatstra uit Zwaagwesteinde.

In een persverklaring van gisteravond stelt het OM in Leeuwarden overigens dat de Iraakees, die het asielzoekerscentrum in Kollum kort na de moord verliet, wel degelijk verdachte was ten tijde van zijn aanhouding in Istanbul in oktober 1999. Gedurende het onderzoek werd hij "van een zware verdachte een minder zware". "Dat betekent niet dat de man geen verdachte meer was, maar dat de mogelijkheid groter werd dat hij wellicht niet de dader zou zijn." [• Vervolg VAATSTRA: pagina 3]

Justitie Leeuwarden asielzoeker onder pu

Het Openbaar Ministerie in Leeuwarden heeft in de zaak-Vaatstra een asielzoeker als verdachte aangehouden terwijl het van tevoren wist dat die onschuldig was.

Volgens officier van justitie R. de Graaf was de druk van de publieke opinie zo groot, dat hij de Iraakees Ali Hussein Hassan niet kon laten lopen. De Graaf zegt dat in een documentaire van Omrop Fryslân over de zaak Vaatstra.

Het recherchebijstandsteam joeg acht weken op de Iraakees, die

'Publiek eiste hoofd Iraakees'

Door onze correspondent

KARIN DE MIK
LEEUWARDEN, 21 JUNI. Het Leeuwarder openbaar ministerie heeft de Iraakse asielzoeker Ali Hussein H., die anderhalf jaar geleden werd opgepakt op verdenking van moord op de 16-jarige Marianne Vaatstra, louter onder druk van de publieke opinie aangehouden.

Dit zegt de Leeuwarder zaakofficier R. de Graaf in de documentaire 'In nacht van 800 dagen', die zondag op Nederland 1 door Omrop Fryslân wordt uitgezonden. In de documentaire zegt De Graaf dat al tijdens het onderzoek voorafgaand aan de arrestatie van de Iraakees (26) duidelijk werd dat hij niet de moordenaar kon zijn, omdat hij ten tijde van de moord niet in Friesland was.

De Graaf zegt dat de Iraakees daarom "niet meer interessant" was. "In een normaal onderzoek had ik dat kunnen zeggen, maar nu was dat onmogelijk. We stonden onder druk van de publieke opinie. Daar ben ik heel eerlijk in." Volgens De Graaf was de Iraakees "door de media gebombardeerd als verdachte".

Marianne Vaatstra uit Zwaagwesteinde werd op 1 mei 1999 ver-

kracht en vermoord in een weiland bij Veenklooster. De moordenaar is tot op heden niet gevonden. De Iraakees woonde in het asielzoekerscentrum in Kollum en vertrok de maandag na de moord met onbekende bestemming. Hij werd in oktober na acht weken recherche aangehouden in Istanbul. Tegen de man was een internationaal opsporingsverzoek uitgevaardigd. DNA-onderzoek pleitte hem kort na zijn aanhouding vrij.

De Graaf verklaart in de documentaire verder dat justitie onder grote druk werkte. "Dit werd een nationaal onderzoek, waarmee iedereen zich, inclusief de minister van Justitie, bemoeide."

In de streek waren velen ervan overtuigd dat de dader in het asielzoekerscentrum gezocht moest worden. Persofficier O. Brouwer zegt desgevraagd dat er "ophef" was over de Iraakees. "In De Telegraaf en in het programma van Peter R. de Vries werden foto's van hem getoond. Als we hem niet hadden aangehouden, hadden we anderhalf jaar lang moeten horen waarom we hem hadden laten lopen. Je had honderd keer kunnen roepen dat hij niet de moordenaar kon zijn, maar niemand had dat geloofd."

Volksgerecht

apc (voorzitter) 14/16

LEEWARDEN - Een veertienjarige jongen heeft zich in Leeuwarden de woede van zijn buurtgenoten op de hals gehaald. Hij werd maandag aangehouden nadat hij zijn geslachtsdeel aan drie meisjes uit de buurt had getoond. In de daaropvolgende twee dagen koelden omwonenden hun woede op het in de Zeeheldenbuurt gelegen

ouderlijk huis van de jongen. Het gezin heeft in allerijl een goed heenkomen gezocht. In de nacht van maandag op dinsdag werd het huis beklad, onder meer met het woord 'pedofiel', en dinsdagnacht werd de auto van het gezin in brand gestoken. De buurtbewoners belemmerden daarbij de brandweer in haar werk, waardoor ook het huis in vlammen op

dreigde te gaan. Het dertienjarige zusje van de verdachte heeft dinsdag dankzij enkele behulpzame burens nog het hondje van haar oma uit de woning kunnen halen. De jongen heeft maandag na z'n aanhouding een bekentenis afgelegd. Volgens de politie heeft hij de meisjes niet misbruikt. (Foto GPD)

Peter R. De Vries verontwaardigd

[• Vervolg van pagina 1] Pas na verhoor zou duidelijk worden of de man inderdaad elders had verbleven, aldus het OM. Volgens het OM heeft De Graaf in de uitzending willen aantonen dat in verband met de grote belangstelling van de media „de aanhouding is doorgezet, daar waar in andere gevallen een aanhouding wellicht niet of later had plaatsgevonden”. Volgens justitie in Leeuwarden was het zowel voor politie en justitie als de familie Vaatstra „van groot belang om op zo kort mogelijke termijn de man op te sporen en aan te houden”.

De Tweede Kamer neemt de zaak hoog op. De Kamerleden Dittrich (D66) en Halsema (GroenLinks) hebben Korthals al

om opheldering verzocht. „Als dit waar is, dan is het uit den boze”, stelt Dittrich. „Een officier van justitie moet zijn eigen afweging maken als magistraat en zijn oordeel niet afhankelijk maken van de publieke opinie. Wie met het strafrecht speelt, speelt met vuur.” Naar verwachting zal Korthals de Kamer volgende week informeren over de wijze waarop het openbaar ministerie de zaak heeft afgewikkeld.

Misdaadjournalist Peter R. de Vries, die in een kort geding tegen de Nederlandse staat een grootschalig DNA-onderzoek eiste in de zaak-Vaatstra, stelt dat persofficier Brouwer van het openbaar ministerie in Leeuwarden gisteren in NRC Handelsblad ten onrechte

de indruk wekte dat hij deels verantwoordelijk was voor de mediadruk omdat hij op tv foto's van de Irakiese liet zien. „Het OM in Leeuwarden dicht mij een invloed toe die ik niet heb”, aldus De Vries. „De feiten zijn anders. Wij besteedden pas aandacht aan de verdachte toen het OM wereldwijd om zijn opsporing en aanhouding had verzocht. De bewering dat de Irakiese mede onder druk van mijn programma is aangehouden slaat dus nergens op.”

Klaas Dijkstra van Vluchtelingenwerk Kollumerland vindt de aanhouding „zeer bedenkelijk”. „Als ze voor honderd procent zeker wisten dat hij het niet gedaan had, mag je nooit aan de publieke opinie toegeven. Dan moet je ge-

woon uitleggen dat hij niet de dader kan zijn.” Ook Vluchtelingenwerk Nederland is verbijsterd over de arrestatie. „Het kan en mag niet zo zijn dat de druk van de publieke opinie bepalend is voor het handelen van het OM”, laat de organisatie in een reactie weten.

D. Stavenga, voorzitter van de Friese Raad van Kerken, noemt het „principeel onjuist” dat justitie louter onder druk van de publieke opinie de 26-jarige Irakiese asielzoeker uit Kollum heeft aangehouden. Stavenga geeft als vrijwilliger Nederlandse les in asielzoekerscentrum 'De Poelpleats' in Kollum. „Het is te betreuren dat die aanhouding kennelijk nodig was om de verhitte gemoederen in Kollum tot bedaren te brengen.”

Het OM in Leeuwarden zou in de zaak-Vaatstra een asielzoeker als verdachte hebben aangehouden, terwijl het van tevoren wist dat hij onschuldig was. Het OM ontkent: de man was een 'lichte' verdachte.

Van onze verslaggeefster
Greta Riemersma

LEEWARDEN

Justitie in Leeuwarden ontkent uit alle macht dat de Irakiese asielzoeker Ali Hussein H. is aangehouden terwijl daar strafrechtelijk gezien geen reden voor was. De man was nog steeds verdacht van moord op Marianne Vaatstra uit Zwaagwesteinde op het moment van zijn aanhouding, aldus een persbericht donderdag van het Leeuwarder OM.

Uit een documentaire van Omrop Fryslân, die zondag wordt uitgezonden, blijkt dat al voor de aanhouding van de Irakiese duidelijk was dat deze op het moment van de moord niet in Friesland was. Het recherche bijstandsteam (RBT) ging namelijk al acht weken zijn gangen na. Louter vanwege de druk die op het onderzoek lag, werd de man aangehouden, aldus zaaksofficier van justitie R. de Graaf.

De landelijke woordvoerder van het OM zegt dat dit 'onjuist' zou zijn als het waar was. Tegelijkertijd vraagt hij zich af of deze gang van zaken waar is: van het Leeuwarder OM heeft hij begrepen dat De Graaf zich genuanceerd heeft uitgelaten en dat in het programma van Omrop Fryslân slechts enkele uitspraken zijn weergegeven. Ook minister Korthals maakt het voorbehoud: 'Als het waar is.'

Voordat nu de discussie gaat

Arrestatie om publieke druk

arresteerde blieke druk

Van onze verslaggeefster
LEEWARDEN

Het Openbaar Ministerie van Leeuwarden heeft de Irakiese asielzoeker Ali Hussein H. in oktober 1999 aangehouden op verdenking van moord op de Friese Marianne Vaatstra louter onder druk van de publieke opinie. Dat verklaart de zaaksofficier van justitie, R. de Graaf, komende zondag op Nederland 1 in de documentaire *In nacht van 800 dagen* van Omrop Fryslân.

„Als het waar is, dan is dit een heel ernstige zaak”, zegt de woordvoerder van minister Korthals van Justitie. Het hoofdkantoor van het Openbaar Ministerie: „Als het werkelijk zo gebeurd is, dan is het

onjuist. Dan is er een hoofdofficier van justitie van Leeuwarden die in de ring moet worden gebracht.”

De 16-jarige Marianne Vaatstra uit Zwaagwesteinde werd 1 mei 1999 verkracht en vermoord in een weiland in Veenklooster. Kringen rondom de familie Vaatstra zochten de dader al vrij snel in het asielzoekerscentrum in Kollum.

Vlak voor de aanhouding van de Irakiese, die in het AZC in Kollum had gewoond, bleek het recherche bijstandsteam dat de man op het moment van de moord niet in Friesland was geweest. In een 'normaal onderzoek', aldus De Graaf, had hij kunnen zeggen: 'Zaak is niet langer interessant.'

Maar dit was geen normaal onderzoek. Het College van Procureurs Generaal en minister van Justitie Korthals bemoeiden zich er intensief mee. 'Dat is twee jaar lang zo gebleven', aldus De Graaf. In Istanboel werd H. aangehouden, en kort daarop vrijgelaten toen uit DNA-onderzoek bleek dat hij de dader niet was.

Het OM in Leeuwarden ontkent dat De Graaf met zijn uitlatingen bedoelt dat H. op het moment van aanhouding geen verdachte meer was. 'Aanvankelijk was de man een zware verdachte, later een wat minder zware verdachte.'

VK
22/16

OM: Irakees was wel degelijk verdacht

VERVOLG VK 22/6

over de vraag wat Omrop Fryslân met het interviewmateriaal heeft uitgespookt, laat programmamaker Gerard van der Veer weten dat alle betrokkenen zijn documentaire *In nacht van 800 dagen* voor uitzending mochten nakijken op feitelijke onjuistheden.

De Leeuwarder hoofdofficier van justitie L. den Hollander heeft het programma gezien, evenals de persofficier O. Brouwer, de leider van het rechte team van de politie Leeuwarden en twee onderzoekers die in de documentaire aan het woord kwamen. Er waren bijna geen opmerkingen, behalve over de foto van Ali Hussein H.: moest daar niet een balkje over zijn ogen?

Programmamaker Van der Veer heeft wel gesneden in het materiaal, hij had genoeg voor een documentaire die dubbel zo lang was. Hij heeft er bijvoorbeeld uitge-

haald dat de zaakofficier spreekt van een kwalijke ontwikkeling in verband met de druk die op het onderzoek lag.

Per 1 juli wordt het onderzoek naar de moord op Marianne Vaatstra afgesloten. De documentaire laat zien wat het RBT heeft gedaan om de dader te ontmaskeren. Er is twee keer een DNA-onderzoek geweest, eenmaal onder 190 mannen en op dit moment loopt nog het onderzoek onder 450 mannen. Bij het laatste onderzoek is van 380 DNA-monsters al duidelijk dat het DNA van de dader niet gevonden is.

Er is een daderprofiel gemaakt: de moordenaar is een blanke man van tussen de 20 en 45 jaar die de streek rondom Zwaagwesteinde kent. De leider van het RBT, J. Verkaik, merkt op dat de kans op recidive groot is. 'Maar het is niet aan te geven wanneer die herhaling komt.'

Niet-blank Barbertyje

VK 23/6

DE Irakees Ali Hussein H. kan de moord op Marianne Vaatstra niet hebben gepleegd. Dit wisten politie en justitie in Friesland toen de man op 13 oktober 1999 in Turkije werd aanhouden als verdachte. Uit informatie van het rechte team was gebleken dat Ali Hussein H. op de dag van de moord niet in Friesland was.

Niettemin werd de man gearresteerd. Onder druk van de publieke opinie, aldus heeft de zaakofficier van justitie opgebiecht in een documentaire van *Omrop Fryslân*. Twee dagen na zijn aanhouding werd de verdachte vrijgelaten toen onderzoek van zijn DNA-profiel bevestigde dat hij de dader niet was.

'Als het waar is', luidt de reactie van minister Korthals van Justitie, van de top van het Openbaar Ministerie en van politici. Inderdaad, als het waar is, is de gang van zaken een schande. Dan blijkt het dus mogelijk te zijn dat in de rechtsstaat die Nederland pretendeert te zijn, iemand wordt opgepakt wiens onschuld bekend is. Dan blijkt hier iets gebeurd te zijn dat alleen denkbaar is in politiestaten waar dictatuur en onrecht heersen.

De officier van justitie, die als regisseur van het opsporingsonderzoek verantwoordelijk is voor de onterechte aanhouding van Ali Hussein H., is gewicht voor terreur: de terreur van de publieke opinie. Meteen na de moord stond voor de bevolking in Zwaagwesteinde vast dat de dader gezocht moest worden onder de bewoners van een naburig asielzoekerscentrum. 'Een Fries doet zoiets niet', was de enige legitimatie voor deze verdenking, die door de media met te geringe terughoudendheid werd overgenomen.

In de maanden na de moord hebben zich onverkwalijkelijke tonelen van vreemdelingenhaat afgespeeld op het Friese platteland. Het rechte onderzoek leverde geen vruchten op, en daardoor werd de roep steeds luider dat Barbertyje moest hangen: het moest een niet-blank Barbertyje zijn.

De magistratelijke taak van de leden van het Openbaar Ministerie, de bewakers van de rechtsstaat, houdt niet alleen in dat zij boeven moeten vangen, maar ook dat zij moeten waken voor willekeur en de rechten van verdachten - die van onschuldige burgers in optima forma - dienen te beschermen.

De Leeuwarder officier van justitie, die zijn oor leende aan de stem des volks en daaraan een onschuldige allochtoon offerde, valt niet alleen een grof tekort aan professionaliteit te verwijten, maar ook gewetenloos en discriminatoir handelen en zelfs wederrechtelijke vrijheidsberoving. Deze beschuldiging treft ook zijn superieur, de hoofdofficier van justitie.

Als het waar is, heeft het vertrouwen in een rechtvaardige justitie een ferme deuk opgelopen. Alleen drastische maatregelen tegen de verantwoordelijken kunnen dan enig herstellend effect hebben.

'Schaamte'

NRC 22/6

„Iemand moest Josef K. belasterd hebben, want zonder dat hij iets kwaads gedaan had, werd hij op een ochtend gearresteerd.”

Een van de beroemdste beginzinnen van de wereldliteratuur. Na zo'n zin kan een boek niet meer mislukken - en dat deed *Het proces* van Franz Kafka dan ook niet. Ik moest die zin gisteren weer even overlezen om het nieuws te verteren over de Irakees Ali H., die in oktober 1999 werd opgepakt als verdachte van de moord op Marianne Vaatstra. Justitie in Leeuwarden moest H. na enkele dagen alweer vrijlaten. Uit de DNA-test was zijn onschuld gebleken.

Vervelend, maar overkomelijk. Ook justitie en politie hebben het recht op hun vergissingen. In dit geval lijkt er echter meer aan de hand, veel meer. De Leeuwarder zaakofficier R. de Graaf heeft in een tv-documentaire gezegd dat justitie ten tijde van de arrestatie wist dat H. onschuldig was. Men pakte hem alleen maar op om de publieke opinie koest te houden.

's Avonds konden we het bewuste fragment met De Graaf in het *NOS-Journaal* zien. Hij biechtte het bijna blijuemoedig op, zoals een kind twee jaar later tegen zijn moeder durft te zeggen dat het een tientje uit haar portemonnee heeft gejat. Het geweten wil ontlast worden, en na zoveel tijd zal ma er heus niet meer boos om worden.

Begreep De Graaf wel de consequenties van zijn woorden? Namelijk dat onze hele rechtsstaat naar de schroothoop kan als dit een uitvloeisel is van een algemeen verbreide mentaliteit onder justitiële autoriteiten? Want eigenlijk zegt De Graaf dit: „De publieke opinie heeft H. belasterd, en daarom moesten wij hem op een ochtend arresteren zonder dat hij iets kwaads gedaan had.”

Het doet me denken aan de uitdrukking die de beulen in de Sovjet-Unie van de jaren twintig hadden bedacht: „Geef ons de man, wij vinden zijn misdrijf.”

Ik voelde nog een ander schokje van herkenning. In het vermeende zedenschandaal van Oude Pekela vonden in 1988 twee arrestaties plaats op aanwijzing van dorpelingen. Justitie was toen ook veel te beducht voor 'de publieke opinie'. Ook die verdachten bleken al snel volkomen onschuldige mannen, maar ze waren wél voorgoed getraumatiseerd.

Wat is toch precies die vermalde publieke opinie waarvoor justitie terugdeinst als een schaap voor een wolf? Dat blijft vaag. Persofficier O. Brouwer noemt alleen degenen die geprovoceerd hebben de publieke opinie over deze zaak sterk te beïnvloeden: Peter R. de Vries - die in zijn tv-programma als eerste een foto van H. toonde - en *De Telegraaf*.

Ik heb al vaker de indruk gekregen dat justitie deze twee tegenspelers verwart met 'de publieke opinie'. Niet doen. Het is te veel eer voor ze.

Zo werd het gisteren een zwaar dagje voor Nederland. Eerst moesten we ons schamen voor 'Volendam' en toen weer voor 'Leeuwarden'. We schamen ons nog eens te pletter. Gelukkig komt na schaamte zonneschijn: de vakanties kunnen beginnen. Ook ik ben even weg.

FRITS ABRAHAMS

Peter R. de Vries' suggestieve paardenmiddelen

Peter R. de Vries verwerpt de bewering van het OM in Leeuwarden dat hij een leidende rol heeft gespeeld bij de jacht op de Irakese verdachte van de moord op Marianne Vaatstra. Ten onrechte, zo toont Frits Abrahams aan.

NRC 25/6

Als het om zijn rol in de zaak Marianne Vaatstra gaat, wordt de misdaadverslaggever Peter R. de Vries plotseling bevangen door een voor zijn doen opvallende bescheidenheid. Hij maakt zich dan zo klein mogelijk, vooral als hem verweten wordt - zoals dezer dagen weer - dat hij via zijn tv-programma juist grote druk op de publieke opinie en daarmee de opsporingsinstanties heeft uitgeoefend. „De feiten zijn anders”, beet De Vries afgelopen vrijdag in NRC Handelsblad van zich af.

Maar de feiten zijn helemaal niet anders. De Vries heeft wel degelijk een leidende rol gespeeld in de jacht op de Irakese verdachte van de moord op Marianne Vaatstra. Ik heb dat eerder gezegd en ik mag dat hier herhalen, omdat de vice-president van de Amsterdamse rechtbank, mr R. Orobio de Castro, het volledig met mij eens was.

Die rechter deed vorig jaar december uitspraak in een kort geding dat De Vries zelf tegen mij had aangespannen. Als De Vries dat kort geding had gewonnen, zou hij nu van de daken schreeuwen dat de rechter hem was bijgevallen. Nu het tegendeel het geval is, negeert De Vries de uitslag van dat kort geding - alsof er niets gebeurd is. Ook op zijn zéér uitgebreide website verzwijgt De Vries het vonnis van de rechter.

Een journalist moet zelfs de schijn van triomfalisme vermijden. Daarom ben ik niet eerder teruggekomen op het bewuste kort geding. Maar nu De Vries doorgaat met het verdraaien van de feiten, is het nuttig om die feiten helder op een rij te zetten.

In *Vrij Nederland* van 18 november 2000 zei ik in een interview over het aandeel van De Vries in de zaak-Vaatstra: „Bij de jacht op de dader ontstond een lynchneiging. Het zou om een asielzoeker gaan, dus moest er zo iemand opgepakt worden. Daar heeft De Vries toen een leidende rol in gespeeld.” En ik vervolgde: „Ik begrijp niet waarom hij zo kwaad wordt als ik dan zeg: kijk eerst in de omgeving van het slachtoffer. Waarom moet het per se een buitenlander zijn? (...) Goddank bleek die asielzoeker onschuldig te zijn, anders hadden de Peter R. de Vriessen voorop gelopen in een hetze tegen asielzoekers: mensen die aan onze kinderen zitten.”

De Vries reageerde furieus. Hij dreigde met een kort geding als ik niet rectificeerde. Toen ik dat weigerde, voerde hij zijn dreigement uit.

Waarom hield ik voet bij stuk? Ik had de uitzendingen van De Vries destijds goed gevolgd en ik merkte bovendien al snel dat hij achteraf sjoemelde met de uitzendingen. Hij probeerde zijn rol zoveel mogelijk te bagatelliseren. Zo liet hij zijn advocaat in diens eerste brief aan mij schrijven: „De heer De Vries heeft niet voorop gelopen

in de jacht naar een asielzoeker als dader. Cliënt stond daar volledig buiten en had in die periode zelfs geen uitzendingen (mei-oktober).”

Dat laatste is een bewering die De Vries in allerlei variaties tot op de dag van vandaag blijft herhalen. Maar De Vries had in de periode van de opsporing van de Irakese verdachte wel degelijk uitzendingen. Twee *ingelaste* uitzendingen zelfs: op 30 augustus en 1 september 1999. Op 30 augustus toonde hij triomfantelijk *als eerste* in het openbaar de foto van de gezochte Irakees met de volledige vermelding van diens identiteit.

Ten onrechte beweerde De Vries zaterdag in een ingezonden brief in deze krant dat het openbaar ministerie deze foto al eerder had gepubliceerd. „De zaak leent zich daar niet voor, de foto is niet bijster duidelijk en de kans op persoonsverwisseling is te groot”, zei destijds de hoofdofficier van justitie in Leeuwarden. Alleen de politie had de foto in een vertrouwelijk, intern opsporingsblad getoond. Het is nota bene De Vries zelf die in zijn uitzending van 3 oktober 1999 zegt „dat wij besloten de foto's die alleen nog onder politiebeambten waren verspreid, wel op de televisie te tonen”.

Op 3 oktober 1999 kwam De Vries met een uitgebreide, zeer suggestieve uitzending over de zaak-Vaatstra. Vier dagen later braken er onlusten uit in Kollum waarbij de burgemeester met eieren werd bekogeld. Op 10 oktober werd de verdachte Irakees in Istanbul aangehouden. Enkele dagen later moest worden vastgesteld dat hij onschuldig was.

De inhoud van zijn uitzendingen en de chronologie van de gebeurtenissen waren voor mij voldoende reden om de rol van De Vries als 'leidend' te bestempelen. De rechter kwam in scherpe beoordelingen tot dezelfde conclusie. Hij schreef in zijn vonnis: „Niet kan worden gezegd dat Abrahams die conclusie niet had mogen trekken. De Vries heeft immers als eerste foto's van de beide asielzoekers getoond en vestigde op deze primeur ook de aandacht. Bovendien bevatte dit programma (van 3 oktober 1999 - FA) de regelmatig herhaalde suggestie dat de asielzoekers in het nabij gelegen asielzoekerscentrum in het bijzonder van de kant van de overheid uit politiek opportunisme worden beschermd. Dit standpunt wordt door De Vries op de door hem gehanteerde manier van suggestief vragen en quasi realistische reconstructies met suggestieve paardenmiddelen beklemd. Dit brengt met zich mee dat kan worden gezegd dat De Vries - hoewel hij niet als eerste met dit bericht kwam - door de zeer nadrukkelijke wijze van poneren wel degelijk een voortrekkersrol op dit punt vervulde.”

Daarmee kon De Vries het doen. De rechter had hem op alle onderdelen ongelijk gegeven. Zijn vordering werd afgewezen en hij werd veroordeeld in de kosten van het geding. Hij kreeg veertien dagen om in beroep te gaan, maar hij zag er wijlselijk vanaf. Hij mikte liever op het feilbare geheugen van de mediaconsument.

Frits Abrahams is redacteur van NRC Handelsblad

ZIE OOK P. 23

Waarom zou De Graaf liegen?

GA 30/6

door Joris van Casteren

Ali Hussein Hassan is onschuldig. Al in het najaar van 1999 kwam na DNA-onderzoek onomstotelijk vast te staan dat Hassan niets met de moord op Marianne Vaatstra, 30 april van dat jaar, te maken had. Alleen rashysterici en rechts-extremisten — zij die eerder al hadden opgemerkt dat zonder het tolerante Hollandse asielbeleid Vaatstra niet vermoord zou zijn — deden er zelfs toen nog niet het zwijgen toe. «Ik vraag me nog steeds af of ze de juiste Irakees hebben aangehouden», merkte mevrouw Veenstra van Actiecomité AZC Nee op. De valsheid van haar stemmingmakerij, die zolang Hassan als verdachte gold voor velen bedrieglijk redelijk had geleken, kwam er genadeloos door aan het licht.

De feitelijke vaststelling van Hassans onschuld was een bewijs dat de vox populi te

allen tijde gewantwoord dient te worden. Eigenlijk had toen de bouw van een nieuw Kollums asielzoekerscentrum, die de op 7 oktober 1999 met eieren bekogelde en met vuistslagen bewerkte burgervader tijdelijk had opgeschort, per ommegaande hervat moeten worden. Want hoe ridicul scheen ineens het eerdere voorstel van PvdA'er Bert Middel om er onder druk van bewoners dan maar een kleiner centrum van te maken. En wat glibberden Henk Kamp (VVD) en Boris Dittrich (D66) in retrospectief onderuit door — de asielzoeker was toen nog verdacht — het navrante besluit te bagatelliseren van de burgemeester van Elst om als gevolg van de Kollumse gebeurtenissen bij een eigen AZC een avondklok in te stellen.

Vorige week zei de Leeuwarder officier van justitie De Graaf in een interview dat hij

lopende het onderzoek naar Hassan er steeds meer van overtuigd was geraakt dat verdachte zich op het moment van de moord niet op Friese bodem had bevonden. De Graaf verklaarde in een normaal onderzoek niet tot arrestatie te zijn overgegaan. Onder druk van media en publieke opinie was hij in deze zaak echter voor de verleiding bezweken. De Graaf riskeerde met die ontboezeming gevangenisstraf en onverwijd ontslag uit zijn ambt. Moeten wij nu justitieminister Korthals geloven die zegt dat De Graaf zijn uitlatingen betreurt en dat hij zich eigenlijk vergist heeft? Beter zou het zijn om net als De Graaf eerlijk te onderkennen dat bij een strenger vreemdelingenbeleid, zoals dat hier te lande is afgekondigd, we blijven zoeken naar een comfortabel vijandbeeld: de asielzoeker als misdadige profiteur.

Kamer akkoord met uitleg Korthals in zaak-Vaatstra

DEN HAAG - De Tweede Kamer neemt morrend genoegen met de uitleg van minister Korthals van Justitie over de uitspraken van officier van justitie R. de Graaf over de zaak-Vaatstra. Met uitzondering van de VVD, blijven alle fracties het optreden van het Openbaar Ministerie schimmig vinden. Korthals volhardt in zijn standpunt dat de officier in een documentaire van Omrop Fryslân 'onjuiste en onvolledige uitspraken' heeft gedaan over de aanhouding van de Iraakse asielzoeker A. Hassan. De officier zei toen dat de arrestatie was gedaan wegens de zware publieke druk. Volgens Korthals was de asielzoeker wel degelijk verdachte.

Korthals: OM zwichtte niet voor pressie

Door een onzer redacteurs NRC DEN HAAG, 26 JUNI. Minister Korthals (Justitie) ontkent dat de Iraakse asielzoeker Ali Hussein H. is gearresteerd onder druk van de publieke opinie. Hij gold volgens de minister tijdens zijn arrestatie in oktober 1999 wel degelijk als een serieuze verdachte van de moord op de Friese Marianne Vaatstra, tot een DNA-test hem kort daarna vrijpleitte.

De Leeuwarder officier van justitie R. de Graaf, die de zaak behandelde, had in een zondag uitgezonden documentaire van Omrop Fryslân gezegd dat het openbaar ministerie de Irakees louter onder druk van de publieke opinie had aangehouden, hoewel toen al duidelijk was dat hij de dader niet kon zijn.

Maar in een brief aan de Tweede Kamer schrijft Korthals nu dat De Graaf heeft verklaard „deze uitlatingen te betreuren”. „In de documentaire zijn echter, naar hij zelf ook erkent, door hem deels onvolledige en onjuiste uitspraken gedaan”, aldus de minister.

Zowel de Leeuwarder hoofdofficier van justitie L. den Hollander als persofficier O. Brouwer had de documentaire voor de uitzending gezien. Zij hadden toen geen aan-

merkingen op de uitlatingen van De Graaf. Hoofdredacteur/directeur P. Gaanderse van Omrop Fryslân: „Een groepje van zes man heeft de band hier gezien. Er is toen niets gezegd over eventuele misverstanden die konden ontstaan. Het mea culpa van De Graaf nu bewijst dat wij geen fouten hebben gemaakt.”

Waarom er tijdens het zien van de documentaire geen bel is gaan rinkelen bij de vertegenwoordigers van het OM kan de Leeuwarder persofficier van justitie, M.H. Severin, niet zeggen. „Ik kan alleen verwijzen naar de brief van Korthals aan de Tweede Kamer. Daarin zegt De Graaf dat zijn uitlatingen in de documentaire niet overeenstemmen met de werkelijke gang van zaken.”

De Tweede-Kamerfractie van GroenLinks, die vorige week al schriftelijke vragen over de zaak aan Korthals stelde, acht de brief van de minister niet overtuigend. Ze zou er vanmiddag op aandringen nog deze week een debat met de bewindsman te houden.

Korthals geeft in zijn brief een gedetailleerde opsomming van de gebeurtenissen rond de moord op Marianne Vaatstra. [• Vervolg VAATSTRA: pagina 7]

VAATSTRA

'Alibi Irakees niet sluitend'

[• Vervolg van pagina 1] Marianne Vaatstra is vermoord in de nacht van april op 1 mei 1999. Beveiligingsbeambten van het asielzoekerscentrum in Kollum, waar de Irakees H. verbleef, zagen hem op 30 april samen met enkele anderen vertrekken. H., de enige met een fiets, keerde niet meer terug in het centrum. Uit sporen op het stoffelijk overschot van Marianne Vaatstra bleek dat de dader eveneens met de fiets was.

Het alibi van H. was volgens Korthals niet sluitend. Uit gegevens van de spoorwepolitie bleek naderhand dat H. op 29 april was

bekeurd voor zwartrijden in de trein Den Helder-Haarlem. Na de verspreiding van het signalement van H. via de televisie kreeg de politie informatie dat hij in de periode tussen 29 april en 3 mei enige dagen in een huis in Haarlem was geweest. Getuigen konden echter niet met zekerheid zeggen of H. ter plaatse ook de nacht had doorgebracht. Later vertrok H. naar Istanbul, waar hij op 9 oktober is aangehouden.

Hoewel het Leeuwarder OM in eerste instantie geen bezwaren had tegen de documentaire, onderschreef persofficier Severin van-

morgen de versie van minister Korthals over de Irakees. „Hij had geen sluitend alibi tot het moment van zijn aanhouding.” Severin zegt dat de man verdachte was in „een zware zaak, die veel beroering wekte in de samenleving. Meer dan in andere zaken hebben we veel middelen ingezet om hem op te sporen en aan te houden. Bij het publiek heerste de opvatting dat wij de moordenaar hadden laten lopen.”

Minister Korthals neemt geen verdere maatregelen tegen De Graaf. De dader van de moord op Vaatstra is nog niet gevonden.

land valt moeilijk te rijmen met een brief van minister Benk Korthals (Justitie) aan de Tweede Kamer. Daarin staat dat De Graaf zijn uitlatingen betreurt en er

tegenover hoofdofficier L. den Hollander, die bij de voorvertoning was, afstand van heeft genomen. Volgens Korthals stond de asielzoeker, Ali Hoessein H., wel onder verdenking toen hij werd aangehouden voor de moord.

Over de man deden tegenstrijdige verhalen de ronde die moesten worden uitgezocht, aldus Korthals. In de documentaire zegt De Graaf dat H. werd aangehouden onder druk van de publieke opinie. De Graaf stelde dat toen al vaststond dat H. niet in Friesland was ten tijde van de moord in de nacht van 30 april op 1 mei 1999.

In zijn brief weerspreekt Korthals dit. Beveiligingsambtenaren van het asielzoekerscentrum in Kollum, waar H. verbleef, hadden gezegd dat H. de avond van 30 april het centrum had verlaten, schrijft de minister. Als enige van een groep asielzoekers ging hij op de fiets. Bij het lijk van Marianne Vaatstra werden later fietssporen aangetroffen.

De beveiliging van het centrum zag asielzoeker H. niet terugkeren. Ook de dagen daarna liet hij zich niet zien. H. gold daarom als verdachte. De spoorwepolitie meldde dat H. op 29 april tussen Den Helder en Haarlem was gesnapt bij het reizen zonder kaartje. De recherche achterhaalde enkele getuigen die hem in Haarlem hadden gezien. Het leverde geen sluitend alibi op voor de bewuste nacht. Op 8 oktober 1999 werd de verblijfplaats van H. in Turkije achterhaald. De volgende dag werd hij aangehouden. Na DNA-onderzoek bleek dat hij de dader niet kon zijn en werd hij vrijgelaten.

De Kamer is niet gerustgesteld door de brief. PvdA en GroenLinks willen nog deze week een debat.

Officier trekt uitspraak over Vaatstra in

Van onze verslaggever DEN HAAG

De Leeuwarder officier van justitie De Graaf betreurt zijn recente uitlatingen over het onderzoek naar de moord op Marianne Vaatstra in 1999. Zijn verklaring dat een Iraakse asielzoeker onder druk van de publieke opinie werd gearresteerd, was 'deels onvolledig en onjuist'. Dit schrijft minister Korthals van Justitie in een brief aan de Tweede Kamer.

De Graaf kwam vorige week in het nieuws door een documentaire, waarin hij zegt dat de Irakees eigenlijk niet meer als verdachte werd beschouwd. Maar de druk van publieke opinie was zo groot, dat toch besloten werd hem in Turkije te laten oppakken.

Volgens Korthals heeft De Graaf daarmee een verkeerde voorstelling van zaken gegeven en heeft hij dat inmiddels ook erkend tegenover zijn superieuren. De asielzoeker was volgens Korthals nog wel degelijk verdachte. Daarom ging het gerechtelijk vooronderzoek tegen hem gewoon door.

De minister beschrijft de verdachten in detail. Het lichaam van Marianne Vaatstra werd op 1 mei 1999 aangetroffen in een weiland bij Veenklooster in Friesland. Zij was verkracht en haar hals was doorgesneden.

Uit sporenonderzoek bleek dat

de verdachte zich had verplaatst per fiets.

Bewakers van het nabijgelegen asielzoekerscentrum in Kollum verklaarden later dat de Irakees Ali Hussein H. de vorige avond kort voor middernacht met zeven bewoners het terrein had verlaten. Hij was als enige per fiets. Toen de groep vier uur later terugkwam, was H. er niet meer bij. Sindsdien was hij spoorloos. Een ander haalde zijn post op en een onbekende liet zijn kaart afstempen bij de vreemdelingenpolitie.

Daarop werd in juli een gerechtelijke vooronderzoek begonnen. De spoorwepolitie meldde dat H. op 29 april voor zwartrijden was bekeurd op het baanvak Den Helder-Haarlem. Na een tv-uitzending met het signalement van de verdachte, leidde het spoor naar een huis in Haarlem, waarvan bewoners verklaarden dat H. tussen 29 april en 3 mei met hen was opgetrokken en Koningsdiedag had gevierd. Over zijn slaapplek, met name in de bewuste nacht, konden zij geen uitsluitend geven.

Via een van de bewoners werd op 8 oktober de verblijfplaats van H. in Turkije achterhaald. Daar werd DNA van hem afgenomen, waaruit bleek dat hij dader niet kon zijn. Tot dat moment zagen ook officier van justitie De Graaf zelf en zijn superieuren geen aanleiding het onderzoek te staken, schrijft Korthals.

Twijfel over aanpak zaak Vaatstra blijft

'Justitie gaf fiat aan documentaire'

(Van onze politieke redactie) DEN HAAG - Justitie in Leeuwarden heeft vooraf stilzwijgend ingestemd met de tv-documentaire waarin officier van justitie R. de Graaf stelt dat een Iraakse asielzoeker werd ingerekend voor de moord op Marianne Vaatstra hoewel het openbaar ministerie wist dat hij onschuldig was. De hoofd- en de persofficier waren bij de voorvertoning door Omroep Friesland.

Geen van beiden maakte bezwaar tegen de inhoud. Dit zegt de hoofdredacteur van de zender, P. Gaanderse. Justitie in Leeuwarden bevestigt de voorvertoning maar wil niet zeggen of er aanmerkingen op waren. De versie van Omroep Fries-

Vaatstra vroeg om arrestatie Irakees

Door onze correspondent

LEEUWARDEN, 27 JUNI. De aanhouding van de 26-jarige Irakees in de moordzaak-Vaatstra, op 9 oktober 1999, is gedaan „op verzoek van de familie”. Dit verklaart B. Vaatstra, vader van de op 1 mei 1999 vermoorde Marianne Vaatstra. Anderhalve maand voor de arrestatie van de 26-jarige Irakees, hoorde de familie Vaatstra van het openbaar ministerie in Leeuwarden, dat hij niet de dader was. Vaatstra zegt dat diens aanhouding twee maanden later desondanks toch gebeurde, omdat de familie hier steeds op aandrong.

In een dagboek houden de Vaatstra's de ontwikkelingen in de moordzaak van hun dochter bij. Zij werd in de nacht van 30 april op 1 mei 1999 verkracht en vermoord in Veenklooster. In augustus dat jaar kregen de Vaatstra's in een gesprek op het parket in Leeuwarden te horen dat de Irakees „niet interessant” was, aldus Vaatstra. De Vaatstra's drongen echter aan op zijn arrestatie om hem als dader uit te sluiten.

Gisteren verklaarde minister Korthals (Justitie) dat het alibi van de Irakees niet sluitend was op het moment van zijn aanhouding. Getuigen zouden hem tussen 29 april en 3 mei in Haarlem hebben gezien, maar waren niet zeker of hij de nacht daar ook had doorgebracht. Vorige week ontstond ophef over uitspraken van de Leeuwarder zaakofficier R. de Graaf. In een uitzending van Omrop Fryslân verklaarde hij dat de Ira-

kees gedurende de opsporing steeds minder interessant werd en dat zijn aanhouding onder druk van de publieke opinie plaatshad.

Zowel het OM in Leeuwarden als de minister ontkende dit nadien. De Irakees was wel degelijk verdachte en werd aangehouden omdat hem definitief als moordenaar te kunnen uitsluiten. DNA-onderzoek pleitte hem kort na zijn aanhouding vrij.

Vaatstra waardeert de „eerlijkheid” van De Graaf. Dat het OM nu verklaart dat de Irakees van het begin tot het eind van het onderzoek verdacht was, is niet waar, stelt Vaatstra. „Ik snap er geen barst meer van. Ze hebben toen tijdens dat gesprek tegen ons zitten liegen als ze nu zeggen dat hij altijd verdacht is geweest.”

Volgens O. van der Meulen, woordvoerder van de familie Vaatstra, is het voor de familie „vreselijk frustrerend dat het OM nu dubbele boodschappen uitzendt.” Een woordvoerder van het openbaar ministerie in Leeuwarden zegt dat alle feiten voor Minister Korthals en het college van procureurs-generaals op „een rijtje worden gezet.”

Volgens haar was de Irakees op het moment van zijn aanhouding verdachte, totdat de DNA-test hem vrijpleitte. Korthals stuurt nog deze week een brief aan de Tweede Kamer met feiten over de aanhouding, waar om gevraagd was. De dader van de moord op Marianne Vaatstra is nog altijd niet gevonden.

Zedendelinquent mogelijk vrijwillig aan leugendetector

Twee grote Nederlandse tbs-instellingen willen zedendelinquenten over enige maanden op vrijwillige basis laten meewerken aan een onderzoek met een leugendetector.

Een woordvoerder van het ministerie van Justitie heeft zaterdag gezegd dat het forensisch psychiatrisch centrum Veldzicht in Balkbrug en de dr Henri Van der Hoeven-kliniek in Utrecht een experiment willen opzetten waarmee beter kan worden voorspeld of een zedendelinquent in de maatschappij kan terugkeren.

Voor de proef wordt toestemming aan de overheid gevraagd. Zedendelinquenten kunnen vrijwillig aan de proef meewerken.

De test met de polygraaf is onderdeel van een promotieonderzoek van psycholoog F. Buschman, hoofdbehandelaar van centrum Veldzicht. In september wordt rond deze methode een symposium gehouden. Britse en Amerikaanse wetenschappers maken dan Nederlandse hulpverleners deelgenoot van hun ervaringen met deze methode.

Volgens de woordvoerder van het ministerie van Justitie is het apparaat waarmee de tests moeten worden uitgevoerd een nieuwe versie van de wat oudere leugendetector. „Dit polygrafisch instrument meet onder meer de bloeddruk van een ondervraagde, maar ook zijn hartslag en de mate van transpiratie.” (ANP)

'Aanhouding op verzoek Vaatstra's'

ZWAAGWESTEINDE — De aanhouding van de 26-jarige Irakees is volgens Bauke Vaatstra gebeurd op aandringen van de familie. De vader van de vermoorde Marianne Vaatstra denkt dat de publieke opinie daar minder op van invloed is geweest.

Hij zegt dat het openbaar ministerie in Leeuwarden zes weken voor de uiteindelijke aanhouding vond, dat de Irakees niet interessant was. Dit kwam naar voren tijdens een gesprek tussen de familie en justitie. De familie heeft dagboeken bijgehouden van alle gesprekken die gehouden zijn nadat hun dochter in de koninginnennacht 1999 seksueel werd misbruikt en vermoord. (ANP)

Dader zaak-Vaatstra kón geen Fries zijn

ADDIE SCHULTE

DEN HAAG — Ali Hoessein H. werd in de zaak-Vaatstra aangehouden onder druk van de publieke opinie, zei officier van justitie Roelof de Graaf onlangs. Later trok hij die woorden in. Maar de druk bestond wel degelijk, ook al kwam die vooral van een select deel van de media, aangewakkerd door de plaatselijke bevolking en de ouders.

De combinatie van de wrede lustmoord op Marianne Vaatstra in de nabijheid van een asielzoekerscentrum was voor sommige media onweerstaanbaar. Vooral misdaadverslaggever Peter R. de Vries en De Telegraaf kwamen er steeds op terug. Ze begaven zich in een ongezonde wisselwerking met de emoties van de plaatselijke bevolking en de familie.

In een 'normaal onderzoek' was Ali Hoessein H. nooit aangehouden, zei officier van justitie De Graaf vorige week in een documentaire. Maar het was geen gewone zaak. De Graaf nam zijn uitlatingen later terug en minister Benk Korthals van Justitie heeft in een uitvoerige brief de 'feiten en omstandigheden' aangegeven waaruit moet blijken dat de verdenking tegen H. wel degelijk terecht was.

Het ministerie van Justitie zal volgende week met een notitie komen over strafrecht en media, maar daar wordt politiek gezien

niet zo veel van verwacht.

Round up the usual suspects, zou een politie-inspecteur zeggen als er een zoektocht moet worden ingesteld naar de bronnen van de druk op het openbaar ministerie. Daar is misdaadverslaggever Peter R. de Vries, die als eerste de identiteit en de foto van H. bekendmaakte. Hij wijdde twee ingelaste uitzendingen aan de zaak, die uitvoerig aan de orde kwamen tijdens een kort geding dat hij aanspande tegen NRC-columnist Frits Abrahams. Sinds dat geding mogen we met goedkeuring van de Amsterdamse rechtbank zeggen dat Peter R. met gebruikmaking van 'suggestieve paardenmiddelen' een leidende rol speelde bij het in verband brengen van asielzoekers met de moord in Friesland.

Obsessie

Op zijn website verspreidde hij de vaak opgeworpen suggestie dat de politie uit politieke correctheid het asielzoekerscentrum vermeed. Maar tien dagen na de moord was de politie al bij het centrum geweest. Wie kwaad wil, kan nu nog op die site zien dat zijn obsessie met deze kwestie niet voorbij is. Van de vijf verdachten die in de zaak zijn opgepakt, maakt hij alleen melding van de Irakees.

Op de tweede plaats staat uiteraard De Telegraaf. Die krant wist 'al lang' dat H. verdachte was, al weken voor het openbaar ministerie dat bekendmaakte.

De foto die De Vries in zijn programma vertoonde, werd door De Telegraaf nog eens afgedrukt.

De ouders van Marianne lieten zich niet onbetuigd. Juist bij De Telegraaf en De Vries komen ze steeds aan het woord. Op 14 oktober 1999, als H. net is aangehouden, citeert De Telegraaf ze opnieuw. Ze zijn ervan overtuigd dat H. de dader is. „Dikke kans dat hij de moordenaar is. (...) Het moet hem wel zijn, toch?” Des te merkwaardiger dat de ouders vandaag in dezelfde krant stellen dat het OM hun al had gezegd dat H. de dader niet kon zijn.

De overtuiging dat de moordenaar niet 'van hier' kon zijn, leeft bij meer inwoners van Kollum. Ze leiden uit de manier waarop Marianne om het leven is gebracht — haar keel is doorgesneden — af dat het geen Nederlander kan zijn. Iets concreter is de aanwijzing dat een asielzoeker haar bedreigd zou hebben. De commotie liep hoog op; tijdens een informatieavond over de verplaatsing van het asielzoekerscentrum werd de burgemeester met eieren bekogeld.

Toch is het openbaar ministerie niet altijd voor de druk van deze publieke opinie bezweken. De familie Vaatstra eiste vorig jaar in een kort geding, waarin De Vries als gevolmachtigde optrad, een grootschalig DNA-onderzoek. Het OM en minister van Justitie Benk Korthals wilden er niets van weten en De Vries verloor de rechtszaak.

Leugendetector bij zedenzaken

Door onze redacteur

MARCEL HAENEN
BALKBRUG, 30 JUNI. De grootste rijksinrichting voor de behandeling van plegers van seksuele misdrijven gaat de leugendetector inzetten. Daarmee moet beter kunnen worden voorspeld of delinquenten opnieuw strafbaar gedrag zullen vertonen.

Het forensisch psychiatrisch centrum Veldzicht in Balkbrug, de zwaarst beveiligde tbs-kliniek van Nederland, zal vanaf volgend jaar een groep van zo'n honderd seksuele delinquenten periodiek ondervragen met behulp van een leugendetector. De leider van het voor Nederland geheel nieuwe onderzoek, psycholoog F.J.G. Buschman, verwacht dat met behulp van zogeheten polygrafische interviews er „een aanmerkelijke verbetering” zal optreden in het voorspellen van nieuwe seksuele misdrijven na een behandeling. Nu gaat ongeveer 35 procent van de delinquenten na het beëindigen

van een gemiddeld zesjarige tbs-behandeling opnieuw in de fout.

De leugendetector, die alleen op vrijwillige basis bij delinquenten zal worden gebruikt, meet hoe bloeddruk, hartslag, transpiratie en huidelktricititeit reageren op bepaalde vragen. Door bijvoorbeeld een pedofiel te ondervragen over omgang met kinderen of een verkrachter met een drankprobleem over zijn gebruik van alcohol, denken de behandelaars beter te kunnen vaststellen of een delinquent foute gewoontes kan beheersen.

„Het gaat om het controleren van reclasseringsvoorwaarden. We willen toetsen of iemand in zijn fantasie al weer bezig is een seksueel misdrijf te plegen”, zegt Buschman, hoofdbehandelaar van de afdeling seksuele delinquenten. „De delinquent heeft een probleem als hij weet dat wij op het punt staan bepaald gedrag te ontmaskeren.”

[* Vervolg LEUGENDETECTOR: pagina 3]

Zedendelinquent vaak geraffineerd

[* Vervolg van pagina 1] Volgens hoofdbehandelaar Buschman zal het lichaam van de seksuele delinquent „onwillekeurig reageren als via een bepaalde ondervraging risikant gedrag duidelijk wordt.”

Plegers van seksuele misdrijven zijn volgens hem als geen ander in staat tot een dubbelleven. „Je ziet niets aan ze. Ze hebben fantasieën waar ook hun naaste omgeving niets van weet. Een plegger van seksueel misbruik gaat vaak uiterst geraffineerd te werk”, zegt Buschman.

Op Veldzicht huldigt men de opvatting dat het uitvoeren van een seksueel delict doorgaans in een aantal fases wordt opgebouwd. Als spanning en frustraties toenemen, gaat een dader zijn te plegen misdrijf, zijn agressie steeds meer rechtvaardigen. Hij isoleert zich ook nadrukkelijk.

„Als een delinquent zijn tbs-maatregel beëindigd wil zien, moet hij leren die fases zelf te ontdekken. Zo kan hij zichzelf ook controleren. De leugendetector kan

hier een belangrijke rol spelen.”

Een van de dingen die in de tbs-behandeling een belangrijke rol spelen, is dat de plegger van een seksueel misdrijf wordt geleerd „emotionele verantwoordelijkheid te nemen” voor zijn daad. Hij moet niet langer zeggen: het is de schuld van het slachtoffer of zijn omgeving dat hij zich aan een ander vergrijpt. Om te kijken of de behandeling op dit punt is aangeslagen, moet de delinquent een examen doen. Ook op dit punt verwacht Buschman veel heil van de leugendetector.

Buschman baseert zijn positieve verwachtingen over het gebruik van de leugendetector op ervaringen in de Verenigde Staten en in Engeland, waar sinds een jaar geëxperimenteerd wordt met de leugendetector als behandelingsmiddel voor zedendelinquenten. Voor die tijd werd de leugendetector alleen gebruikt als bewijsmiddel, om te peilen of verdachten een eerlijk antwoord geven op de vraag of zij een delict hebben gepleegd.

FEITEN / Kans op

te 2/7

* Een jaar geleden bood O.J. Simpson de wereld een blik in zijn innerlijk aan. Tegen betaling uiteraard — de familie van zijn vermoorde vrouw krijgt nog geld van hem — wilde hij op tv vragen beantwoorden, aangesloten op een leugendetector.

Drie maanden geleden was de vernederende beurt aan de FBI zelf, nadat bleek dat een spion jarenlang geheimen had doorgespeeld aan Moskou, moesten vijfhonderd medewerkers aan het technische wondermiddel vertellen of ze deugden.

Een wondermiddel lijkt het ze-

DE ONDERKRANT

succes met experiment leugendetector lijkt klein

VERVOLG TROUW 2-7-2001

ker, zo'n apparaat dat kan vaststellen of iemand liegt. Maar zoals de meeste wonderen bestaat de leugendetector dan ook niet. Wat wel bestaat, is de polygraaf (letterlijk: veelschrijver), een apparaat dat een flink aantal gegevens meet over het lichaam van een persoon. Het is aan degene die de geproduceerde grafiekjes interpreteert om de stap te maken van transpiratie, hartslag, elektrische weerstand van de huid en nog zo het een en ander, naar de innerlijke geestestoestand van degene die de vragen beantwoordde. Meestal wil je weten of de onderzochte per-

soon liegt. De onderzoeksvraag van forensisch psycholoog F.J.G. Buschman van het psychiatrisch centrum Veldzicht in Balkbrug is subtieler: kun je met behulp van de techniek zien of een zedendelinquent alweer bezig is te denken over zijn volgende misdaad?

De kans daarop lijkt klein, gezien de voorgeschiedenis. In 1923 oordeelde het Amerikaanse hoogerechtshof dat het apparaat geen bruikbaar bewijsmiddel was. En ondanks het feit dat de psychologie driekwart eeuw de tijd heeft gehad om met overtuigende resultaten te komen, luidde een uitspraak in 1998 nog

precies zo. Een jaar daarvoor had de Amerikaanse vereniging van psychologen het aan de leden gevraagd. Nog geen kwart vond dat rechtbanken naar polygraafgegevens moesten kijken.

Een enquête onder gewone Amerikanen zou een ander beeld hebben opgeleverd. Iedereen kan nu eenmaal begrijpen hoe een leugendetector werkt, en kan zich dus ook voorstellen dat hij werkt. Dat telt voor O.J. en de FBI. Ook het hart van een onbekeerde Nederlandse zedendelinquent zal bij de aanblik van al die snoertjes een keer extra slaan.

Bas den Hond

Evangelisch meldpunt voor machtsmisbruik

Van onze redactie religie & filosofie
2001-06-12, Trouw

DRIEBERGEN - Een landelijk meldpunt voor slachtoffers van machtsmisbruik moet ontsporingen binnen de evangelische wereld aanpakken, zoals seksueel misbruik en financiële en geestelijke manipulatie. Doel van deze aanpak is 'schuldbelijdenis, vergeving en herstel'.

De Evangelische Alliantie (EA), een samenwerkingsverband van enkele honderden evangelische kerken en organisaties, wil dat vertrouwenspersonen slachtoffers en daders gaan begeleiden. Een klachtencommissie met juristen en hulpverleners moet klachten gaan behandelen.

Het meldpunt wordt onderdeel van de nieuwe, onafhankelijke Stichting Gedragscode Leidinggevenden -niet alleen voorgangers, maar ook stafleden van jeugdkampen, tiener- en huiskringeliders en evangelisten.

Er waren al gedragsregels, opgesteld in 1999 na incidenten met evangelische voorgangers en leidinggevenden. Deze nieuwe regels, met onder meer een verbod op het aangaan van een seksuele relatie met een gemeentelid, waren geheel op vrijwillige basis, zegt B. Roor van de EA. Wie zich straks bij de stichting aansluit, accepteert haar bevoegdheid tot onderzoek en de adviezen die ze uitbrengt.

De oprichting van de stichting beschouwt Roor als 'een volgende stap in de evangelische beweging': er komt meer structuur in het onoverzichtelijke evangelische wereldje van soms sterk onafhankelijk opererende groepjes, (huis-)gemeenten en kringen. „We groeien naar elkaar toe.“

Of er onder evangelischen meer misbruik voorkomt dan

binnen de traditionele kerken, weet Roor niet. „Al werkend komt de stichting daar wel achter.“ Binnen onafhankelijke, pinksterachtige groepen doet zich wel een complicatie voor: alles kan draaien om voorganger of oudste.

„Je krijgt dan makkelijk machtsconcentratie, met het gevaar van machtsmisbruik. Soms leggen charismatische leiders het -geestelijk gelegitimeerd- aan met meerdere vrouwen. We willen de drempel om daar melding van te maken, zo laag mogelijk houden.“ Machtsmisbruik is volgens de EA een 'zonde' die de geloofwaardigheid van het evangelie en van de kerk aantast. Slachtoffers moeten kunnen rekenen op erkenning, hulp en recht. „Tot nu toe is hen dit nog te vaak onthouden“, aldus de EA.

Over ruim een jaar moet de stichting officieel van start gaan.

Meldpunt seksueel misbruik binnen evangelische gemeenten

Er komt een landelijk meldpunt voor slachtoffers van machtsmisbruik door christelijke leidinggevenden. Daarbij gaat het vooral om seksueel misbruik en financiële en geestelijke manipulatie. Het meldpunt moet deel uitmaken van een nog te op te richten Stichting Gedragscode Leidinggevenden.

De Evangelische Alliantie (EA) heeft op verzoek van aangesloten kerken en gemeenten het initiatief genomen om het machtsmisbruik in evangelische kring aan te pakken. Vertrouwenspersonen van het

De regering belooft ook zwaar misdaad harder aan te pakken. Een nieuwe Criminal Justice Bill omvat onder meer het vorig jaar al opgeworpen voorstel om vrijgesproken verdachten in moordzaken opnieuw voor de rechter te brengen als nieuw bewijs aan het licht komt. Het afschaffen van het zogeheten *ne bis in idem*- of *double jeopardy*-principe zou een nieuw proces in de moord op de zwarte tiener Stephen Lawrence (1993) mogelijk kunnen maken. De vermoedelijke daders moesten door juridisch knoeiwerk worden vrijgesproken. De regering beloofde ook drugshandelaars, hooligans en zedendelinquenten harder te straffen. *NRC 21/6*

meldpunt zullen de slachtoffers van dat misbruik begeleiden. Een klachtencommissie, die bestaat uit juristen en hulpverleners behandelt de ingediende klachten.

De oprichting van de stichting is volgens de EA een vervolg op de invoering in 1999 van gedragsregels voor leidinggevenden. Die gedragscode werd ontwikkeld naar aanleiding van een aantal incidenten met evangelische voorgangers en leidinggevenden. De regels bevatten onder meer een verbod op het aangaan van een seksuele relatie met een gemeentelid. (ANP)

Zedendelinquenten

Een rechter in de Amerikaanse plaats Corpus Christi (Texas) heeft 21 veroordeelde plegers van zedendelicten gelast bordjes in hun voortuin te zetten met de tekst: 'Gevaar. Hier woont een plegger van een zedendelict'. Met de bordjes kregen de 21 ook stickers mee voor op de auto met: 'Gevaar. In dit voertuig zit een plegger van een zedendelict'. De autoriteiten zullen controleren of de bordjes en de stickers ook daadwerkelijk worden aangebracht en op de plaats blijven gedurende de proeftijd van de veroordeelden. De voorzitter van de Organisatie van strafpleiters in

Meldpunt machtsmisbruik in kerken

Initiatief toegejuicht

van een onzer verslaggevers

A.P.C. 13/6

APeldoorn - Er komt een landelijk meldpunt voor mensen die zijn misbruikt door christelijk leidinggevenden. Aan het initiatief van de Evangelische Alliantie (EA) werken 250 protestantse en evangelische organisaties mee. Vrijwel alle kerkelijke organisaties in Apeldoorn en omgeving juichen het initiatief toe.

„Ook in evangelische kringen komt het voor dat kinderen en volwassenen slachtoffer worden van machtsmisbruik“, schrijft de EA, een overkoepelende organisatie van zeven kerkgenootschappen en een groot aantal behoudende christelijke organisaties. „Deze slachtoffers moeten kunnen rekenen op erkenning, hulp en recht. Tot nu toe is hen dit nog te vaak onthouden.“

De organisatie wil via vertrouwenspunten een netwerk van meldpunten in het leven roepen waar slachtoffers van seksueel misbruik, financiële en of geestelijke manipulatie hun klacht kwijt kunnen.

Harm Jonkers, jongerenwerker van Youth for Christ uit Deventer looft het initiatief van de EA. „Op dit moment weten mensen niet wat ze moeten doen bij een probleem met een kerkelijk leider. Normaal bespreek je het met de voorganger. Maar wat te doen als het probleem zich juist op de voorganger richt?“

Bisschop W. Freit van de in Apeldoorn gevestigde kerk van Jezus Christus van de Heiligen der

Laatsten Dagen vraagt zich af of een meldpunt voor machtsmisbruik wel nodig is. „Als ik iets fouts zou doen, kan men naar een bovengeschatte stappen, bijvoorbeeld de ring-president.“ Jonkers vraagt zich af of mensen dat in de praktijk wel vertrouwen. „Het gaat er juist om dat je klachten bij een onpartijdige instantie kwijt kunt.“

Ook het Leger des Heils heeft zich geëngagementeerd aan de gedragscode. Majoor M. Herrewijnen vindt het een goede zaak dat mensen worden aangemoedigd om eventuele misstanden te signaleren. „Alleen is het mij niet bekend dat er in de regio sprake is van machtsmisbruik onder geestelijk leidinggeven- den.“

De christelijk georiënteerde nieuwsorganisatie Joel News is echter tot geheel andere conclusies gekomen. Via internet (www.joelnews.nl) heeft Joel news klachten over machtsmisbruik onder geestelijk leiders geïnventariseerd. Daar zijn volgens de organisaties vele reacties op gekomen. „Het is een veel voorkomend probleem.“

Door Ferdi Schrooten

WV 11/6

Driebergen - Er komt een landelijk meldpunt voor mensen die zijn misbruikt door christelijke leidinggevenden. Het meldpunt wordt gesteund door ruim 250 protestantse gemeenten en evangelische organisaties en gaat in het najaar van 2002 open.

Het meldpunt is bedoeld voor mensen die seksueel, financieel dan wel geestelijk zijn misbruikt of gemanipuleerd door leidinggeven- den binnen de kerkgemeenschap. Ook misbruik door bijvoorbeeld stafleden van jeugdkampen kan worden gemeld.

Het meldpunt is een initiatief van de Evangelische Alliantie (EA), een samenwerkingsverband van zeven kerkgenootschappen en een groot aantal behoudende christelijke organisaties. Het gaat onder meer om het Leger des Heils, Pinkster- en Baptistengemeenten, maar ook het Nederlands Bijbelgenootschap en Youth for Christ.

De EA komt met het meldpunt en een bijbehorende gedragscode naar aanleiding van een aantal incidenten met evangelische voorgangers en leidinggevenden, waar- over de voorbije jaren veel tumult is ontstaan. „Ook in evangelische

kringen komt het voor dat kinderen en volwassenen slachtoffer worden van machtsmisbruik. Deze slachtoffers moeten kunnen rekenen op erkenning, hulp en recht. Tot nu toe is hen dit nog te vaak onthouden“, schrijft de EA in een verklaring.

Het meldpunt wordt gekoppeld aan een gedragscode. De deelnemende gemeenten en overige organisaties beloven dat ze zich binden aan uitspraken als gevolg van eventuele klachten. Slachtoffers depone- ren die via het meldpunt bij vertrouwenspersonen. Daarna gaat een onafhankelijke klachtencommissie, bestaande uit ervaren juristen, hulpverleners en andere deskundigen hiermee aan de slag. Via het meldpunt moet slachtoffers onder meer gewezen worden op de mogelijkheid van aangifte bij de politie wanneer sprake is van een strafbaar feit.

Corpus Christi noemde de bordjes en stickers in strijd met de grondwet. Hij over- weegt stappen tegen de maatregelen van de rechter. *24W (Bron: Trouw, 21 mei 2001). 23/6*

Brit opgepakt voor seks met kinderen

THAILAND Een 62-jarige Brit is in Thailand aangehouden op verdenking van seks met kinderen. De man werd in zijn huis in Pattaya betrapt in gezelschap van een naakte jongen van 12. De politie zei te zijn gewaarschuwd door burens die hem regelmatig jongens mee naar binnen zagen nemen. De Brit heeft de beschuldigingen, waarop maximaal twintig jaar gevangenisstraf staat, tegengesproken. Pattaya is berucht om zijn seksindustrie en er worden dikwijls buitenlanders aangehouden voor ontucht met minderjarigen. *MEDA 1/6* (AP)

Eén op tien mannen seksueel misbruikt

door Ferdi Schrooten
UTRECHT - Eén op de tien mannen in Nederland wordt in zijn leven seksueel misbruikt. Maar slachtoffers, die zelf amper de stap naar hulpverleners kunnen of durven zetten, worden te weinig gesignaleerd. Een nieuw steunpunt op internet moet - anoniem - uitkomst bieden.

„Het is een groot taboe”, zegt socioloog Peter van der Linden

van Transact in Utrecht. Het 'Landelijk expertisecentrum sekspecifieke zorg en seksueel geweld' komt eind deze maand met een elektronische vraagbaak (www.transact.nl/informatiewijzer). Daar kunnen slachtoffers terecht met vragen. Ook kunnen ze er adressen en telefoonnummers vinden van gespecialiseerde hulpverleners. Die kunnen de vraagbaak op hun beurt gebruiken voor een betere signalering van en hulp

aan slachtoffers. De vraagbaak moet ertoe leiden dat mannen niet meer zoals nu jarenlang onnodig rondlopen met de gevolgen van seksueel misbruik. Zonder hulp kunnen slachtoffers totaal in de knoop raken. „Dan gaan ze opeens naar de huisarts als het op andere fronten misgaat: hun carrière draait de soep in, de relatie stókt en vaak komen daar ook nog allerlei lichamelijke klachten bij. En het komt ook voor dat slachtoffers met een onverwerkt trauma later dezelfde fouten begaan. Dat moet je zeker proberen te voorkomen.”

DREMPEL

De drempel om in Nederland hulp te zoeken, is voor jongens en mannen nog vaak te hoog. Dat geldt al helemaal voor het doen van aangifte. Juist daarom vertelt de internetsite bijvoorbeeld dat mannen eerst een vrijblijvend gesprek kunnen hebben bij de politie. Daarna kunnen ze zelf besluiten of ze aan-

gifte willen doen tegen de pleger. Volgens Van der Linden is de hulpverlening er nog niet zo lang achter dat behalve vrouwen ook veel jongens en mannen rondlopen met misbruikervaringen. Naar schatting gaat het in totaal om honderdduizenden mannelijke slachtoffers. „Inmiddels durven we te stellen dat één op de drie slachtoffers van seksueel misbruik een jongen of een man is. In de categorie onder de tien zelfs de helft.” Seksueel misbruik van mannen en jongens wordt steeds meer gemeld of opgemerkt. Voor een deel komt dat door de toegenomen opmerkzaamheid bij leerkrachten in het onderwijs. Die krijgen net als mensen bij de politie, de reclassering en andere vormen van hulpverlening, steeds vaker cursussen over misbruik bij mannen en jongens. „Vaak is misbruik zonder fysiek geweld in de verwerking veel erger. Als je bent gedwongen, durf je je veel eerder slachtoffer te voelen”, aldus Van der Linden.

Tien pct mannen misbruikt

Steunpunt op internet voor slachtoffers

UTRECHT - De zoon die met zijn moeder naar bed moet, een man die in het leger wordt verkracht of een jongen die een goede vriend van de familie moet af-trekken. Eén op de tien mannen in Nederland wordt in zijn leven seksueel misbruikt.

Maar slachtoffers, die zelf amper de stap naar hulpverleners kunnen of durven zetten, worden te weinig gesignaleerd. Een nieuw steunpunt op internet moet - anoniem - uitkomst bieden. Het 'Landelijk expertisecentrum sekspecifieke zorg en seksueel geweld' in Utrecht komt eind deze maand met een elektronische

vraagbaak (www.transact.nl/informatiewijzer).

Deze vraagbaak moet ertoe leiden dat mannen niet meer jarenlang onnodig rondlopen met de gevolgen van seksueel misbruik. „Er is bij mannen meer schaamte”, weet socioloog Peter van der Linden. „Een meisje zal ook eerder zeggen: 'papa heeft aan me gezeten'. Een jongen zegt dan meestal: 'ik ben met mijn moeder naar bed geweest'. Als hij dan ook nog een stijve heeft gekregen en is klaargekomen, durft hij zich helemaal niet meer te zien als slachtoffer.” Van der Linden stelt dat er in

Nederland een breed scala is van misbruik van jongens en mannen, waarover maar weinig naar buiten komt. „Je kunt zeggen dat het overal gebeurt waar sprake is van een afhankelijkheidsrelatie. Door psychisch overwicht kan een moeder seks hebben met haar zoon, zonder fysieke dwang of geweld. Maar het blijft misbruik. Net als een jongen die met snoepjes verleid wordt te kijken naar hoe een ouder iemand zich aftrekt. Vaak is misbruik zonder fysiek geweld veel moeilijker te verwerken. Als je bent gedwongen, durf je je veel eerder slachtoffer te voelen.” *GPD*

Meer ouders klagen over school

Gebrek aan communicatie is het grootste probleem van onze redactie onderwijs 2001-06-01, Trouw

AMSTERDAM - Steeds meer ouders dienen klachten in over de school van hun kind, zo blijkt uit het jaarverslag van de onafhankelijke klachtencommissie voor het onderwijs. De 124 klachten die vorig jaar werden behandeld door de commissie, varieerden van laat informeren over leerachterstanden, docenten die leerlingen slaan, pesten en ongewenst in de bloes gluren.

De commissie adviseert het bevoegd gezag, meestal het schoolbestuur. In bijna alle gevallen wordt dat advies opgevolgd.

De klachtencommissie staat open voor zowel leerkrachten als ouders, maar het zijn bijna altijd ouders die klagen. In bijna de helft van de gevallen liggen deze aan gebrekkige communicatie tussen ouders en school. Zo klaagden ouders dat hun zoon wegens problematisch gedrag de toegang tot de school werd geweigerd zonder dat de ouders dat wisten.

Ook gebrek aan begeleiding bij leer- en gedragsproblemen leidde tot veel klachten. Nog te vaak worden ouders te laat en niet duidelijk genoeg op de

hoogte gebracht van leerachterstand bij hun kind. Emoties spelen bij die klachten altijd een grote rol, aldus het jaarverslag. Dat levert directeuren op die met de vuist op tafel slaan en moeders die on gepaste vergelijkingen maken met het nazi-regime. Een aantal klagers koppelde een verzoek om schadevergoeding aan de klacht tegen het schoolbestuur. Soms zijn de klachten gegrond maar de commissie concludeert ook dat sommige ouders maar moeilijk onder ogen kunnen zien dat hun kind geen hoogvlieger is.

De derde categorie betreft hardhandige aanpak van leerlingen en seksuele intimidatie. Zo beklagden ouders zich erover dat de rector hun voorstelde om hun zoon met een riem op de blote billen te slaan. Dezelfde man dreigde kort daarna de jongen met een liniaal op de billen te slaan. In een ander geval zijn een adjunct-directeur en een klasse-assistent bovenop een jongen gaan zitten, waarbij deze zo'n harde klap op zijn kaak kreeg dat hij dagen niet heeft kunnen eten. De klacht werd gegrond verklaard. In een aantal gevallen werden de klachten van seksuele intimidatie ook ongegrond verklaard. Zo klaagden ouders over een leerkracht die hun zoon dagelijks knuffelde en hielp bij het aankleden na gym. De schooldirecteur adviseerde de ouders aangifte te doen bij de politie.

Het is een van de vele verhalen uit het jaarverslag die duidelijk maken hoe moeilijk de school het kan krijgen als bij lichamelijke contact twijfel is over integriteit. In dit geval knuffelde de leerkracht het kind af en toe, maar was dit

vooral bedoeld om hem positieve aandacht te geven en uit de positie van zondebok in de klas te halen. Het gebeurde ook niet dagelijks. Ook hielp ze het kind af en toe met aankleden, maar alleen als hij zich had nat geplast. Deze klacht werd niet gegrond verklaard.

LUDWIG, H., & R. BLOM (2001).

Onder Dwang. Leven in een TBS-inrichting.

Amsterdam/Antwerpen: Veen, 223 p., f 29,90 (€ 13,57).

Ludwig is het pseudoniem van een TBS-gestelde die jaren doorbracht in een TBS-kliniek. Zijn boek is bedoeld om een 'onthullend en indringend' beeld te geven van het leven in zo'n kliniek. Of het in dit doel slaagt, hangt waarschijnlijk in hoge mate af van het gezichtspunt van waaruit je het leest. Je kunt je identificeren met de schrijver, en dan kun je alleen maar concluderen dat TBS-klinieken gruweloorden zijn. 'De hel van het Noorden' noemt de schrijver de kliniek waar hij verbleef. Het is niet zo gemakkelijk om werkelijk vanuit zijn beleving te blijven lezen, vanwege de absurditeiten die je dan zo nu en dan tegenkomt. Je zou nog kunnen geloven dat het personeel werkelijk bestaat uit een stel domme, gestoorde en sadistische figuren, maar het wordt wat lastiger als de schrijver zijn medepatiënten beschrijft als stuk voor stuk aardige, intelligente, normale en ongevaarlijke mensen die door het systeem kapot worden gemaakt. Zij hebben toch een keer TBS opgelopen, en hebben dus minimaal per persoon één zeer ernstig misdrijf gepleegd.

Je kunt als lezer proberen via dit boek een beeld te krijgen van hoe het TBS-systeem werkt, maar dat lukt niet; daarvoor is het duidelijk veel te eenzijdig. Je kunt het ook lezen met de bedoeling iets te begrijpen van hoe een bewoner van een TBS-kliniek tegen het systeem aankijkt, en dan is het hier en daar wel verhelderend. Het legt bij voorbeeld de vinger op een zere plek van het hele TBS-systeem: het enorme verschil in beleving tussen patiënten en

Seksueel geweld kost geld

Steeds hogere vergoedingen

van een onzer verslaggevers

DEN HAAG - Slachtoffers van seksueel geweld krijgen vaker een hoge schadevergoeding. Ze ontvangen gemiddeld tussen de 20.000 en 60.000 gulden, maar ook vergoedingen van enkele tonnen of zelfs een miljoen gulden zijn in Nederland mogelijk.

TEKST]Via de Wet-Terwee, ingevoerd in 1995, zijn de mogelijkheden voor schadevergoeding aanmerkelijk uitgebreid. Dit blijkt uit het boek 'Seksueel geweld betaald gezet', geschreven in opdracht van het Clara Wichmann Instituut. In deze juridische gids zijn 145 schadevergoedingszaken beschreven. Het boek is een soort leidraad voor rechtshulpverleners om succesvol een schadeclaim te eisen. Vooral als het slachtoffer door het aangedane leed niet meer kan werken, is de schadevergoeding hoog. Aan smartegeld, de vergoeding voor onder meer gederfde levensvreugde of verwondingen, wordt naar verhouding minder betaald.

R. Wolleswinkel, docent strafrecht aan de universiteit van Maastricht, benadrukt dat er

een gevaarlijke kant zit aan hele hoge bedragen voor schadevergoedingen. „Met geld dingen goed maken is een soort illusie.” Staatssecretaris Kalsbeek (justitie) zei bij het aannemen van het boek echter dat schadevergoeding kan bijdragen aan het loslaten van de pijn.

Kalsbeek reageerde verder op het verzoek van het Clara Wichmann Instituut om slachtoffers van zedendelicten gratis een advocaat aan te bieden. Ze denkt dat het voorlopig niet mogelijk is, maar wil wel onderzoeken of hier eventueel geld voor beschikbaar is. Bij de Tweede Kamer ligt momenteel een wetsvoorstel over gratis rechtsbijstand van maximaal drieënehalf uur voor slachtoffers die een schadevergoeding eisen.

AP.C. 20/6

G+E 14-6

M.G. J.M.O.

L

behandelaars. De meeste patiënten vinden zichzelf niet gevaarlijk en al helemaal niet gestoord. Sommigen, zoals ook deze schrijver, zetten al hun energie en aandacht in om niets van een behandeling te laten plaatsvinden. De medewerkers echter hebben de dwingende opdracht om een veranderingsproces op gang te krijgen, zonder dat ze de patiënt ergens toe kunnen dwingen; TBS betekent immers dwangverpleging, geen dwangbehandeling. Sterker, medewerkers zijn ervan overtuigd dat ze de patiënt met een behandeling kunnen helpen en dat willen hulpverleners nu eenmaal graag. Zet mensen jarenlang bij elkaar in zo'n spanningsveld, in een gesloten setting waar ze de hele dag met elkaar moeten optrekken, en het is niet verwonderlijk dat er soms heel vreemde, zo niet bizarre, communicatiepatronen ontstaan.

De goden gunstig stemmen

De medewerkers hebben ideeën over de patiënten, maar dat geldt ook andersom. Het meest duidelijk wordt dat in dit boek in de beschrijving van het Pieter Baan Centrum, de observatiekliniek van het gevangeniswezen. Zoals leden van een primitieve samenleving trachten te verklaren waarom de bliksem nu precies dáár inslaat, zo wisselen patiënten in deze kliniek theorieën uit over de vraag waarom de een TBS krijgt en de ander niet. Want natuurlijk wil niemand TBS, dus probeert iedereen vooral normaal en sympathiek over te komen, en dus wil iedereen graag weten waar de beoordelaars op letten. Er ontstaat een ware mythologie over de motieven en persoonlijkheden van de diverse gedragswetenschappers; ieder probeert als het ware de juiste offers te bedenken om de goden gunstig te stemmen. Zo vertelt de schrijver bijvoorbeeld dat hij bij paaltjesvoetbal de tactiek toepaste van de overtreffende agressie, maar hij deed dat maar één of twee keer, want hij was bang dat anders te veel van zijn ware aard naar voren zou komen. Tevergeefs, want de overwegingen van gedragswetenschappers vormen voor de meeste patiënten een niet te begrijpen geheel, dus vervolgens worden conclusies getrokken als: ze onderzoeken helemaal niet, ze zoeken gewoon bruikbare klanten voor het TBS-systeem.

Wat je ook uit dit boek kunt halen, is het besef dat het ongelooflijk zwaar is om TBS te hebben. TBS is er in de allereerste plaats ter beveiliging van de samenleving. Dat is altijd de allerhoogste prioriteit, niet het welzijn van de patiënten. Het betekent dus tegen je zin overgeleverd zijn aan mensen die dingen over jou denken waar je het helemaal niet mee eens bent; die je dingen willen laten doen waar je helemaal niet in gelooft en die je helemaal niet wilt doen; die je willen sturen naar het soort toekomst dat je helemaal niet wilt; en die je overal op controleren, net zolang tot ze (via een voor jou volkomen ondoorzichtig proces) tot de conclusie komen dat je niet gevaarlijk meer bent. Je moet er wel aan meewerken, anders kom je nooit meer buiten. En dat niet voor een paar maanden, maar jaren- en jarenlang. Je zou er stapelgek van worden. En als je na eindeloze jaren weer buiten staat, heb je nog lang niet altijd een idee wat nou eigenlijk de bedoeling geweest is van al dat betuttelen en die beperkingen; je hebt het gevoel dat

de kliniek je eerder heeft dwars gezeten dan geholpen. Slechts weinig ex-TBS-gestelden kijken met waardering terug op hun behandeling, sommigen lopen het risico getraumatiseerd te worden.

Klaagzangen

In die zin kan dit een zinnig boek zijn voor mensen die in de TBS werken. Je kunt immers zo overtuigd zijn van je eigen goede bedoelingen en betrokkenheid bij een patiënt, dat je uit het oog verliest hoe hij eigenlijk aankijkt tegen jou en de behandeling. En hij zal het je zelf niet vertellen, want zolang jij over hem rapporteert moet hij in een goed blaadje blijven. Als je een boek als dit leest en je kunt even verder kijken dan de gebruikelijke klaagzangen die je al zo goed kent, kan het toch nog wel eens verhelderend zijn. Deze schrijver heeft immers geluk gehad: na een jaar of zes concludeerde de rechtbank dat hij niet gevaarlijk genoeg meer was om vast te houden, dus hij kan achteraf het gevoel hebben toch nog zijn gelijk te hebben gehaald. Maar er zijn er heel wat die hun stoere houding van 'ik laat niet aan me knutselen en ik kom vanzelf wel een keer vrij' bekopen met een schier eindeloze vrijheidsbeneming.

Jammer aan het boek is dat het eigenlijk nogal saai is. Elk hoofdstuk beschrijft over het algemeen een deel van de kliniek: afdeling, medepatiënten, arbeid, sport, creatieve therapie, psychotherapie, psychomotore therapie, onderwijs, sociotherapie, psychiaters, etc. Behalve dat het misschien aardig is voor een buitenstaander om eens te lezen wat er zoal te doen is in zo'n kliniek, gaan de beschrijvingen van alles wat er niet deugt op den duur vervelen.

De TBS-wereld is sterk in ontwikkeling; er verandert van alles. Men is het er wel over eens dat het goed is als klinieken veel meer dan vroeger inzicht geven in wat ze eigenlijk doen en wat ze daarmee bereiken, en zich openstellen voor gerechtvaardigde kritiek. Een boek als dit wekt het vermoeden dat er ook wel wat meer duidelijkheid en doorzichtigheid mag komen ten aanzien van de eigen patiëntenpopulatie.

ELS NOORLANDER

Psychiater, Delta Psychiatrisch Ziekenhuis / TBS kliniek De Kijvelanden, Poortugaal

WOUTERSON, L. (2001).

De tweede geschiedenis. (Roman)
Amsterdam: Bezige Bij, 395 p., f 39,90 (€ 18,11)

Seksueel misbruik in vertrouwensrelaties krijgt steeds meer aandacht, of het nu gaat om kinderen of om volwassenen. In die laatste gevallen keert één vraag telkens terug: in hoeverre is er sprake van onvrijwilligheid van de kant van het slachtoffer? Hoe kan een volwassen vrouw 'die er toch zelf bij is' verstrikt raken in zo'n situatie?

Loes Wouterson beschrijft in *De tweede geschiedenis* de psychotherapie van een intelligente, maatschappelijk succesvolle vrouw en hoe deze seksueel derailleert. Haar boek is een roman; de kracht ervan schuilt echter niet alleen in de beeldende beschrijving van het weefsel aan gebeurtenissen, maar ook in het realiteitsgehalte daarvan. De rode draad in het verhaal is het gedetailleerde, chronologisch beschreven verloop van de psychotherapie. Rond

deze tweede geschiedenis heeft de auteur met dramatisch vernuft een 'voorgeschiedenis' en een 'nageschiedenis' gedrapeerd. In deel I vertelt ze de voorgeschiedenis in de psychotherapie voor wat betreft het feitelijke, fysieke misbruik, terwijl ze daarnaast schetst wat was voorafgegaan aan de therapie. In deel II vertelt ze het verdere verloop van het seksueel misbruik en hoe de hoofdfiguur zich uiteindelijk, met veel moeite, losmaakt van haar therapeut. Parallel aan dit gedeelte van *de tweede geschiedenis* beschrijft Wouterson als 'nageschiedenis' de periode na beëindiging van de therapie: hoe de hoofdfiguur een rechtszaak tegen haar therapeut begint, hoe ze – mede dankzij een integere psychotherapeut – herstelt en hoe haar vroegere psychotherapeut wordt veroordeeld.

De auteur geeft een zeer realistische beschrijving van het verloop van het seksueel misbruik. Men krijgt ook een indringend beeld van de bezigheid die in de literatuur over seksueel misbruik wordt aangeduid als *grooming*: 'het plannen en voorbereiden van seksueel misbruik door daders om hun eigen seksuele behoeften te bevredigen'. Voortdurend blijkt de therapeut bezig met iets waar haar hoofd in het begin helemaal niet naar stond.

Wouterson ontleedt de drijfveren van de hoofdfiguur en de overige personages, en legt op natuurlijke, quasi-eenvoudige wijze verbanden tussen buitenwereld en binnenwereld, tussen de gebeurtenissen en de manier waarop de hoofdfiguur die ervaart. Realistisch is ook haar beschrijving van de rechtszaak: de feiten (zoals de uitspraken van het tuchtcollege en de strafmaat die uiteindelijk, in hoger beroep, wordt vastgesteld) stemmen overeen met een rechtszaak die enkele jaren geleden uitgebreid in de media is besproken. Volgens Wouterson is dat geen toeval: in de interviews die ze de afgelopen tijd heeft gegeven, vertelt ze dat ze haar roman heeft gebaseerd op de uitgebreide aantekeningen die haar ter beschikking werden gesteld door het slachtoffer. In haar roman citeert ze veelvuldig uit aantekeningen die de hoofdfiguur maakt tijdens en na haar therapie, en uit haar uitgebreide correspondentie met haar therapeut.

Parallele grensoverschrijdingen

De intelligente en succesvolle vrouw die dit alles meemaakt heet Esther Blindeman; duidelijk een *telling name*, zoals Sophia Heldeweg dat is voor de 'goede' therapeut en Vince Point voor regisseur Frans Weiss. De naam van de therapeut is eveneens langs die lijnen gekozen: 'Broekhuizen' vergeet je niet gemakkelijk meer zodra het (perverse) seksuele contact aan de orde is geweest. Evenals de auteur is Esther Blindeman actrice, bekend geworden door de rollen die ze speelde in diverse grote toneelvoorstellingen (bijvoorbeeld Ophelia in Hamlet) en in bekende televisieseries en films. Wouterson beschrijft de wederwaardigheden van Esther Blindeman bij de totstandkoming daarvan.

De lezer krijgt een levendig beeld van het reilen en zeilen in de theater-, film- en televisiewereld, terwijl de werkervaringen van de hoofdfiguur steeds worden beschreven in relatie tot de gebeurtenissen in haar psychotherapie. Zo lopen de grensoverschrijdingen door regisseur Kattengat

parallel met die van de psychotherapeut en corresponderen diens avances met 'zoiets technisch' als een toneelkus. De bespiegelingen over dergelijke zaken maken inzichtelijk hoe de hoofdfiguur uiteindelijk verstrikt raakt in een seksuele relatie die zij eigenlijk niet wil.

Wouterson heeft zich goed gedocumenteerd, niet alleen over juridische aspecten van seksueel contact tussen therapeut en cliënt (ze weet zelfs art. 249 van het Wetboek van Strafrecht correct en goed verteerbaar weer te geven) maar ook over de psychologische aspecten daarvan. Ze geeft bespiegelingen over identiteitsverwarring, wantrouwen, identiteitsschuld, schaamte, geslaagde ontwikkeling of gemiste kans, gemankeerd leven, vervaging van de ik-grenzen en het verliezen van de realiteit. Opvallend is dat zij zich niet of nauwelijks vertilt aan deze, toch lastige, begrippen. Daarbij helpt dat ze gebruik maakt van literaire werken, bijvoorbeeld van Etty Hillesum, en van psychologische of psychiatrische teksten zoals *Ver heen* en andere boeken van P.C. Kuiper; ze weet die knap te verweven met haar beschrijving van de belevingen van de hoofdfiguur. Deze bespiegelingen vormen een congruent geheel met enerzijds de buitenwereld van het hier-en-nu verhaal, en anderzijds de binnenwereld (vaak in *cursief*) met doorkijkjes in het verleden van het personage en met een rijk palet aan emoties in een wisselende, bij het moment passende stijl.

Daderverhaal en slachtofferschuld

Een belangrijk thema in dit boek is de weerstand van omstanders om zich te identificeren of zelfs maar zich bezig te houden met slachtoffers. Dit hoofdthema komt op de voorgrond te staan in het tweede deel van haar roman, waarin Esther een rechtszaak aanspant tegen haar vroegere therapeut. Politie en justitie hebben bij deze vrouw, die het maatschappelijk helemaal gemaakt lijkt te hebben, grote moeite om haar aangifte serieus te nemen, terwijl daar volgens de wet alle redenen toe is. Zij stuit op een muur van ongelof en op een scala van zeer herkenbare, oermenselijke manieren om de feiten te ontkennen of vervormen.

Deze ontkenningmechanismen signaleert de auteur ook in andere situaties. Ze portretteert de hoofdfiguur als een joodse vrouw die in haar jeugd slechts zijdelings te weten is gekomen wat haar familie is overkomen. Op de toneelschool merkt een klasgenote op over de jodenvervolgelingen: 'ze hebben zich ook zo makkelijk laten wegvoeren, hè?' Deze opmerking leidt tot de volgende bespiegeling (p. 99): 'Het politiek correcte standpunt was de meeste mensen wel bekend en werd door hen ook uitgedragen: de joodse mensen waren slachtoffer geweest van een groot onrecht en er bestond geen twijfel over wie hun dat had aangedaan: de Duitsers. Maar wat aan [klasgenote] Veronica's mond was ontsnapt, verried nog een heel andere laag van het menselijk bewustzijn. Alles wat de mens angst inboezemde, zoals slachtofferschap, kreeg vanuit dat bewustzijn een aparte status toebedeeld. De status: anders. Met name: niet zoals ik. Veronica had ook kunnen zeggen: "Dat zou mij

nooit zijn gebeurd." Want als je de juiste dingen deed, dan zou je geen kwaad overkomen. Wie goed doet, goed ontmoet. Zo'n gezegde was toch niet voor niets gezegd geworden.'

Aan zulke ontkenningmechanismen en aan de natuurlijke neiging om liever te luisteren naar het verhaal van de dader, ontsnappen ook de vakbroeders van de aangeklaagde therapeut niet. De auteur noemt naar aanleiding van het hier-en-nu verhaal voorbeelden die aangeven dat diagnoses als hysterie, masochisme, hypochondrie of theatrale persoonlijkheidsstoornis ook in de geschiedenis van de psychiatrie veelvuldig zijn gebruikt om slachtoffers de schuld te geven van wat hun was aangedaan. Het verhaal van de therapeut wordt gedekt en de geschiedenis zoals de patiënte die vertelt, wordt nogal eens op het tweede plan gezet.

Zwakke plek

Ondanks de desastreuze therapie, die uitloopt op seksueel misbruik, en ondanks de talrijke anti-therapeutische uitingen van zowel literatoren (zoals de joodse schrijver George Steiner) als familieleden, collega's en andere sceptici, is het wonderlijke dat uit het boek toch vertrouwen spreekt in de mogelijkheden van het individu en in de positieve kracht die psychotherapie (anders dan het vijf-gesprekkenmodel!) daarbij kan hebben. Dit komt vooral tot uiting in de beschrijving van de psychotherapie bij 'Sophia Heldeweg'. Naast de gedetailleerde beschrijving van de therapie die geen genezing bracht, maar Esther verder in de narigheid drukte, schildert Wouterson vervolgens - veel schetsmatiger, maar niet minder intrigerend - een psychotherapie die wél werkt zoals het betaamt, met een therapeute die de situatie van Esther goed begrijpt en haar prikkelt om uit haar slachtofferrol te komen.

Wouterson heeft *De Tweede Geschiedenis* denk ik niet geschreven als een waarschuwing voor therapeuten. Toch is haar analyse van slachtofferschap bruikbaar voor iedere psychotherapeutenopleiding: aanknopingspunten voor zinvolle discussie biedt ze in overvloed. Ook de complexiteit en gelaagdheid van menselijke actie en reactie is terug te vinden, in een literaire vorm die het therapeutisch denken kan verrijken. Zeker is dat Loes Wouterson zich voor dit debuut als romanschrijfster zeer goed ingelezen heeft in haar onderwerp. Hier is ook haar zwakke plek: als lezer verdwaal je wel eens even. De realistische, soms ronduit sensueel beschreven details werken echter verfrissend.

Mijns inziens is Loes Wouterson er als auteur goed in geslaagd om weer te geven hoe zelfs een sterke, volwassen vrouw verstrikt kan raken in een misbruiksituatie.

R.O. HEES

Psychiater, Hanzepoort, Deventer

Paus bepleit nieuwe ethiek van toerisme

AFP, DPA
VATICANSTAD

Paus Johannes Paulus II heeft dinsdag opgeroepen tot een nieuwe 'ethiek van het toerisme' die de uitwassen van het massatoerisme kan tegengaan. Hij deed dat in een boodschap ter gelegenheid van de Dag van het Toerisme.

'In sommige landen heeft het massatoerisme tot het ontstaan van een subcultuur geleid die zowel voor de toeristen als het gastland vernederend is', aldus de kerkleider. Als voorbeeld noemde hij comfortabele vakantiecentra die volledig los staan van de werkelijkheid van de landen waarin ze zijn gevestigd. Hij hekelde ook het 'onverdraaglijke schandaal' van het sekstoerisme.

Woorden van de algemeen overste don Juan Vecchi; en hij vervolgt:

"Ik heb het nu niet over individuele gevallen, waar justitie met recht en reden tegen optreedt, maar over dat andere misdadige verschijnsel, dat er toeristische reizen worden georganiseerd waarbij de mogelijkheid in het programma is opgenomen om sex te hebben met jongens en meisjes.

Het tijdschrift *Spartacus* - nr.763 en nr.765 - presenteerde Sri Lanka als het paradijs voor pedofielen, met vermelding van de desbetreffende hotels. Dit had tot effect, dat in 1997 de toeristenstroom aangroeide tot 366.165 gasten die het land bezochten.

Een reportage van de BBC wist te melden, dat van de buitenlanders die daar op bezoek kwamen één op de vijf van de gelegenheid gebruik maakte om zich aan dit seksueel misbruik te buiten te gaan. Hun prooi? Meisjes en jongens uit vooral arme gezinnen, analfabeten, zwerfkinderen en drugverslaafden.

Don Bosco Negombo

De salesianen op Sri Lanka hebben al jaren geleden een Centrum geopend: 'Don Bosco Negombo', om zoveel mogelijk het misbruiken van deze kinderen en jongeren te voorkomen, hen ertegen te beschermen en zo nodig op verhaal te laten komen.

Het is allemaal begonnen in de kerken met het alarmeren van de katholieke bevolking vanaf de preekstoel, waardoor de mensen weet kregen van de fysieke en morele schade die hun kinderen opliepen door de schaamteloze manier waarop ze seksueel misbruikt werden. Er werden protestmarsen georganiseerd en postercampagnes via de media, gedeeltelijk in het Singhalees, gericht op de plaatselijke bevolking, gedeeltelijk in het engels voor de toeristen.

Gewelddadige confrontaties met mensen van de horecasector bleven niet uit. Ze vreesden terecht de terugloop van hun clientèle. Zelfs het ministerie van toerisme maakte zich kwaad over deze toerist-onvriendelijke activiteiten en presenteerde een overdreven somber rapport over mogelijke desastreuze

"Seksueel misbruik van kinderen is een schaamteloze perversiteit en betekent zulk een aanslag op hun persoonlijke waardigheid dat dit nog maar moeilijk te herstellen is."

Logo op internet van de gezamenlijke organisaties die de strijd aanbinden tegen kindermisbruik. In 1991 ontworpen in Thailand.

gevolgen voor de rijksfinanciën en investeringen.

Maar de regering nam het probleem van het seksueel misbruik van de jeugd gelukkig serieus en riep in 1991 een zware commissie in het leven, samengesteld uit mensen van het ministerie van opvoeding en onderwijs, van de politie en van de kerk. Dit heeft geleid tot een vruchtbare vorm van samenwerking.

Intussen gaat ons opvangcentrum 'Don Bosco Negombo' onverdroten door met haar preventieve en therapeutische zorg. Enkele salesianen gaan regelmatig de straat op, om deze kinderen en jongeren te ontmoeten, spreken hen aan en zo gauw blijkt, dat ze best geholpen zouden willen worden, nodigen ze hen uit eens langs te komen op Don Bosco Negombo.

Vrijheid, blijheid: respect voor de eigen beslissing van het kind staat voorop! Gaan ze op de uitnodiging in, dan krijgen ze naar leeftijd en ook naargelang hun traumatische ervaringen aangepaste hulpprogramma's aangeboden. Wat voor elk kind zo al heel positief werkt, is de gezins sfeer, het contact met leeftijdgenoten, samen sporten en spelen, feesten en plezier maken.

Drie fasen

Om hen te helpen terug te keren tot een normaal leven is een begeleiding voorzien van drie fasen. In de eerste fase gaat het erom hoe dan ook wat regelmatig met hen in contact te komen. Dat schept kansen om hun meer perspectief te bieden, zodat ze er zin in krijgen hun leven te veranderen en ze zich gaan interesseren voor hun mogelijkheden. Deze fase is in handen van specialisten, psychologen en sociaal werkers, geholpen door vrijwilligers die hiervoor voldoende zijn toegerust.

De tweede fase is: mee op kamp gaan met een grote groep, onderverdeeld in kleine groepen met een

DE SCHANDE VAN HET KINDER-SEX-TOERISME

aangepast programma. Zo'n kamp blijkt voor veel kinderen en jongeren al een hele opgave: wennen aan een zeker tijdschema, aan leven met zoveel anderen samen en rekening houden met elkaar. De spelen, uitstapjes, vriendschappen en heel de sfeer in zo'n kamp zijn voor de meesten een stimulans om er steeds meer zin in te krijgen en door te gaan met het programma. Maar er zijn ook kinderen die afhaken.

De derde fase voorziet in de mogelijkheid om naar school te gaan of een opleiding te volgen, met eventueel pensioen voor wie dat nodig heeft. Don Bosco Negombo kan een honderdtal jongeren herbergen. In de middag doen ze alles samen met de jeugd van buiten die naar het centrum komt. En tegen zes uur gaan die weer naar huis.

Persoonlijke begeleiding

Een belangrijk element in dit hele proces van 'weder-geboorte' is hun dagelijks contact met hun persoonlijke begeleider bij wie ze stapje voor stapje hun traumatische ervaringen kwijt kunnen en een ander beeld kunnen vormen van zichzelf. Dat stelt hen in staat weer een normaal leven te gaan leiden en op een fatsoenlijke manier hun boterham te verdienen.

Natuurlijk zal de een of ander geïnteresseerd zijn in de resultaten. Negombo mag zeker van succes spreken, al is het in verhouding tot de werkelijke problematiek maar een beperkt resultaat.

De laatste twee jaar namen zo'n 250 jongeren deel aan de kampen; 736 jongeren hebben met succes het langdurig proces van heroriëntatie van hun leven voltooid; 660 jongelui zijn bezig met de fase van scholing en opleiding. In de loop der jaren is met duizenden kinderen en jongeren contact gelegd en hebben ze presentaties bijgewoond over de gevaren die ze lopen, met name het risico van aids."

De algemeen overste komt dan ook tot de conclusie:

"Een mooi missiegebied voor iedereen (!) van de salesiaanse familie die iets wil doen voor arme en bedreigde kinderen"

Overgenomen uit het *Bollettino Salesiano*

Jrg. 125, nr.4, door Wim Saris

Junij 2001 - Don Bosco, NLA

Tbs-klinieken integreren binnen ggz

GGZ Nederland is er over te spreken dat het ministerie van Justitie de zorg voor tbs-gestelden over wil dragen aan de ggz. Dat zou de kwaliteit van de zorg ten goede komen. Wel plaatst de brancheorganisatie enkele kritische kanttekeningen bij het advies dat de commissie Kosto geeft in haar rapport 'Veilig en wel' over de toekomst van de tbs.

De voorgestelde termijn waarbinnen integratie

plaats moet hebben - vijf à tien jaar - vindt de brancheorganisatie te lang. 'Er bestaan nu al veel intensieve samenwerkingsverbanden tussen de tbs-klinieken en ggz-instellingen, soms is er al sprake van fusies. Minister Korthals is te voorzichtig,' zegt Jos Poelman, voorzitter van de commissie Forensische Psychiatrie van GGZ Nederland en directeur van de Pompestichting in Nijmegen, een tbs-kliniek. Overigens blijft Justitie verantwoordelijk voor de veiligheid in de klinieken.

Verder is GGZ Nederland het oneens met het advies om tbs-gestelden die uitbehandeld zijn in een verblijfsafdeling te plaatsen zonder verpleegzorg. 'Je kunt iemand niet eeuwig blijven behandelen, maar je kunt een ongeneeslijk zieke patiënt ook niet in een gevangenis zetten. Want daar komt het op neer,' zegt Poelman. 'De long-stay afdelingen, die we in Nijmegen al bouwen, kunnen een oplossing zijn.'/JW

SLACHTOFFERHULP

leraar forensische kinder- en jeugdpsychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Elke dag ziet hij daders die door de rechtbank naar de kliniek zijn doorverwezen. Omdat de cliënten niet vrijwillig komen en doorgaans ook niet vinden dat ze een probleem hebben, is dit voor een hulpverlener een ingewikkelde groep. 'Daders hebben een uitgebreid smoezenboek. Dat moet ook, want anders zouden ze zich zo niet kunnen gedragen. Ze zeggen: "Toen ik bij haar bed kwam, zag ik dat ze de dekens strakker om zich heen trok. Ik dacht: ze heeft het koud, laat ik haar eens warm gaan maken." Het is aan ons om iemand te laten zien dat hij een probleem heeft, dat zijn 'oplossing' niet klopt, dat hij de wereld heeft vervormd. We doen feitelijk het tegenovergestelde van een normale therapie: in plaats van iemand een copingmechanisme aan te leren, leren we het af.'

Honderden processen-verbaal heeft Bullens in de loop der jaren gelezen met gruwelijke verhalen van slachtoffers. En de rationalisaties, bagatelliserings en trivialiserings van de daders gehoord. 'Word ik daar woedend van? Zeker. Maar dat is contraproductief. Dus lees ik de papieren een paar da-

Wederom feitelijk het tegenovergestelde van een normale therapie: in plaats van iemand een copingmechanisme aan te leren, leren we het af.

had, moest je die besteden aan het invullen van formulieren. Ik herinner me dat ik net uit een gesprek kwam met een man die op zijn vierde door zijn vader was verkracht. In gedachten liep ik de gang op en werd door mijn baas aangesproken omdat ik mijn vakantiebriefje nog niet had ingevuld. Toen knapte er iets bij mij. Terugkijkend denk ik dat we gewoon niet begrepen hoe zwaar de last was die we elke dag op onze schouders namen. Dat verwijt ik het FOM niet, maar daarvoor zijn er wel slachtoffers gevallen.'

Schouten heeft nu een eigen praktijk met niet meer dan drie cliënten per dag. 'Ik ben het aan mezelf én aan mijn cliënten verschuldigd dat ik geestelijk in leven blijf. Dus neem ik tijd om bij te lezen, me te bezinnen, koffie te drinken, het contact met de buitenwereld te herstellen. Als je jezelf niet in de gaten houdt, is dit een zeer gevaarlijk beroep. Ik ken tientallen mensen, talentvolle en betrokken hulpverleners, die thuis achter de geraniums zitten. Totaal verminkt door de hoeveelheid en de intensiteit van hun werklast.'

Om een beetje aangenaam te kunnen leven, moet Schouten er veel ander werk naast doen. Maar dat is, vindt hij, de prijs die je blijkaar betaalt voor een 'schone' praktijk. Hoewel hij zich ervan bewust is dat hij in de gelukkige omstandigheid verkeert dat hij zich dat kan veroorloven. Geen kinderen, geen hoge hypotheeklasten. 'Maar het is natuurlijk eigenlijk te gek dat ik hier min of meer toe ben gedwongen. Het zou beter zijn als we ook binnen instellingen als het FOM mensen meer ruimte en meer ondersteuning kunnen geven. Op de manier waarop het nu gaat wordt de kwaliteit van de hulpverlening uitgehold. Niet alleen omdat mensen te moe zijn om werkelijk te luisteren en te helpen, maar ook omdat ze niet de tijd hebben om hun beeld van de werkelijkheid bij te stellen.'

'Bij het FOM werken veel vrouwen in de vrouwenhulpverlening. Elke dag krijgen ze te horen hoe vreselijk mannen kunnen zijn. Als ik vertelde dat mannen ook slachtoffer kunnen zijn, kostte het moeite om dat te laten doordringen. Door de opeenstapeling van ellende waren ze hun openheid kwijtgeraakt en dus, vind ik, de mogelijkheid om echt goed te kunnen helpen. Dat gebeurt er als je hulpverleners aan hun lot overlaat, als je blijft vasthouden aan het heroïsche idee dat wij redders zijn en daarom niet gered hoeven worden.'

Een duidelijk doel voor ogen

De reddersmentaliteit. Zeker als het om kinderen gaat. Voor psychotherapeut Ruud Bullens is dat de vlam die het vuur gaande houdt. 'Er is het verhaal van de rivier waarin omwonenden een meisje vinden, doodmoe en bijna verdronken. Ze halen haar uit het water en knappen haar weer een beetje op. Maar tien minuten later drijft er weer een meisje hun kant op. Weer vissen ze haar eruit en slaan een deken om haar heen. Alleen om nóg een meisje aan te zien komen. Dat gaat zo door, omdat niemand ziet dat honderd meter verderop een man staat die telkens een meisje in het water duwt. Mijn drijfveer is dat ik degene wil zijn die die man tegenhoudt.'

Vandaar ook dat Bullens werkt met daders van seksueel misbruik en geweld. Hij is directeur/psychotherapeut van De Waag, centrum voor ambulante forensische psychiatrie in Utrecht en directeur/psychotherapeut van het Ambulant Bureau Jeugdwelzijnszorg in Leiden. Daarnaast is hij hoog-

SLACHTOFFERHULP

Ze worden dagelijks geconfronteerd met leed en ellende. Met slachtoffers van rampen, met seksueel misbruik, met nabestaanden die willen weten of je hun dierbare hebt kunnen identificeren. De een moet uit zelfbescherming een drastische ommezwaai maken, de ander weet zijn psychische reserves te sparen en blijft op de been. TEKST: INGEBORG VAN TEESELING • BEELD: REMCO BOHLE

Dat was even schrikken: Carlo Mirtendorff weg bij het Instituut voor Psychotrauma. Jarenlang heeft hij via de televisie uitgelegd hoe we ons na een ramp of crisis moeten gedragen, en vertelde hij wat er omgaat in mensen die getroffen zijn door het noodlot. Vooral de reden van zijn opstappen zet aan het denken. Mirtendorff had, zei hij, last van slijtageverschijnselen. 'Ik ken het prijskaartje dat vastzit aan dit soort werk. Daarom heb ik een strategische stap terug gedaan, zodat ik hopelijk in staat ben om dit vak op een lager pitje nog lang vol te houden.' Uit zelfbescherming begint Mirtendorff voor zichzelf, met wat hij een 'gemengd bedrijf' noemt: een beetje zwaar, een beetje licht.

Hulpverlening is niet simpel, ook niet als je, zoals Mirtendorff, zelf hulpverleners opleidt en hen dagelijks vertelt hoe belastend hun vak kan zijn. Die kennis maakt de verhalen die cliënten vertellen niet minder vreselijk, hun verdriet en onmacht niet minder erg. 'De formule is simpel', zegt Carlo Mirtendorff. 'Exposure x empathie. Anders gezegd: hoe meer je hebt gehoord en hoe beter je hebt geluisterd, des te meer last krijg je ervan.'

Hoeveel hulpverleners uitgeblust thuis zitten is niet precies bekend en dat is misschien wel tekenend. Mirtendorff: 'Hulpverleners lijden aan de illusie van onkwetsbaarheid. Wij hebben het soort deskundigheid waardoor we denken dat we er zelf immuun voor zijn. Maar dat is onzin. Kijk, wat is trauma? Dat je negatieve gevoelens en gedachten krijgt die je voordien niet had. Dat je banger en bozer wordt, je emotioneel meer afgesloten, minder gaat voelen. Dat geldt voor slachtoffers, maar secundair ook voor hulpverleners. Ik heb het bij mezelf gezien. Merkte dat ik mijn onkwetsbaarheid kwijt begon te raken, dat ik minder zeker werd, somberder, bezorgder. Van mijn cliënten hoorde ik elke dag wat er allemaal kan misgaan in een mensenleven en gaandeweg kon ik minder afstand houden, werd ik sterker dan vroeger emotioneel geraakt, nam ik verhalen en mensen mee naar huis. Elke keer duurde het herstel langer. Ik werd ook steeds bozer. Op de wereld, op de overheid, kon me ontzettend opwinden over hoe slachtoffers werden behandeld. Om me heen begon mensen op te merken dat ik veranderd was en zeiden dat ik niet zo hard moest werken. Uiteindelijk heb ik daarnaar geluisterd en geconcludeerd dat het misschien sowieso wel verstandig is om niet te lang intensief met dit werk bezig te blijven. Hoe je het ook inricht, je wordt een keer geconfronteerd met het prijskaartje. Na vijf tot tien jaar moet je ermee ophouden. Even iets anders doen, ophouden. Anders stort je in en dat is zonde, want dan ben je alles kwijt. En daarvoor is dit vak gewoon te interessant.'

Moe en vervreemd van de werkelijkheid

Ook Peter Jan Schouten heeft als hulpverlener zijn grenzen leren kennen. Tot twee jaar geleden werkte hij bij het FOM in het Gooi. Dertig cliënten per week, vooral seksueel misbruikte mannen. 'Het FOM was een volcontinu bedrijf: elke individuele hulpverlener had het idee dat hij of zij persoonlijk verantwoordelijk was voor het oplossen van de wachtdruidruk. Weinig tijd om even rust te nemen, al is het alleen maar om met je collega's te bespreken wat je hebt gehoord en hoe je dat verwerkt. Als je eens vijf minuten vrij

RECHT EN VOLK

ANET BLEICH

ER GAAN de laatste tijd geregeld stemmen op die het slachtoffer van een misdrijf een rol willen toebedelen in de rechtszaak tegen de (vermoedelijke) dader. Het slachtoffer, huidt de redenering, zit tenslotte met de gevolgen van wat de dader heeft aangericht; hij of zij zit, populair gezegd, met de gebakken peren. En dus zou het onlogisch zijn dat in een strafproces iedereen zijn zegje mag doen - de verdachte, diens advocaat, de officier van justitie - behalve het slachtoffer, wiens stem zo niet luid genoeg tot de rechter kan doordringen.

Eerlijk gezegd heb ik altijd al mijn twijfels gehad over de juistheid van deze argumentatie. Een slachtoffer wil meestal maar één ding: genoegdoening, of minder behoeftzaam uitgedrukt: wraak. Menselijk is dat volkomen begrijpelijk, maar in een rechtszaak doorbreekt het het subtiel evenwicht. In de rechtsstaat is het vragen van rekenschap aan de dader (en dus het geven van genoegdoening) één van de elementen in het strafrecht. De andere zijn het beschermen van de samenleving en het zodanig behandelen van de dader dat die na afloop van de straf weer normaal aan de samenleving kan deelnemen. Aan dat laatste aspect hebben slachtoffers over het algemeen geen boodschap, terwijl de boodschap die ze wel hebben - die zak heeft dat gedaan - zo krachtig kan zijn dat die een eerlijke rechtsgang doorkruist.

Voorzover ik nog een spoortje twijfel had over de wenselijkheid van het naar voren schuiven van het slachtoffer, is dat de afgelopen week voorgoed verdwenen. Twee zaken kwamen (weer) in het

nieuws, waarbij het gehoor geven aan de wensen van de slachtoffers barbaarse consequenties zou kunnen krijgen.

De ene zaak betreft de moord in Engeland op de kleuter James Bulger. Acht jaar geleden werd het jongetje door twee jongens van tien meegelokt, mishandeld en vermoord. Geen wonder dat heel Engeland ondersteboven was van deze afgrijselijke misdaad. De twee kinderen die het hadden gedaan - en die vermoedelijk niet of nauwelijks beseften wat zij deden - verdwenen achter de muren van een inrichting. Inmiddels zijn ze achttien, en schijnen ze zo'n vreselijke spijt te hebben van wat ze nooit meer ongedaan kunnen maken, dat hun leven hoe dan ook heel moeilijk wordt. Ze staan op het punt te worden vrijgelaten en moeten dan proberen om onder begeleiding een nieuw leven op te bouwen.

De ouders van James Bulger kunnen de vrijlating niet verkroppen en wie zou het hen kwalijk durven nemen? Maar de ramp die de rechtsstaat in zijn wezen en zijn wortels aantast, ontstaat wanneer die ouders de gelegenheid krijgen hun woede en wrok publiek te ventileren. Wat de Britse media, vooral de boulevardpers, maar ook enkele zogenaamd keurige regionale bladen zich hier permitteren, grenst aan het ongehoofde. Met het breed uitmeten van de moord en de oproep de vrijgelaten daders op te sporen, ontpoppen ze zich als de organisatoren van een lynch-justitie. Het zou zelfs letterlijk op een lynchpartij kunnen uitdraaien.

De tweede zaak is die van de nog steeds onopgeloste moord op het meisje Marianne Vaatstra.

Een officier van justitie in Leeuwarden heeft vorige week erkend dat hij een Iraakse asielzoeker heeft laten oppakken en op DNA onderzoeken, hoewel hij op dat moment zeker wist dat de man onschuldig was. Hij deed dat, zei de officier, met een even prijswaardige als angstwekkende eerlijkheid, onder druk van de publieke opinie.

Maar in plaats van de officier als zondebok te gebruiken, zouden opiniemakers er beter aan doen te analyseren hoe het zover heeft kunnen komen, dat onder invloed van de familie van Marianne Vaatstra een gevaarlijke hetze tegen de plaatselijke asielzoekers is ontstaan. Door gebrek aan terughoudendheid in tv-programma's (Peter R. de Vries) en kranten (*de Telegraaf, Elsevier*) ontstond een sfeer waarin een paar racisten uit Kollum zich konden presenteren als de *vox populi*. De slachtoffers moesten eindelijk eens serieus worden genomen, zo luidde het discours, justitie en politiek Den Haag moesten nu eens ophouden met dat politiek correcte ontzien van asielzoekers. Verbazing over de wrange vruchten van deze campagne, het doorwerken ervan in het optreden van justitie, is niet op zijn plaats.

Hoopgevend is de zelfkritische terugblik van Maarten Huygen (in *NRC Handelsblad* van 25 juni), een van de commentatoren die zich destijds in de campagne lieten meeslepen. Hij besluit zijn rubriek met: 'Interessant om in dit geval niet alleen justitie, maar ook de publieke opinie en de media te onderzoeken. Geen taak voor justitie, maar voor de media zelf.'

Inderdaad. Misdaad leent zich niet voor *infotainment*. De goede oude terughoudendheid (geen foto's van verdachten, alleen initialen, respect en hulp voor de slachtoffers, maar geen miljoenenpubliek voor hun theorieën) schreeuwt erom in ere te worden hersteld. Niet voor niets kent de rechtstaat vanaf Montesquieu de machten, met een

OM doet te weinig voor slachtoffers

PAR 21/5

(Van onze politieke redactie)
DEN HAAG - Het openbaar ministerie doet nog steeds te weinig voor slachtoffers van misdrijven. De bejegening en het geven van informatie gebeurt veel minder dan afgesproken. Ook schiet het OM te kort bij het bemiddelen voor schadevergoeding. De slechte behandeling leidt tot een daling van het vertrouwen in het rechtssysteem.

Dat blijkt uit een onderzoek van het adviesbureau B & A Groep, dat minister Benk Korthals van Justitie onlangs naar de Kamer heeft gestuurd.

Vanaf het midden van de jaren negentig werd afgesproken dat het openbaar ministerie en de politie alles zouden doen om slachtoffers van misdaad beter op te vangen en te informeren. Ook kwamen er toen meer mogelijkheden om de schade te verhalen op de daders. Het college van procureurs-generaal, de hoogste leiding van het OM, benadrukt regelmatig het belang van slachtofferhulp.

Maar uit een recente enquête onder tweeduizend slachtoffers, komt het OM slecht naar voren. Terwijl tachtig procent van de slachtoffers de opvang op politiebureaus en van Slachtofferhulp waardeert, is maar iets meer dan de helft tevreden over de manier waarop het OM met hen omgaat. Twintig procent is zelfs zeer ontevreden. Slachtoffers vinden dat de medewerkers van het OM te weinig tijd voor hen uittrekken en dat er niet goed wordt geluisterd.

Slechts een klein deel van de slachtoffers krijgt een persoonlijk gesprek met een officier van justitie. Deze mensen waren wel

positiever over de houding van het OM.

Het openbaar ministerie slaagt er volgens de ondervraagden ook minder goed in dan de politie en Slachtofferhulp om slachtoffers op de hoogte te houden van het verloop van het onderzoek. Een kwart is daar zeer over ontevreden over en krijgt ontwikkelingen bijvoorbeeld veel te laat te horen.

De politie en het openbaar ministerie zijn er volgens de onderzoekers niet in geslaagd om bij te houden wat ze precies doen aan slachtofferhulp. Ook zijn er grote verschillen tussen de arrondissementen. Alleen het parket Zutphen haalt het officiële streefcijfer om voor 35 procent van de slachtoffers een schaderegeling te organiseren.

De ontevredenheid over de slachtofferzorg heeft volgens de onderzoekers van de B & A Groep directe gevolgen voor de waardering van het Nederlandse rechtssysteem.

Ruim 35 procent van de ondervraagden vindt het systeem niet rechtvaardig. Een derde vindt het ook niet geloofwaardig. Bij een vijfde van de slachtoffers was door hun ervaring als slachtoffer hun vertrouwen in politie en justitie afgenomen.

Kalsbeek: geen gratis advocaat zedenslachtoffer

DEN HAAG (ANP) - Staatssecretaris Kalsbeek (Justitie) denkt dat het voorlopig niet mogelijk is slachtoffers van zedendelicten gratis hulp van een advocaat te bieden. Ze wil wel onderzoeken of hier eventueel geld voor beschikbaar is.

Kalsbeek reageerde hiermee dinsdag op een vurige wens van het Clara Wichmann Instituut om dat mogelijk te maken.

SLACHTOFFERHULP

nou met het verschil tussen ons en jullie. Het enige dat soms 'een dipje' veroorzaakt, zegt Wiersinga, zijn kinderlijksjes. 'Vooral als je zelf ook vader bent. Dode kinderen, dat is iets onnatuurlijks. De rest kan ik beschouwen als 'pech', maar bij kinderen kan dat niet. Collega's die daarmee bezig zijn, neem ik na zo'n dienst ook altijd even apart. Daar praait ik wat langer mee, kijk of het goed met ze gaat, geef ze de ruimte om boos te zijn, de pest in te hebben. Bij een vliegramp hadden we een paar babylijksjes die nog vastzaten aan hun dode moeder. Daar hebben we toen wel even stevig om gescholden.'

Maar meestal zijn het volgens Wiersinga niet de doden die de problemen opleveren bij zijn mensen, maar de levenden. 'Werken met lijken is niet moeilijk. De geur is lastig, maar in ieder geval praten ze niet terug. Maar de jongens die met de nabestaanden moeten gaan praten hebben het wel zwaar. Zij worden geconfronteerd met intens verdriet, paniek, boosheid, verwarring, mensen die insinueren. Zij zijn mijn grootste zorg. We hebben bij het rtt een aalmoezentier, die overal bij is. Hij doet ogenschijnlijk niet veel, loopt rond en praait

wat, maar dat is toch belangrijk. Hij is beschikbaar als je hem nodig hebt. Hij luistert, je kunt botte grappen bij hem kwijt en vragen stellen: 'Waarom kunnen we nou niet allemaal netjes naar de hemel?' Daarnaast is er een maatschappelijk werker, die elke keer als er een crisis is, onderdeel van het rtt is. Hij heeft zich gespecialiseerd in traumalogie en verwerking, wat betekent dat we hem kunnen inzetten als we problemen verwachten. Dat zijn onze deskundigen. Maar het grootste deel doen we zelf, onderling, als collega's. We kennen elkaar goed, zijn honderd procent loyaal. Aan het eind van elke dag gaan we bij elkaar zitten. Dan evalueren we, praten we over wat we hebben meegemaakt, drinken we een glas en delen we emoties. Dit is een kleine organisatie en als iemand er slecht bijloopt zien we dat onmiddellijk. Stoer en cynisch zijn we soms alleen naar buiten toe, maar niet ten opzichte van elkaar. Natuurlijk los je daarmee niet alles op, want iedereen moet aan het eind van de dag weer naar huis, en als de klus is afgeleverd naar zijn eigen rayon. De normale wereld, waarin de aankoop van batterijen een serieus agendapunt is, de kinderen klagen over hun huiswerk en je vrouw nijdig is omdat je de boodschappen niet hebt gedaan. Dat blijft moeilijk.'

dus was het niet zijn schuld, maar die van God. Daar ben ik tijdens de groepstherapie heel kwaad over geworden. Boos worden doe ik trouwens regelmatig tijdens de sessies. Omdat ik heilig geloof dat je de emotionele schade kwijt moet waar je hem oploopt. Wij hebben geen formele opvang of debriefing, maar volgens mij is dat ook niet nodig. Ik kan, binnen bepaalde grenzen, in de groep mijn gevoelens laten zien. En daarbuiten kan ik ze delen met de twee collega's met wie ik de groepstherapie heb gedaan. Als ik het even niet meer zie zitten, nemen zij het ook van mij over. Daardoor hoef je reserves niet zo vaak aan te spreken. Daarnaast is het een kwestie van relativiteit. Door ervaring heb ik geleerd het me niet meer persoonlijk aan te trekken als iemand recidiveert. Ik weet dat ik alles heb gedaan om het te voorkomen en dat ik de verantwoordelijkheid verder aan de ander moet laten. En vergeet niet dat elke keer dat een dader niet meer terugkomt, ik menaal wordt bijgetaakt.'

Het verschil tussen ons en jullie

Dat je wat kunt betekenen voor mensen, kan dus sterk motiveren en je overeind houden. Dat geldt tevens voor Peter Wiersinga, hoofd van het Rampen Identificatie Team (RTT). 'Verdwenen is erger dan dood', is het devies en daarom zoeken de tactische en technische rechercheurs van het rtt bij rampen en crises naar wat nog over is van de doden. In Faro, de Bijlmer, Enschede en zelfs in Kosovo: ter plekke slaan ze hun kamp op, zoeken naar sporen, halen de lichamen uit de grond of delen ervan, beschrijven wat er gevonden is, gaan naar nabestaanden om vragen te stellen die kunnen helpen bij de identificatie en proberen vervolgens alle gegevens aan elkaar te koppelen. Het streven is zo weinig mogelijk nabestaanden met onbeantwoorde vragen te laten zitten. Een nobel doel, maar wel werk dat de politiemensen regelmatig een beetje buiten de 'normale' werkelijkheid plaatst. Wiersinga: 'Ik kan me herinneren dat we na de vliegramp bij Faro het laatste lichaam maar niet konden vinden. Al tien keer hadden we de landingsbaan uitgekamd, maar we vonden niks. We zijn teruggegaan, compleet met honden, en uiteindelijk vonden we het lichaam 33 centimeter onder het maaiveld. We waren hartstikke blij en opgetogen, want het was ons gelukt, we hadden ons werk goed gedaan. Maar voordat we in het vliegramp stapten heb ik tegen de mannen gezegd dat ze zich een beetje moesten beheersen. De bemanning van het vliegramp, de pers bij aankomst op Schiphol, de nabestaanden: zij zouden onze opgetogenheid niet begrijpen en waarschijnlijk zelfs uitleggen als ongevoeligheid. Dat dilemma is elke keer hetzelfde: voor ons is het technisch werk, wij hebben geen emotionele binding met de doden. De buitenwereld begrijpt dat waarschijnlijk niet.'

Wiersinga schat dat hij in zijn carrière zo'n vierhonderd doden heeft gezien, in allerlei omstandigheden. Meestal worden dat al snel dossiers, mapjes informatie. 'Ik herinner me ze alleen als ze technisch bijzonder zijn of als we ze tegen alle verwachting in hebben opgelost. Een tijdje geleden hadden we een mooie zaak van een heroïnehoertje dat we uit het water hadden gehaald en waar we ondanks alle problemen toch de moordenaar van hebben gevonden. Sindsdien eet ik trouwens geen paling meer, want die hebben we met kilo's tegelijk uit het lijk moeten trekken. Vind je dat een lugubere manier om erover te praten? Zie je, dat bedoel ik

Waarom slachtoffers recht van spreken moeten krijgen

Of het slachtoffer of nabestaanden ter rechtszitting mogen spreken hangt nu nog af van de individuele rechter. M.P. Bruinsma vindt dat er een wettelijke regeling moet komen en ziet geen reden aan te nemen dat daardoor de onafhankelijkheid van de rechter in het geding komt.

VK 29/6

Er is toenemend begrip voor slachtoffers van misdrijven. Desondanks hebben ze nog veel klachten. Maar toch: koestert Nederland zijn slachtoffers meer dan andere landen? En hoe voorkom je slachtofferjaloerie?

VK 23/6

door Janny Groen

Zich daarbij op een aantal recente gebeurtenissen, zoals de zaak van de in Groot-Brittannië vermoordde peuter James Bulger en de in ons eigen land onopgeloste moord op Marianne Vaatstra. Volgens Bleich zou in deze twee zaken het gehoor geven aan de wensen van de slachtoffers tot barbaarse consequenties kunnen leiden.

Bleich misbruikt de commotie rondom deze twee zaken om te concluderen dat er geen sprekecht voor slachtoffers in de rechtszaal zou moeten komen. In de eerste zaak gaat het namelijk om de vrijlating van de twee jonge moordenaars van James Bulger en dus niet om uitlatingen die zijn gedaan tijdens een rechtszitting. En in de tweede zaak is er in het geheel nog geen straffezitting geweest waarop de nabestaanden van Marianne Vaatstra eventueel het woord zouden kunnen voere-

ren. De stem die in deze twee zaken voornamelijk wordt gehoord, is de stem van de media en niet die van de slachtoffers of nabestaanden op een terechtzitting. Een sprekkrecht, en dus geen spreekplicht, voor slachtoffers op de terechtzitting kennen de ons omringende landen als Frankrijk, Duitsland en België al jaren en zou ook in Nederland recht doen aan de positie van het slachtoffer in het strafproces. Op dit moment is er wettelijk niets geregeld omtrent dit onderwerp en is het afhankelijk van de rechter die men trekt of een slachtoffer of nabestaande mag spreken gedurende de zitting.

Zo mocht de vader van de vermoorde Joes Kloppenburg wel aan de rechter duidelijk maken wat de gevolgen van het misdrijf op zijn leven waren, maar werd dit door de rechter aan de ouders van

lumn lijkt te worden gesuggereerd, lijkt mij dan ook erg onwaarschijnlijk en vergezocht. Dat door de invoering van een spreekrecht voor slachtoffers meer emotie in de rechtszaal komt is evenwel onvermijdelijk. Van een rechter mag echter verwacht worden dat hij hier professioneel mee weet om te gaan en bij zijn oordeel rekening houdt met alle belangen, zowel die van de verdachte als die van het slachtoffer. Juist om barbaarse consequenties te voorkomen is het beter de 'stem des volks' in de rechtszaal te horen dan de stem van bepaalde op sensatie gerichte televisie-programma's en kranten buiten de rechtszaal. Slachtoffers en nabestaanden hebben mijns inziens meer recht van spreken.

M.P. Bruinsma is student rechten aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

SLACHTOFFERS krijgen veel media-aandacht, hebben een aureool van onaanstaarheid om zich heen. Er hoeft maar iets naars te gebeuren, of er worden traumatiseerde teams op hen af gestuurd. Hun zieltjes worden gemasseerd. Ze worden in de watten gelegd. Er worden stille ochten en inzamelingsacties voor hen georganiseerd.

En toch hebben ze nog veel te klagen, blijkt uit een onderzoek van adviesbureau B & A dat onlangs door de minister van Justitie naar de Tweede Kamer is gestuurd. Hoewel midden jaren negentig was afgesproken dat OM en politie er alles aan zouden doen om slachtoffers van een misdaad beter op tevangen, te informeren en hen de weg te wijzen naar schadevergoedingsmogelijkheden, vinden ze zelf dat de overheid bij deze taken schromelijk tekort schiet. Verontrustend, concludeert B & A, want dat leidt tot een daling van het vertrouwen in het rechtssysteem.

Zeuren ze te veel, de slachtoffers? Of is er sprake van een rare paradox en staat de beeldvorming haaks op de realiteit? Hans Boutellier, beleidsadviseur op het ministerie van Justitie en verbonden aan de Vrije Universiteit, heeft van de betekenis van slachtofferschap zijn levenswerk gemaakt. Hij verbindt het met vragen over moraliteit en het debat over waarden en normen.

De paradox kan hij wel verklaren. 'Voor slachtoffers is het natuurlijk nooit genoeg', reageert hij. 'Als ze niet goed worden opgevangen, creëer je wrok, rancune. En dat zal wel gevolgen hebben voor hun vertrouwen in het rechtssysteem. Dat neemt niet weg dat er op het terrein van slachtofferhulp een fantastische ontwikkeling heeft plaatsgevonden.'

— *We lopen in Nederland voorop, koesteren slachtoffers meer dan elders in de wereld?*

'Vorig jaar is er een dik proefschrift verschenen over hoe diverse landen slachtofferhulp hebben geregeld. Uit dat vergelijkend onderzoek komt Nederland heel positief naar voren. We hebben de trend goed opgepikt. Het is echt ongelooflijk hoe snel de ontwikkeling op dat terrein is gegaan. Het is allemaal nog betrekkelijk nieuw. Vijftientig, dertig jaar geleden had het slachtoffer nauwelijks een positie in het strafrecht. Hij deed slechts aangifte, of was van belang voor de bewijsvoering. Als partij, als persoon die schade had geleden of leed had ondervonden, telde het slachtoffer niet.

'In 1975 is het Schadefonds Gewelddsmisdrijven opgericht. Eind jaren zeventig kwamen de eerste bureaus Slachtofferhulp op. Die zijn nu over heel Nederland verspreid en hebben in wezen drie functies. Ze geven morele ondersteuning, een aai over de bol. Ze verwijzen naar gespecialiseerde hulpverleners. En ze geven steun bij het verhaal halen. Er is inmiddels regelgeving en wetgeving, ook wel de Wet Terwee genoemd. Dat dat allemaal bestaat, dat de aandacht voor slachtoffers zo ongelooflijk is gegroeid, moet je zien als een principiële kentering in het strafrechtelijke denken.'

— *Slaan we niet door? Rechtsers vrezen de oprukkende rol van slachtoffers in de rechtszaal. Moeten ze die op hun woord geloven? En is het niet buitengewoon moeilijk hen hard te verhoren?*

'Ik ben er ook niet voor om slachtoffers een te grote rol te geven in de rechtszaal. Daar moet een zo zuiver mogelijke afweging plaatsvinden. Je moet er heel goed over nadenken of en hoe je het slachtoffer een stem geeft in het strafproces. Slachtoffers zijn vaak uit op vergelding. Daarmee komt een hele zware emotie het proces binnen. Die belast de zuivere afweging ten opzichte van de dader. Bovendien kun je verkeerde suggesties welken bij het slachtoffer. Die kan wel van een koude kermis thuis komen. Bepaalde juridische overwegingen zijn uiteindelijk helemaal niet in het belang van het slachtoffer, maar rechtstatelijk geregeneerd moeten die soms toch prevaleren. Bij gebrek aan bewijs wordt een verdachte vrijgelaten. Dat is natuurlijk heel zuur als het slachtoffer weet, of denkt zeker te weten, dat de verdachte het wel heeft gedaan.'

— *Op spreekrecht voor het slachtoffer wordt nu gestudeerd. Dan kan hij tenminste zijn verhaal kwijt in de rechtszaal. Geen goed idee?*

'Strafrecht is de macht van de staat, de macht van het zwaard. Op het moment dat je de macht van de staat teveel in het teken zet van het slachtoffer, kan dat tot behoorlijke repressie leiden. Daar moet je mee uitkijken. Dat wil niet zeggen dat je de rol van het slachtoffer dus maar moet terugdringen. Buiten het strafproces zijn er talloze andere manieren om het slachtoffer een stem te geven, om tegemoet te komen aan zijn noden. Ik denk dan aan mediation, aan herstellbemiddeling, aan echt-rechtsconferenties, waar daders en slachtoffers met hun respectievelijke families en vriendenkring met elkaar worden geconfronteerd. Zoets kan alleen op vrijwillige basis. Als daders en slachtoffers op een of andere manier erin slagen tot een vergelijk te komen, is dat oneindig veel meer waard, in psychologische en sociale zin, dan een door de rechter opgelegde straf. Ik

HANS Boutellier (48) is mede-auteur aan De straf voorbij, een boek over moraliteit en strafrecht dat op 4 juli verschijnt. Afgestudeerd als sociaalpsycholoog werkt hij in de wereld van het recht. In 1993 promoveerde hij op het proefschrift Solidariteit en slachtoffererschap. Hij was hoofdredacteur van Justitiële Verkenningen en is nu verbonden aan de vakgroep strafrecht en criminologie van de Vrije Universiteit. Ook is hij beleidsadviseur op het ministerie van Justitie.

De straf voorbij is een initiatief van de stichting Pinokkio, in 1999 opgericht door een gevarieerde groep mensen uit de sfeer van justitie, opbouwwerk en jeugdzorg. Pinokkio is bezorgd over de gebrekkige werking van de traditionele justitiële houding tegenover criminaliteit.

denk dat in een "zelfgekozen" oplossing veel winst te behalen is. Dergelijke projecten zijn, denk ik, veelbelovend. Maar die ontwikkeling staat nog in de kinderschoenen.'

— *Ze hebben de toekomst?*

'Ik ben geneigd dit soort kleine projecten te zien als onderdeel van een grotere beweging, als morele praktijken rondom het strafrecht. Het is een andere, meer normatieve benadering van het criminaliteitsprobleem. Je ziet allerlei vormen ontstaan. De projecten die ik zojuist noemde, maar ook Justitie in de Buurt, waarbij justitie dicht bij de problemen gaat zitten en in samenwerking met jeugdzorg en andere instanties in de wijk probeert het criminaliteitsprobleem aan te pakken. Zo zoekt ook justitie naar een normatief antwoord in plaats van alleen naar die strafrechtelijke sanctie.

'Op hetzelfde vlak, maar juist niet geïnitieerd door justitie, zie je buurtbemiddeling opkomen. Dat wordt meestal vanuit het welzijns-werk georganiseerd, maar uitgevoerd door vrijwilligers. Conflicten tussen bureaus, die ze zelf niet kunnen oplossen, maar tot mishandeling en soms tot moord en doodslag leiden, kunnen zo worden geneutraliseerd.'

— *U legt de nadruk op de rol van vrijwilligers. Waarom zijn die zo belangrijk?*

'Juist door medeburgers een rol te laten spelen in die projecten, vergroot je de sociale cohesie. Je ziet dat heel sterk in een aantal buurtprojecten in Rotterdam. Buurtbewoners die bemiddelen proberen samen tot een gezamenlijke normstelling te komen voor de buurt. Eerlijk gezegd vind ik dat wel erg idealistisch klinken. Maar er worden wel pogingen ondernomen en op zich is dat geweldig. En een enorme winst, want met de normatieve benadering werd je nog niet zo heel lang geleden weggehoond.'

— *Door wie dan?*

'Ik werd door mijn linkse vrienden uitgelachen, toen ik jaren geleden begon over moraliteit. Het normatieve discours was zo'n twintig jaar gelden volstrekt afwezig. Ik ben mijn carrière in de criminologie begonnen eind jaren zeventig, tijdens het hoogtepunt van het iktijdperk, in een heropvoedingsinstelling. Daar zaten echt heel zware jongens. Ik heb daar een half jaar gewerkt als assistent-groepsleider. Verbazend was dat over de delicten van die jongens helemaal niet werd gepraat. Discipline was belangrijk, ze moesten om tien uur 's avonds in bed liggen, ze zaten achter tralies. Maar de omvangsvormen waren boterzacht. Het was allemaal erg therapeutisch: je moet jezelf uiten en zo. Er was zoveel begrip en zo weinig grens. Er werd nooit eens boos gezegd: verdomme, jongen, waarom heb je dat gedaan, dat kan toch helemaal niet.

'Die ervaring in die heropvoedingsinstelling heeft me nooit meer losgelaten. Ik ben toen gefascineerd geraakt door de afwezigheid van moreel discours. Mijn vrienden vonden de moraal nogal betuttelend, maar ik ben er de hele jaren tachtig mee in de weer gebleven. Ik werd hoofdredacteur van Justitiële Verkenningen en ook daar, in de criminologie, werd de normatieve invalshoek zelden gekozen. Als het over criminaliteitsbeleid ging, was het allemaal heel beheersmatig, technocratisch. En wanneer voor een meer structurele benadering werd gekozen, was het vooral sociaal-economisch. Dan ging het altijd over achterstanden en zo. Maar in mijn overtuiging is een crimineel feit een normatieve kwestie. Er is een norm overtrede. Dan ligt het eigenlijk zo voor de hand om over die norm te praten.'

— *Hoe doe je dat in het individuele tijdperk, waarin iedereen er zijn hoogstpersoonlijke norm op lijkt na te houden? Waarin vinden we elkaar nog?*

'Een antwoord vinden op die vraag, is het thema van mijn leven geworden. Hoe kun je nadenken over moraliteit en normen en waarden in een tijd dat iedereen van God los is? We hebben de plichtenethiek achter ons gelaten. Tijdens de verzuiling waren goed en kwaad heel sterk aan elkaar gebonden, ze waren verweven in een systeem van rechten en plichten, bepaalde gedragingen, rituelen. Dat normatieve systeem hebben we afgebroken. Het zij zo en ik vind het ook grote voordelen hebben.'

Meer geld voor ^{NRC} politie en justitie

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 25 JUNI. Politie en justitie krijgen 8.000 extra agenten en zogenoemde toezichthouders, personeel zonder opsporingsbevoegdheid. Het kabinet trekt hiervoor enkele honderden miljoenen gulden uit. Minister Korthals (Justitie) publiceert morgen in de nota Strafrecht en Criminaliteitsbeheersing een nadere uitwerking van de plannen.

Korthals wil met het extra personeel het percentage misdaden dat opgelost wordt flink verhogen. Politie en justitie komen nu niet verder dan 15 procent. Met de aangekondigde uitbreiding moet dat 20 procent worden.

Met het extra personeel moeten opsporingsinstanties de jaarlijkse stapel van 80.000 onbehandelde aangiften kunnen wegwerken. Deze aangiften, 7 procent van het totaal, bevatten volgens de politie voldoende aanknopingspunten voor nader onderzoek, maar worden wegens personeelsgebrek niet onderzocht.

Behandeling van deze aangiften kan volgens Justitie leiden tot

43.000 nieuwe strafzaken per jaar. Hieronder vallen ook 200 zaken tegen criminele organisaties die zich bezighouden met handel in wapens en drugs.

Een deel van het nieuwe personeel krijgt geen opsporingsbevoegdheid; het mag alleen toezicht uitoefenen. Hieronder valt ook de bevoegdheid bekeuringen uit te schrijven voor kleine overtredingen, zoals het aanbrengen van graffiti en het achterlaten van afval. Hiermee probeert het kabinet tegemoet te komen aan de roep om meer blauw op straat. Vorige week bleek uit onderzoek dat de politie volgens de Nederlandse bevolking te weinig zichtbaar is.

Hoeveel van de 8.000 nieuwe mensen agent worden en hoeveel toezichthouder is nog niet bekend. De politie telt nu 43.000 agenten.

De kosten van de personeelsuitbreiding worden door het kabinet uitgesmeerd over de periode 2002-2005. Een eerste deel wordt gereserveerd in de begroting voor 2002. De rest komt voor rekening van het kabinet dat na de verkiezingen van volgend jaar aantreedt.

Hulp aan gedetineerden door reclassering faalt

Van onze parlementaire redactie ^{TEL 20/6}
DEN HAAG, woensdag

Het aantal gedetineerden dat in de gevangenis een speciaal programma volgt voor een goede terugkeer in de maatschappij, blijkt veel lager dan verwacht.

Slechts 165 veroordeelde criminelen volgen dagelijks een dergelijke terugkeercursus, terwijl Justitie van het dubbele aantal was uitgegaan.

Oorzaken hiervoor zijn onder meer de gebrekkige samenwerking tussen de gevangenis en de reclassering en het grote aantal regeltjes.

Maar ik ben me steeds blijven afvragen: waar leidt dit allemaal toe? Op basis waarvan praten en leven we nog met elkaar? Wat hebben we nog gemeenschappelijk?

Ik kwam uiteindelijk uit bij de volgende redenering. Als gevolg van de individualisering, mondialisering en subculturalisering van de postmoderne samenleving, is de moraliteit tegenwoordig behoorlijk gefragmenteerd. In gezinnen wordt onderhandeld over huisregels, scholen stellen hun eigen uitgangspunten op,

de horeca formuleert gedragsregels en in de grote steden discuteert men over stadsetiquettes. Het morele besef is niet zozeer verdwenen, alswel versplinterd, geprivatiseerd: iedereen heeft een grote vrijheid om zijn eigen levensproject te maken.

‘We vinden elkaar alleen nog in de zaken die we collectief afwijzen. Vandaar dat het slachtofferschap zo'n grote rol is gaan spelen. Wreedheid van het ene individu jegens het andere, leed, vernedering, dat wijzen we af. Wreedheid ook van de mens tegenover het dier. En uiteraard wreedheid tegenover het kind; erger kan niet. De hoogste staat van slachtofferschap kleeft aan het seksueel misbruikte kind. Ik ontleen deze theorie een beetje aan de Amerikaanse filosoof Richard Rorty, die simpel stelt dat de centrale morele vraag tegenwoordig is: *are you suffering?*’

Er zullen altijd slachtoffers zijn die vinden dat ze erger lijden dan anderen en dus meer rechten menen te hebben. Toen Enschede en Volendam veel aandacht kregen, waren de verkeersslachtoffers verongelukkig. Zal slachtofferschap niet de kop opsteken?

Hier raak je de keerzijde van de hele ontwikkeling. Je ziet inderdaad het fenomeen van het calculerende slachtoffer opkomen, soms uitmondend in excessief claimgedrag. En je ziet een cynisch gevecht ontstaan om het leed, een soort morele chantage. Dat is echt een hype. Kijk maar wat er op de televisie allemaal langstrekt. Een hele stoet slachtoffers, gekwetst door pestgedrag op school of op het werk, seksueel misbruikt, psychisch getormenteerd. Ze proberen elkaar in schrijnende verhalen te overtreffen. Als je dat proces eenmaal goed snapt, dan moet je ook onderschrijven dat we heel terughoudend moeten zijn om de rechter met het slachtofferschap te belasten. Tegelijkertijd vind ik het bot en dom om te roepen: dit is slecht, dit moeten we stoppen. Het is een harde, bijna objectieve ontwikkeling. Je kunt ook niet tegen het weer zijn.’

Zorgmakelaar ^{20/6}

EIND 1996 nam de Tweede Kamer een motie aan over het bevorderen van de reïntegratie van ex-gedetineerden in de maatschappij. Daarvoor was een plan van aanpak nodig dat zou worden opgesteld door de Stichting Reclassering Nederland. Dit plan zou in de loop van 1999 beschikbaar komen. Maar helaas, dat was niet mogelijk, ‘tegevolge van prioriteiten op andere terreinen’, zoals minister Korthals (Justitie) de Kamer diplomatiek mededeelde.

Toch kan men reïntegratie van ex-gedetineerden rustig omschrijven als een kerntaak van de reclassering, een opdracht waardoor zij zich onderscheidt van andere vormen van hulpverlening. Het is een veeg teken wanneer men het op zo'n punt laat afweten. Deze sombere hypothese wordt bevestigd door een rapport over de nieuwe penitentiaire bevoegdheidswet dat deze week verscheen. Het resocialisatieprogramma voor gedetineerden moet het stellen met ander helft van het aantal bedoelde deelnemers. Hoe zit het dan met die andere prioriteiten? De Utrechtse hoogleraar strafrecht Kelk klaagt in de jongste aflevering van het tijdschrift voor de rechterlijke macht juist dat een reclasseringstaak als de zogenoemde 'vroeghulp' aan opgepakte verdachten her en der in de verdrukking is geraakt. Ook dit was eens een activiteit waardoor de reclassering zich onderscheidde.

Over de oorzaken van de malaise wordt verschillend gedacht. Minister Korthals erkent in een reactie op het evaluatierapport dat op dit terrein nogal wat bureaucratische rompslomp en onnodig ingewikkelde regelgeving is. Het is zeker goed dat de bewindsman zich dit aantrekt. Maar er is nog een ander knelpunt: het reclasseringbudget. Daarmee is het zelfs dubbelmis. De Rekenkamer rapporteerde zojuist dat de reclasseringsschatting nog steeds niet op orde is met zijn financieel beheer. Hoogleraar Kelk wijst er op dat de financiële prioriteiten ten koste dreigen te gaan van de inhoudelijke.

DE RECLASSERING is zakelijker geworden en dat is op zichzelf winst. Dit proces heeft echter een natuurlijk einde wanneer de eigen, kritische identiteit wordt weggezuigd. Reclassering staat hoe dan ook voor de menselijke maat van de strafrechtpleging. Dat is een lastige post om te begroten. Bij het 175-jarig bestaan van de reclassering in Nederland, drie jaar geleden, werd openlijk de vraag gesteld of ‘de authentieke reclasseringsbegeleiding’, een wezenlijk onderdeel van de zorg blijft of dat er uitsluitend aan ‘case-management’ en ‘doorverwijzen’ wordt gedaan. De reclassering als ‘zorgmakelaar’ noemt Korthals dat. Maar is dat nog reclassering?

Gevangene mogelijk vrij door tekort aan bewakers

Korthals: Personeel werven om werkdruk te verlichten

DEN HAAG — Minister Korthals (Justitie) kan niet uitsluiten dat gedetineerden vervroegd worden vrijgelaten en de dagprogramma's in gevangenis tijdelijk korter moeten worden. Ook kan het nodig zijn voor bepaalde penitentiaire inrichtingen even een opnamestop in te stellen. Gevangenen zouden in dat geval bijvoorbeeld enkele dagen in een politiecel moeten doorbrengen.

Dit kan nodig zijn om de enorme

druk op het gevangeniswezen te verlichten. Justitie is al bezig om onder meer nieuw gevangenis personeel te werven om de tekorten op te vangen. Als deze maatregelen echter niet snel genoeg werken, dan wil Korthals ‘als uiterste middel’ naar deze oplossingen grijpen, zo bleek gisteren tijdens een debat in de Tweede Kamer.

Korthals bekijkt verder de mogelijkheid om de delinquenten die enkele dagen eerder vrijkomen, in een zogenoeten detentiehuis te plaatsen. Hier kunnen zij door middel van elektronisch toezicht toch in de gaten worden gehouden. Daarmee kan volgens Korthals worden voorkomen dat zij linea

recta naar huis gaan.

De Tweede Kamer kan met deze noodmaatregelen leven. Ook krijgt Korthals steun voor het inzetten van particuliere beveiligingsbeambten in gevangenis om de personeelsnood tijdelijk het hoofd te bieden. Zij zullen zoveel mogelijk op plekken werken waar zij geen contact hebben met gedetineerden.

Overigens heeft Justitie inmiddels 854 reacties gekregen op de landelijke wervingscampagne om nieuwe mensen aan te trekken. De VVD-bewindsman denkt dat hier uiteindelijk zo'n tweehonderd geschikte kandidaten tussen kunnen zitten. (ANP)

Reclassering kampt met problemen

Door een onzer redacteurs ^{NM}

ROTTERDAM, 19 JUNI. De reclassering kampt met een aantal grote problemen. Een project om gedetineerden thuis te laten reclasseren, dreigt door complexe regelgeving en slechte samenwerking tussen gevangenis en reclassering te mislukken.

Bovendien bestaan onder gedetineerden grote weerstanden tegen elektronisch toezicht aan het begin van het zogenaamde penitentiaire programma.

Dat schrijven onderzoekers van de Katholieke Universiteit Nijmegen. In opdracht van het ministerie van Justitie evalueerden zij de begin 1999 ingevoerde Penitentiaire beginselenwet (PBW).

Sinds 1 januari 1999 kunnen gevangenen die een straf van langer dan een jaar uitzitten, het laatste deel daarvan thuis doorbrengen. In die periode, die varieert van 6 weken tot 6 maanden, moeten zij deelnemen aan een resocialisatieprogramma. Dit programma is gericht op het vinden van werk of scholing, het omgaan met geld en het beheren van een huishouden. Doel hiervan is om te voorkomen dat ex-gedetineerden terugvallen in de criminaliteit.

In de praktijk blijken echter dat veel minder gedetineerden aan het project deelnemen dan verwacht. De reclassering ging uit van 372 deelnemers per dag. Vorig jaar bleef het aantal steken bij gemiddeld 165 gedetineerden.

Volgens de onderzoekers erva-

ren veel gedetineerden elektronisch toezicht als een psychische belasting. Zij zitten daarom liever het laatste deel van hun straf uit in een open inrichting.

Kandidaten vallen ook weg doordat rechters steeds vaker straffen van minder dan een jaar opleggen. Bovendien blijken gevangenis nauwelijks ruimte te hebben voor reclasseringscursussen, als gevolg van het versoberen van het regime.

Gevangenen die graag willen deelnemen aan het project, raken nogal eens verstrikt in de bureaucratie. De voorbereidingstijd neemt vaak zoveel tijd in beslag, dat ze alweer op vrije voeten zijn voor ze kunnen beginnen. Dat komt mede doordat de gevangenis en reclassering niet goed weten wie waarvoor verantwoordelijk is. De onderzoekers pleiten daarom voor eenvoudiger regels en afbakning van verantwoordelijkheden.

De meeste deelnemers sluiten het project overigens met succes af. Wel vermoeden de onderzoekers dat voor de cursussen vooral gedetineerden met goed gedrag worden geselecteerd.

Van onze verslaggever ^{VK}

DEN HAAG

De belangstelling van langgestraften voor een project om thuis te reclasseren, valt fors tegen. Dat komt vooral door de bureaucratie rondom het project en de weerstand van gedetineerden tegen het elektronisch toezicht waaronder zij staan gedurende het programma.

Sinds 1 januari 1999 kunnen gedetineerden die een straf van langer dan een jaar uitzitten, het laatste deel daarvan thuis doorbrengen. Die periode kan, afhankelijk van de opgelegde straf, variëren van zes weken tot zes maanden. Zij moeten dan minstens 26 uur per week deelnemen aan een resocialisatieprogramma, dat is gericht op scholing, het vinden van werk en het aanleren van sociale vaardigheden.

De verwachting was dat dagelijks gemiddeld 372 gedetineerden aan het project zouden deelnemen. Het afgelopen jaar bleek het aantal deelnemers nog niet de helft (gemiddeld 165) te bedragen.

Volgens onderzoekers van de Katholieke Universiteit Nijmegen komt dat deels door een foute inschatting van de beleidsmakers. Rechters zijn steeds kortere/ celstraffen gaan opleggen, waardoor minder gedetineerden een straf van langer dan een jaar kregen.

Maar gedetineerden die wel in aanmerking komen, vallen vaak tussen wal en schip door de bureaucratie en de slechte samenwerking tussen gevangeniswezen en reclassering.

Degenen die wel het programma volgen, ervaren de elektronische enkelband als een vernedering. 'Dan gaat iemand 's avonds met zijn vrouw naar een verjaarspartij en krijgt hij een telefoontje met de vraag wat hij uitspoekt', zegt onderzoeker J. Fiselier.

Veel gedetineerden zien zo op

VERVOLG VK 13/16
 tegen het elektronisch toezicht dat zij ervoor kiezen het laatste deel van hun straf in een open inrichting door te brengen. Dan kunnen zij overdag zonder enkelband naar school of werk.
 Overigens sluiten de deelnemers het programma veelal met succes

af. Bij slechts 25 gedetineerden lukte dat niet. Maar dat komt volgens onderzoekers ook doordat de gedetineerden worden geselecteerd op goed gedrag. 'Die zouden het vaak op eigen kracht ook wel gereed hebben', zegt Fiselier.

Kamer: hardere aanpak recidivist

Door een onzer redacteurs NAK
 DEN HAAG, 12 JUNI. Het aantal delinquenten dat herhaaldelijk in de fout gaat, moet drastisch verminderen. De Tweede Kamer wil dat minister Korthals (Justitie) meer doet om het percentage recidivisten onder de gevangenen te verminderen. Dat bleek gisteren in een Kamerdebat over straffen.
 Vier op de tien criminelen belanden na hun straf opnieuw in de cel. Een harde kern van ongeveer 9.500 mensen veroorzaakt 46 procent van alle criminaliteit. Zij zijn goed voor twintig tot honderd processen-verbaal per persoon per jaar, zo becijferde de VVD in het debat.

Beleidsmedewerker justitie van de VVD, R. van der Bold, zegt dat die cijfers zijn gebaseerd op onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Justitie. Hij wijst er op dat de genoemde 9.500 mensen „vele malen méér strafbare feiten plegen, omdat tegenover één opgeloste zaak misschien wel tien onopgeloste zaken staan”.

De fracties van VVD, CDA en D66 vinden dat de Stichting Reclassering Nederland (SRN) onvoldoende resultaat boekt. De partijen verschillen wel van mening over de wijze waarop gedetineerden na het uitzitten van hun straf ook daadwerkelijk uit de gevangenis kunnen blijven.

De liberalen pleiten voor een stevige aanpak. Wordvoerder Niederer van de VVD wil dat doen door verstoekte recidivisten extra te bestraffen, zoals nu gebeurt bij verslaafde criminelen. Die kunnen rekenen op een verplicht, maximaal twee jaar durend afkickprogramma in de gevangenis als zij voor de derde keer binnen een jaar worden gepakt. Notoire autokrakers, maar ook hardleerse geweldplegers of onhandelbare minderjarige criminelen, zouden een dergelijke straf moeten ondergaan, vindt hij, maar in dat pleidooi stond Niederer alleen.

Korthals (VVD) is zelf wel bereid tijdens de evaluatie van de wet Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV), over twee jaar, te bekijken of uitbreiding van de maatregel naar andere groepen mogelijk is, zo zei hij.

Fracties van D66, PvdA en CDA denken dat de bijzondere voorwaarden die een rechter aan een verdachte kan opleggen, kunnen bijdragen aan een meer 'passende' straf. Ook belanden er nu te veel gedetineerden met psychische problemen of zwakbegaafden in de gevangenis voor wie niets wordt gedaan, oordeelde Kamerlid Dittrich (D66).

Minister Korthals stelt in een notitie maatregelen voor het straffenstelsel inzichtelijker te maken. Verdachten kunnen straks een vrijheidsstraf, een vrijheidsbeperkende straf (taak- of leerstraffen) of een boete krijgen. Daarnaast wil hij af van de huidige vervroegde invrijheidsstelling. De Kamer onderschrijft de nota.

Meerderheid Kamer eist harde aanpak van recidivisten

DEN HAAG — Het aantal delinquenten dat keer op keer in de fout gaat, moet drastisch omlaag. De Tweede Kamer wil dat minister Korthals van Justitie meer in het werk stelt om het percentage recidivisten onder de gevangenen te verminderen, zo bleek gisteren tijdens een debat over straffen.

Vier op de tien criminelen belanden na het uitzitten van hun straf opnieuw in de cel. Een harde kern van circa negenduizend mensen veroorzaakt een groot deel van de criminaliteit. Zij zijn goed voor twintig tot wel honderd processen-verbaal per persoon per jaar, becijferde de VVD. De Stichting Reclassering Nederland (SRN) boekt nu te weinig resultaat, vinden vooral de fracties van VVD, CDA en D66. De partijen verschillen wel van mening over de wijze waarop gedetineerden na het uitzitten van hun straf ook daadwerkelijk uit de bak kunnen blijven.

De liberalen zien vooral heil in een harde aanpak. Wordvoerder Niederer wil dat doen door verstoekte recidivisten extra te bestraffen, zoals nu gebeurt bij verslaafde criminelen. Die kunnen rekenen op een verplicht afkickprogramma in de gevangenis van maximaal twee jaar als zij voor de derde keer binnen een jaar worden gepakt. Notoire autokrakers, maar ook hardleerse geweldplegers of onhandelbare minderjarige criminelen, zouden een dergelijke straf moeten ondergaan, vindt hij, maar in dat pleidooi staat hij alleen.

Korthals is wel bereid tijdens de evaluatie van de wet Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV), over twee jaar, te bekijken of uitbreiding van de maatregel naar andere groepen mogelijk is. D66, PvdA en CDA zien meer in maatwerk. In penitentiaire inrichtingen moet veel meer professionele begeleiding komen, zodat gedetineerden niet meteen op het slechte pad gaan wanneer zij de celdeur achter zich dichtslaan. De fracties denken dat de bijzondere voorwaarden die een rechter aan een verdachte kan opleggen, kunnen bijdragen aan een meer 'passende' straf. Ook belanden er nu te veel gedetineerden met psychische problemen of zwakbegaafden in de gevangenis voor wie niets wordt gedaan, oordeelde Kamerlid Dittrich (D66). De VVD-bewindsman heeft in zijn notitie Sancties in perspectief maatregelen genomen om het straffenstelsel inzichtelijker te maken. Verdachten kunnen straks een vrijheidsstraf, een vrijheidsbeperkende straf (taak- of leerstraffen) of een boete krijgen. Daarnaast wil hij af van de huidige vervroegde invrijheidsstelling. De Kamer onderschrijft de nota.

(ANP)

Van onze correspondent
 Peter de Waard

LONDEN

Groot-Brittannië wordt als het aan premier Blair ligt de 'onaangenaamste plaats ter wereld voor drughandelaars' en ook voor zedendelinquenten en wittepoordencriminelen. Een van de maatregelen die hij daarvoor wil nemen is het laten vallen van het *ne bis in idem*-beginsel, het principe dat verdachten niet twee keer voor hetzelfde feit kunnen worden vervolgd.

Het voornemen was een van de vele die koningin Elizabeth woensdag bekendmaakte in de *Queen's Speech*, ter gelegenheid van de opening van het nieuw gekozen parlement. Ze kondigde twintig wetten aan die in de komende achttien maanden van kracht moeten worden. Dankzij de grote verkiezingszege eerder deze maand beschikt de Labour-regering over een comfortabele meerderheid in het Lagerhuis.

Het laten vallen van het *ne bis in idem* is een van de meest controversiële wetsvoorstellen. De regering-Blair wil het mogelijk maken een nieuw strafproces te voeren tegen iemand die wordt verdacht van moord in het geval nieuw bewijsmateriaal wordt aangedragen. Onduidelijk is of de wet met terugwerkende kracht wordt ingevoerd. Als dat gebeurt, kan justitie bijvoorbeeld de verdachten van de racistische moordaanslag op Stephen Lawrence in 1993 opnieuw vervolven.

Het laten vallen van het *ne bis in idem*-beginsel zal overigens niet alleen op verzet stuiten van de oppositie, maar ook van Blairs eigen Labour-fractie.

Opnieuw vervolgd voor zelfde feit

Zware crimineel in toekomst mogelijk tweede keer voor rechter bij nieuw bewijsmateriaal
 Van onze redactie politiek
 2001-06-12, Trouw

DEN HAAG - Het beginsel dat het openbaar ministerie iemand niet twee keer voor hetzelfde feit strafrechtelijk kan vervolgen, gaat wellicht gedeeltelijk op de helling. Minister Korthals (VVD) van justitie laat onderzoeken of het OM bij levensdelicten een tweede poging mag doen om iemand voor de rechter te slepen, als de eerste rechtsgang in vrijspraak eindigt en het OM daarna nieuwe bewijzen vindt.

„Een vergaande bevoegdheid”, zo gaf de minister gisteren aan tijdens een overleg met kamerleden. Het voornemen betekent een aantasting van het ijzeren beginsel in de Nederlandse rechtspraak, maar daar niet alleen, dat een verdachte niet twee keer strafrechtelijk kan worden vervolgd voor hetzelfde feit.

Gestrafte wil elektronisch arrest niet

(Van een verslaggeefster)
 AMSTERDAM - Er is weinig animo onder langgestraften voor een project om thuis hun periode van reclasering door te brengen. Vooral het bijbehorende elektronische toezicht schrikt veel gedetineerden af. Dat blijkt uit een evaluatie die is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Justitie. Veel ondervraagden prefereren detentie met een mild regime.

Sinds januari 1999 kunnen mensen die een straf uitzitten van minimaal een jaar, het laatste deel daarvan thuis doorbrengen. De periode varieert van zes weken tot zes maanden, afhankelijk van de opgelegde straf. Voorwaarde is dat zij ten minste 26 uur per week besteden aan een resocialisatieprogramma: in die uren gaan zij naar school, volgen zij een vakopleiding of een ander programma dat is gericht op een terugkeer op de arbeidsmarkt. De verwachting was dat dagelijks gemiddeld 372 gedetineerden zouden deelnemen aan het project, maar dat blijken er slechts 165 te zijn.

Die tegenvallende belangstelling heeft vooral te maken met het elektronisch toezicht waaronder de gevangenen thuis vallen. Potentiële deelnemers voelen er weinig voor een enkelband te dragen waarmee hun bewegingen zijn te volgen. Liever slijten ze het laatste deel van hun

straf in een zogenaamde open inrichting, een systeem waarbij de gedetineerde de gevangenis als gewoon gebruikt en buiten de muren werkt. In het weekeind mag hij dan naar huis.

Een andere oorzaak waardoor het reclasseringsprogramma niet goed van de grond komt, is de bureaucratie. Onderzoeker Jan Fiselier stelt dat de selectie van gevangenen voor het programma te laat op gang komt. Bovendien duurt het vaak zo lang eer alles is geregeld, dat de gedetineerde dan al bijna vrij is.

Het ministerie van Justitie erkent de problemen en overlegt met gevangenis en de reclasering hoe ze meer gevangenen kan trekken, zei een woordvoerder van morgen.

Algemeen stellen de onderzoekers dat de reclasering te weinig aandacht heeft voor (ex-)gedetineerden. Fiselier: „Het is: 'Hoe gaat het?' En vervolgens rennen ze door naar de volgende cliënt.”

Korthals ontevreden over veroordelingen

Door een onzer redacteurs NAK
 ROTTERDAM, 7 JUNI. Het aantal veroordelingen in strafzaken is veel te laag in vergelijking tot het aantal delicten. Dit stelt minister Korthals (Justitie), die de feitelijke werking van het strafrecht daarom „betrokkelijk” noemt. De samenleving krijgt volgens Korthals „onvoldoende van wat zij in redelijkheid van politie en justitie mag verwachten”.

Dit staat in de nota *Strafrecht en criminaliteitsbeheersing*, die minister Korthals eind deze maand zal bespreken in de ministerraad en waaruit het *Algemeen Dagblad* vanmorgen publiceerde.

In de nota staat dat de criminaliteit de afgelopen decennia

sterk is gestegen. Tegelijkertijd wordt een steeds kleiner deel van de delicten opgelost. De groei van de criminaliteit is voor een deel te wijten aan het toenemende aantal alloctonen in Nederland. Terwijl een kleine tien procent van de Nederlandse bevolking van alloctone afkomst is, heeft de helft van de gedetineerden een buitenlandse afkomst.

Korthals kondigt in de nota maatregelen aan. Zo zouden stadswachten ook boetes moeten kunnen uitschrijven, om de politie te ontlasten. Het openbaar ministerie zou meer mogelijkheden moeten krijgen om zaken te schikken, om de rechtbanken te ontlasten.

Automatisch bekorten van straf wordt afgeschaft

Van onze verslaggever
 DEN HAAG VK 17/16

De Tweede Kamer steunt het plan om gevangenen niet meer automatisch vrij te laten als ze tweederde van hun straf hebben uitgezeten. Minister Korthals van Justitie kreeg maandag in de Kamer brede instemming voor zijn voornemen om voorwaarden te verbinden aan de vermindering van straffen.

Gevangenen die een straf van langer dan een jaar uitzitten, komen nu na tweederde van hun straf automatisch vrij. Alleen in uitzonderingsgevallen, zoals bij gewelddadige ontsnappingen, vervalt de strafvermindering.

De roep om een eind te maken aan dat automatisch groeide eind jaren negentig, na enkele gerucht makende zedendismidrijven door recidivisten. Korthals wil gevangenen verplichten na hun vervroegde vrijlating behandelingen te volgen. Ook onder elektronisch toezicht thuis wonen en van daaruit zo'n programma volgen, gaat tot de mogelijkheden behoren.

Korthals zei nog wel twee jaar nodig te hebben om zijn plannen in de wet vast te leggen. Het gaat volgens hem om zo'n ingrijpende verandering, dat hij eerst een studie wil afwachten naar de implicaties.

De Kamer toonde zich veront-rust over de toename van het aantal delinquenten dat na vrijlating opnieuw in de fout gaat. Vier van de tien criminelen belanden na het uitzitten van hun straf opnieuw in de cel.

De VVD stelde voor om langere straffen met intensieve begeleiding op te leggen aan recidivisten. Dat zou ook voor de groep hardleerse jeugddelinquenten moeten gelden. Het VVD-Kamerlid Niederer stelde een wetswijziging voor naar voorbeeld van de nieuwe aanpak van verslaafde criminelen. Sinds 1 april kunnen verstoelden die voor derde keer zijn opgepakt, tot twee jaar cel met aftikken worden veroordeeld.

PvdA, CDA, D66 en Groen-Links willen dat er meer wordt gedaan aan professionele begeleiding tijdens de celstraf. Volgens het CDA is er gesneden in het budget daarvoor. Korthals gaat onderzoeken of dat waar is.

KWESTIES / Waarom vervolgt de rechter een dader niet twee keer?

TK 13/6

D66-kamerlid Dittrich bepleitte een onderzoek met het argument dat tegenwoordig nieuwe technieken, zoals de analyse van later gevonden DNA-materiaal, er voor kunnen zorgen dat het OM alsnog een zaak rondkrijgt tegen een verdachte die eerder tot in hoogste instantie vrijuit is gegaan. Hij wees op Groot-Brittannië waar een commissie heeft voorgesteld te bekijken of het beginsel van ne bis in idem opzij kan worden gezet als het gaat om misdrijven als moord en doodslag.

„Het is heel wrang als in een zaak tegen een verdachte eerst vrijspraak volgt en later door DNA-analyse van een haartje of een bloedspatje het overtuigende bewijs wordt geleverd dat die persoon toch schuldig is”, aldus Dittrich, die voor zijn kamerlidmaatschap rechter was.

'Tweede proces doet recht aan slachtoffer'

Strafrechtprincipe

Ruud van Heese

DEN HAAG – „Het gaat mij om de balans”, zegt D66-kamerlid Boris Dittrich. „Het is een afweging tussen het achterhalen van de waarheid en de rechtszekerheid voor de verdachte.”

Maandag vond de parlementariër een oud-strafrechter bij minister Korthals (VVD) van justitie een willig oor voor zijn suggestie om een ijzeren principe uit het strafrecht te 'nuanceren', zoals hij het zelf uitdrukt. De minister heeft beloofd te gaan bekijken of het beginsel dat iemand niet twee keer strafrechtelijk kan worden vervolgd voor hetzelfde feit bij bepaalde delicten op de helling kan.

Bij zware misdrijven als moord en doodslag moet het openbaar ministerie een tweede kans krijgen om iemand voor de rechter te slepen, vindt Dittrich. Nu staat het openbaar ministerie met lege handen. Als een verdachte onherroepelijk is vrijgesproken, en later duikt alsnog bewijsmateriaal op dat overduidelijk aangeeft dat die vrijspraak volstrekt onverdiend was, dan heeft het OM geen mogelijkheid de betrokkene opnieuw voor de rechter te brengen.

Een belangrijke reden om dat ooit zo te regelen, was de rechtszekerheid voor de verdachte.

„Het gevoel was dat als in een zaak definitief was beslist, dat dan ook definitief zou moeten zijn”, aldus Dittrich. „Maar ik vind dat dat rechtsbeginsel moet worden afgewogen tegen het leidende beginsel in ons recht: de waarheidsvinding.”

„In de tijd dat het principe van ne bis in idem werd ingevoerd moest het openbaar ministerie het nog grotendeels hebben van getuigenverklaringen. Naarmate de jaren verstrijken vervagen herinneringen en worden verklaringen van getuigen onnauwkeurig. Dan is het lastig na jaren op een zaak terug te komen.”

„Er zijn nu nieuwe onder-

* Dat niemand twee keer voor hetzelfde feit kan worden vervolgd, is geregeld in artikel 68 van het wetboek van strafrecht. Eigenlijk staan daarin twee bepalingen: niemand mag twee keer voor hetzelfde feit worden vervolgd, en niemand mag twee keer voor hetzelfde feit worden gestraft. De bedoeling van het artikel is duidelijk: het dient de belangen van de verdachte / dader en geeft uitdrukking aan het gevoel dat het onrechtvaardig is iemand twee keer te straffen voor een en hetzelfde delict.

Dat het openbaar ministerie ie-

een zaak tegen iemand die een kind had vermoord en door de rechtbank werd veroordeeld tot 15 jaar. Het hof vond het bewijs niet zo overtuigend en sprak hem vrij. Het OM kan dan niet in cassatie gaan bij de Hoge Raad, ook niet als die persoon de volgende dag zou zeggen dat hij het toch

mand niet twee keer mag vervolgen voor hetzelfde feit, geldt overigens alleen als de rechter over het telastegelegde heeft beslist en die uitspraak ook onherroepelijk is geworden. Als de rechter bijvoorbeeld de dagvaarding niet verklaart, geldt artikel 68 niet. En dat is ook het geval als de rechter zichzelf onbevoegd verklaart in de betreffende zaak te oordelen, of als de officier van justitie niet-ontvankelijk wordt verklaard. In al die gevallen heeft de rechter immers niet beslist over het feit.

Artikel 68 geldt dus alleen als de rechter een uitspraak heeft

heeft gedaan.”

In het overleg met Korthals drong de Kamer erop aan dat het aantal mensen dat herhaaldelijk de strafwet overtreedt, drastisch omlaag gaat. Nu komen vier van de tien criminelen na het uitzitten van de straf opnieuw in de cel terecht.

De bevoegdheid om preventief te fouilleren moet de politie minder afhankelijk maken van de grillen van verdachten. Vandaag behandelt de Tweede Kamer een wetsvoorstel hierover.

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

Het verschil tussen de straat en studeerkamer werd twee jaar geleden na een onconventioneel optreden van de politie in de Rotterdamse Millinxbuurt pijnlijk duidelijk. Terwijl de meeste inwoners van de door criminaliteit geplaagde wijk blij waren dat iedereen een avond lang werd gecontroleerd op verboden wapenbezit, spraken rechtsgelerten en advocaten schande van de actie. Preventief fouilleren was uit den boze.

De juristen vonden de rechter aan hun zijde. De verdachten die met wapens waren aangehouden in de Millinxbuurt – en later bij een soortgelijke actie in de Amsterdamse Bijlmer – werden bijna allemaal vrijgesproken. De rechter vond de aanhoudingen onrechtmatig, omdat er geen sprake was van een 'concrete verdenking'. De wet schrijft dat tot op heden voor.

De enige twee veroordelingen illustreerden de frustraties die de wettelijke beperkingen oproepen bij burgers, politie en Kamerleden.

De rechter oordeelde dat de ene crimineel terecht was aangehouden wegens wapenbezit; hij had de politie toestemming verleend om hem te fouilleren. De ander rende weg van de politie en riep: 'Ik heb hem niet meer bij me.' Volgens de rechter was er op dat moment sprake van de noodzakelijke 'concrete verdenking'. In de bosjes werd een wapen gevonden.

Het nieuwe wetsvoorstel, dat vandaag naar verwachting door de Tweede Kamer wordt aangenomen, moet de politie minder afhankelijk maken van de grillen van verdachten. Voortaan mag de politie personen, bagage en auto's controleren als er een redelijk ver-

ANALYSE

moeden is van vuurwapenbezit. Ook mag er na instemming van de burgemeester en een officier van justitie een bepaald gebied voor twaalf uur worden afgesloten om de kleding van elke aanwezige persoon op vuurwapens te controleren. Dat kan gaan om een stads-

gedaan over het tenlastegelegde. Dat wil zeggen: er is sprake van een veroordeling, een ontslag van rechtsvervolging of een vrijspraak. Ook als de rechter tot het oordeel komt dat het weliswaar om een strafbaar feit gaat, en dat de dader in die zaak ook strafbaar is, maar desondanks besluit om in dat geval geen straf op te leggen, geldt artikel 68. Het openbaar ministerie kan dan later niet alsnog een nieuwe poging wagen.

Verder is nog de vraag: wat is een feit? Stel dat iemand wordt veroordeeld wegens een inbraak in een woning, waarbij hij de

geluidsinstallatie heeft weggehaald. Als hij zijn straf heeft uitgezeten en opnieuw aan het inbreken slaat, betekent dat niet dat het openbaar ministerie hem daar dan niet opnieuw voor mag vervolgen. Zelfs als hij andermaal in hetzelfde huis inbreekt en er opnieuw met de geluidsinstallatie vandoorgaat, is er toch geen sprake van hetzelfde feit en heeft de officier van justitie alle vrijheid om de inbreker opnieuw voor de rechter te slepen.

redactie politiek

heid. In 1932 ging de Hoge Raad om. Een automobilist die dronken en zonder licht in Groningen had gereden, pleegde volgens de Hoge Raad twee zelfstandige, ieder afzonderlijk te vervolgen, overtredingen. Ook de man die in dronken toestand naar de pont reed, in gelijke toestand van de pont reed, mocht dubbel worden ge-

In 1963 veranderde de leer over artikel 68 weer. Het joyriden door een jongeman die geen rijbewijs had, leverde volgens de Hoge Raad één feit op. Uit dit arrest is de nog heersende lijn voortgeko-

Victor Lebesque

tereenvolgende vervolgingen mogelijk maken.

Een in het kader van de recente MKZ-crisis opmerkelijk voorbeeld van het eerste dateert uit het begin van de jaren dertig. Een boer had het wegens besmettingsgevaar uitgevaardigde vervoersverbod van koeien overtreden, maar was ook met zijn vrachtwagen ingeregen op controlerende veldwachters. Hij was door de kantonrechter al tot een boete veroordeeld wegens overtreding van het transportverbod, toen de officier van justitie hem aanbracht voor poging tot doodslag. De rechter verklaarde de officier niet onvankelijk, omdat volgens hem de beide delicten één feit betroffen.

Over deze uitleg ontstond wrangvel, omdat de waarborg van het dubbele-vervolgingsverbod soms ten koste ging van de gerechtig-

rechter ze had gekend – zouden hebben geleid tot vrijspraak, ontslag van rechtsvervolging of niet-ontvankelijkheid van het OM. Herziening ten nadele van de veroordeelde is nu nog uitgesloten. Het lijkt billijk dat, als een veroordeelde aan de hand van DNA-materiaal achteraf zijn onschuld kan aantoonen, het OM ook de mogelijkheid krijgt alsnog zijn schuld te bewijzen.

De ne bis in idem-regel is onder meer neergelegd in artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht. De moeilijkste vraag bij de toepassing van het artikel is wanneer er sprake is van 'hetzelfde feit'. In de loop der tijden is dit begrip uiteenlopend geïnterpreteerd. Nu eens werden twee strafrechtelijke ver-

ming van de rechtspraak, heeft geadviseerd van moord vrijgesproken verdachten andermaal te be- rechten, als er nieuw en overtuigend bewijsmateriaal in de zaak is. In Engeland zouden zo'n 35 oude moordzaken kunnen worden opgelost en berecht dankzij DNA-onderzoek.

Het voorstel van Korthals is uit het oogpunt van 'gelijkheid van wapens' voor het OM en de verdachte in het strafproces niet onlogisch. De wet biedt een onherroepelijk veroordeelde de mogelijkheid herziening te vragen aan de Hoge Raad in geval van tegenstrijdige bewezenverklaringen of als zich een novum heeft voorgedaan. Van dit laatste is sprake als feiten bekend worden, die – als de

ANALYSE

worden afgeschaft. Het moet mogelijk worden verdachten van levensdelicten die zijn vrijgesproken, opnieuw te vervolgen als te- gen hen nieuw bewijs wordt gevonden.

Volgens Korthals is het goed als in sommige gevallen van burgers dubbele-vervolgingsverbod kan worden afgeweken. Reden voor het onderzoek is dat het door moderne technieken – zoals DNA-analyse – soms mogelijk is zaken alsnog op te lossen tegen misdadigers die de dans ontsprongen wegens gebrek aan bewijs. In die gevallen zou het mogelijk moeten worden dat het Openbaar Ministerie (OM) de zaak ter herziening voorlegt aan de Hoge Raad.

In Engeland wordt al vanaf maart gediscussieerd over deze kwestie. De Britse Law Commission, een commissie voor hervor-

Met behulp van de DNA-techniek kunnen alsnog oude misdrijven worden opgelost. Minister Korthals van Justitie wil nu dat het mogelijk wordt dat bijvoorbeeld een verdachte van moord die is vrijgesproken, opnieuw wordt berecht.

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

Niemand mag voor de tweede keer worden vervolgd voor een strafbaar feit waarover de strafrechter onherroepelijk heeft beslist. Minister Korthals van Justitie onderzoekt of dit in vrijwel alle rechtsstaten erkende ne bis in idem-beginsel gedeeltelijk kan

deel, zoals de Millinxbuurt, maar ook om een voetbalstadion of metrostation. Op verboden wapenbezit staat een celstraf van vier jaar.

Voor rechtsgeleerden en advocaten is het een hard gelag. Hun voornaamste zorg is dat de overheid zich op een hellend vlak begeeft nu het criterium van de concrete verdenking tegen een individu wordt versoepeld. In een

rechtsstaat behoren de vrijheden van de burger voor de rechten van de politie te gaan, redeneren zij.

Ze vinden dat een objectief criterium voor aanhouding (de concrete verdenking) wordt opgevoerd aan de nauwelijks te definiëren, individuele inschattingen van agenten. 'Je loopt de kans dat het uiteindelijk normaal wordt gevonden om in een hele wijk DNA-onderzoek te verrichten om één verdachte te achterhalen', aldus de Amsterdamse hoogleraar strafrecht S. Stolwijk.

Voor de Tweede-Kamerleden weegt de vrees van juristen veel minder zwaar dan de zorgen van de burgers over de veiligheid op straat. De volksvertegenwoordigers weten dat de principiële kanten aan de wetswijziging in achterstandsbuurten geen indruk maken. Preventief fouilleren is de gewoonste zaak van de wereld, wordt daar gezegd. Op vliegvelen, bij discotheken en in voetbalstadions gebeurt het onophoudelijk.

Het verschil tussen de bevoegdheden van bijvoorbeeld de douane en de politie valt in een samenleving die veiligheid als grootste zorg heeft nauwelijks te verkopen, denken de meeste Kamerleden inmiddels. Laat staan dat in de Millinxbuurt is uit te leggen waarom een agent een willekeurige automobilist wel mag dwingen mee te werken aan een alcoholcontrole, maar vervolgens niet mag controleren op wapenbezit.

Mark van Driel

Politie mag preventief fouilleren

Van onze verslaggever

DEN HAAG

Burgemeesters krijgen de vrijheid gebieden aan te wijzen waar de politie alle burgers mag fouilleren op wapenbezit. De politie heeft dan alleen nog toestemming van de officier van justitie nodig. De Tweede Kamer zet een wetswijziging van deze strekking door, ondanks dreigementen van minister Korthals van Justitie om zo'n wet te torpederen.

De VVD-bewindsman zei donderdag tijdens de behandeling in de Kamer dat meer garanties nodig zijn tegen misbruik. Volgens hem is het zogeheten preventief fouilleren een dermate zware ingreep in de persoonlijke levenssfeer, dat ook de controle erop goed moet zijn geregeld. Maar een grote Kamermeerderheid vindt dat niet nodig.

Nu mag een burger alleen worden gefouilleerd als er een concrete verdenking tegen hem bestaat. De nieuwe wet maakt het mogelijk alle burgers en auto's in een onveilige wijk gedurende maximaal twaalf uur op wapenbezit te controleren.

Korthals hechtte er vooral aan dat de (onafhankelijke) rechter vooraf toestemming zou geven voor zo'n actie. Ook zou de gemeenteraad vooraf moeten instemmen met de nieuwe bevoegdheid van de burgemeester.

Als de Kamer beide voorwaarden afwijst, aldus de minister, dan

is er onvoldoende controle. In dat geval zal hij wellicht zijn handtekening aan het wetsvoorstel onthouden.

De drie grootste partijen in de Kamer, PvdA, CDA en Korthals' eigen VVD, toonden zich na afloop niet onder de indruk van dat dreigement. Volgens hen is handhaving van de openbare orde bij uitstek de bevoegdheid van de burgemeester en volstaat de benodigde toestemming door de officier van justitie.

VVD-Kamerlid Nicolaï zei in het geheel niet overtuigd te zijn door Korthals' argument dat het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens toetsing door de rechter gebiedt. 'Dat kan ik met geen mogelijkheid uit het verdrag opmaken', aldus Nicolaï.

Alle drie partijen zijn vastbesloten volgende week te stemmen voor het betreffende initiatief-wetsvoorstel van CDA-Kamerlid Van de Camp (en voor een amendement om de gemeenteraad eruit te schrappen). Van de Camp diende zijn voorstel in omdat hij vond dat Korthals te lang treuzelde met wetgeving. Eerder dit jaar kwam de minister alsnog met een eigen, strenger wetsvoorstel. Maar uiteindelijk gunde hij de eer aan het Kamerlid.

Een wetswijziging is nodig na mislukte experimenten met preventief fouilleren eind 1999 in de Rotterdamse Millinxbuurt en de Amsterdamse Bijlmer. In beide gevallen oordeelde de rechter dat de acties onwettelijk waren.

Fouilleren moet weer wat veiliger

ADDIE SCHULTE

DEN HAAG - Hij wil zichzelf niet op de borst kloppen, maar CDA-Kamerlid Wim van de Camp is toch wel een beetje trots dat hij vandaag zijn wetsvoorstel over het preventief fouilleren in de Kamer verdedigt. Hij had immers als eerste gezien dat de politie te weinig mogelijkheden had om wapengeweld tegen te gaan.

Van de Camp waarschuwt tegen overspannen verwachtingen. Met zijn wetsvoorstel wordt de grote, georganiseerde misdaad niet bestreden, relativeert hij. Grote partijen wapens worden misschien wel verhandeld door Nederlanders, maar volgens Van de Camp niet meer fysiek in bijvoorbeeld de Amsterdamse haven opgeslagen. "Dat gaat allemaal via internet. Maar voor de veiligheid in de wijken is het een goed instrument."

Ook zal het niet zo zijn dat iedereen die over straat loopt, opeens onderzocht kan worden door een agent. Er moet op zijn minst een redelijke aanwijzing zijn dat iemand een wapen draagt.

Maar zijn wet zal in elk geval een einde maken aan het 'eindeloos gejuridiseer' over al dan niet terecht fouillereën. "We leggen de wet gewoon wat ruimer uit."

Het 'Amsterdamse denken', waarin het belangrijker is of

alles volgens de regels is gedaan dan dat een verdachte wordt veroordeeld, is daarmee tot grote tevredenheid van Van de Camp een slag toegebracht.

Van de Camp kwam met zijn voorstel nog voordat eind 1999 in de Rotterdamse Millinxbuurt omstreken fouilleringen werden uitgevoerd.

Met name minister Benk Korthals van Justitie vond nieuwe bevoegdheden voor de politie om wapenbezit te bestrijden, toen niet nodig. Er moest eerst maar beter gebruik worden gemaakt van de bestaande regels.

Maar de rechter vond dat politie en justitie met dit experiment en een operatie in Amsterdam-Zuidoost de mogelijkheden ruim hadden overtrekken.

"Ik wist dat justitie dat zou verliezen," zegt Van de Camp over die acties.

Korthals kwam begin dit jaar toch met een wetsvoorstel en leek de CDA'er daarmee in de wielen rijden. Maar omdat de voorstellen elkaar voor een deel overlaptten, en Van de Camp er al langer mee bezig was, werden de stukken in elkaar geschoven en bleef zijn naam eraan verbonden.

De wet maakt het mogelijk dat de burgemeester een gebied met bijzondere veiligheidsrisico's aanwijst. Daarna kan de officier van justitie besluiten dat in zo'n gebied gedu-

Preventief fouilleren 'juridisch op

Al eerder wilden Kamerleden verder gaan dan de minister op het gebied van preventief fouilleren. Ook toen zag de minister gevaren voor de rechtsstaat.

Door onze redacteurs

F. KUITENBROUWER
AMSTERDAM, 15 JUNI. Mag je zomaar een woonwijk afgrenzen en iedereen die er in of er uit wil preventief fouilleren op wapens? Minister Korthals (Justitie) en zijn toenmalige collega van binnenlandse zaken Peper namen eind november 1999 in de Rotterdamse Millinxbuurt de proef op de som. Buurtbewoners leken er weinig moeite mee te hebben maar juristen sloegen direct alarm. Voor fouilleren is altijd een bepaalde verdenking vereist.

De PvdA haalt minister Korthals (VVD) rechts in op het gebied van preventief fouilleren. Tweede-Kamerlid Kuijper (PvdA) vindt dat niet vreemd. 'Onze partij is ongetwijfeld aan het veranderen.'

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 15 JUNI. Het Tweede-Kamerlid Arie Kuijper (die in 1998 met 1852 stemmen in het parlement kwam) verdedigde gisteren tijdens het parlementaire debat met minister Korthals namens de PvdA het standpunt dat ook zonder rechterlijke toetsing vooraf - zoals Korthals

De Amsterdamse hoogleraar strafrecht Stolwijk: „Als er in een bus is geschoten mag elke passagier worden gefouilleerd, als er een schietpartij is kan de politie een buurt afzetten. Maar fouilleren als er niets is gebeurd? Dan zit je juridisch op de rand. Of eigenlijk er over heen”.

Deze analyse werd bevestigd door de Rotterdamse rechter. De rechter in Amsterdam deed dat nog eens dunnetjes over in het geval van wapencontroles in de zogeheten K-buurt in de Bijlmer. Het Wetboek van strafvordering zegt dat dwangmiddelen als onderzoek aan lichaam of kleding alleen zijn toegestaan bij een sterke verdenking („ernstig bezwaar”) tegen de verdachte. De wapenwetgeving is wat ruimer bemeten, maar vergt toch altijd nog een gerichte aanwijzing.

Minister Korthals besloot na het proefproces de wet te wijzigen om preventief fouilleren mogelijk te maken. Het Kamerlid Van de Camp (CDA) wilde

daarop niet wachten en diende een initiatiefvoorstel in. Beiden voorzien in een bevoegdheid van de burgemeester om gebieden aan te wijzen waar de politie gedurende een bepaalde tijd preventief mag

NIEUWSANALYSE

fouilleren op wapens. De verschillen zitten in de waarborgen: de rol van de rechter, de betrokkenheid van de gemeenteraad. Op beide punten is het Kamerlid minder strikt dan de minister.

Preventieve politiebevoegdheden zijn een oude CDA-wens. In 1982 vroeg het Kamerlid Faber om een regeling van preventief arresteren bij dreigende verstoring van de openbare orde. Aanleiding was het preventief oppakken van een aantal mensen bij een bezoek van koningin Beatrix aan Breda op Koningsdag

1981. Minister van justitie De Ruyter (ook CDA) antwoordde koeltjes daar niet over te denken aangezien het oppakken van niet-verdachte personen „op gespannen voet met de grondbeginselen van de rechtsstaat” staat. Deze overweging bleek vorig jaar echter onder druk van het Europese voetbalkampioenschap geen beletsel voor een wet die voorziet in zogeheten „bestuurlijke ophouding” van mogelijke reischoppers. En niet alleen bij een EK.

Het argument van de rechtsstaat wordt ook door minister Korthals in stelling gebracht tegen de huidige aanpak van de Kamer, inclusief de PvdA, om een ruime variant voor preventief fouilleren te kiezen. Een praktische vraag is of de ruime wetgevingsvariant niet botst met het Europees verdrag voor de mensenrechten. Dit gaat boven de Nederlandse wetgeving. Het Europees Hof voor de mensenrechten in Straatsburg heeft over dit verdrag het laatste woord. Nederland heeft

‘Veiligheid is top-item PvdA’

Tweede-Kamerlid Arie Kuijper over debat met Korthals

wil - er ruimere bevoegdheden voor de politie moeten komen bij het preventief fouilleren van burgers.

Is het niet gek dat de PvdA een VVD-bewindsman op zo'n principieel punt rechts inhaalt?

„Een wetgever moet nu eenmaal wetten maken die de maatschappij veiliger maakt. Er is in de samenleving een ontwikkeling gaande naar meer geweld en

meer wapens. Als er weer een meisje wordt doodgeschoten, staat iedereen te roepen dat er wat moet gebeuren en vervolgens vergeet iedereen het weer door een ander incident. Ik wil wat doen”.

„Ik werk ook aan een wetsvoorstel dat de politie de zelfstandige bevoegdheid geeft om in het hele land auto's op wapens te kunnen controleren. Ik heb gezien jaar bij de douane gewerkt en duizenden wapens in beslag genomen. Het is ui-

termate zorgwekkend dat steeds meer mensen in het handschoenenkastje een wapen hebben liggen. Vaak is het geladen. Soms is het een gaspistool maar daar kan ook mee worden bedreigd. Dat mag niet langer. Veiligheid is nu een top item voor de PvdA”.

Toch denkt Korthals dat voor de handhaving van dezelfde veiligheid meer rechtswaarborgen nodig zijn.

de straat maken

PAR 14-6

rende maximaal twaalf uur iedereen kan worden gefouilleerd.

Voorts breidt het voorstel van Van de Camp de mogelijkheden uit voor het fouilleren van mensen die mogelijk een wapen op zak hebben. Er moet dan wel sprake zijn van een 'redelijke aanwijzing'.

De drempel voor het zoeken naar zo'n wapen is aanmerkelijk lager dan met de huidige wet. Als de politie bijvoorbeeld het vermoeden heeft dat in een bepaald pand in wapens wordt gehandeld, dan kan een bezoeker van dat pand worden onderzocht.

Volgens Van de Camp is de nieuwe bevoegdheid in goede handen. "Zo veel vertrouwen heb ik wel in de politie. De professionaliteit van de agent wordt vaak onderschat. Het idee dat er niks deugt van de politie, vind ik slecht. Dat is stemmingmakerij."

Het aanwijzen van veiligheidsgebieden zal volgens hem niet elke maand voorkomen. Aan de andere kant zal die bevoegdheid niet beperkt blijven tot de vier grote steden. Neem bijvoorbeeld die omvangrijke vechtpartij onlangs in Tilburg. "In zo'n wijk zijn vaak al langer spanningen."

Maar het kan ook gaan om metrostations, en zelfs om het voetbalstadion van Veendam, als de club in de nacompetitie speelt.

PvdA blokkeert fouilleerwet

Door een onzer redacteurs **NR**
DEN HAAG, 29 JUNI. Het is onzeker of de Tweede Kamer volgende week instemt met een wetsvoorstel dat burgemeesters het recht geeft een buurt af te sluiten en alle daar aanwezige mensen te laten fouilleren. De PvdA wil dat burgemeesters vooraf toestemming krijgen van hun gemeenteraad. De meeste andere Kamerfracties nemen genoegen met toestemming achteraf. De PvdA overweegt daarom tegen het wetsvoorstel te stemmen. In dat geval krijgt het wetsvoorstel slechts steun van 75 van de 150 Kamerleden.

Tot gisteren leek het voorstel, dat is ingediend door Kamerlid Van de Camp (CDA), steun te krijgen van een Kamermeerderheid, inclusief de PvdA.

Minister Korthals (Justitie) raadt het wetsvoorstel af, omdat Van de Camp geen toetsing door de rechter heeft opgenomen. Wel heeft Van de Camp een aantal andere voorwaarden opgesomd, zoals overleg met de politie en toestemming van de officier van justitie. Ook moet de gemeenteraad een verordening hebben aangenomen die de burgemeester deze nieuwe bevoegdheid geeft.

De rol van de gemeenteraad vormt een struikelblok voor de PvdA. Een Kamermeerderheid wil dat de gemeenteraad achteraf toestemming geeft, zodat burgemeesters in noodsituaties snel kunnen handelen, maar PvdA-woordvoerder Kuiper vindt dit „te ver” gaan.

Werk justitie tegen privacy

NR
ROTTERDAM, 26 JUNI. De Registratiekamer, die waakt over de privacy, wil dat informatiegaring door politie en justitie beter wordt gecontroleerd. De belangen van onverdachte burgers en bedrijven waarover inlichtingen worden verzameld, moeten beter worden beschermd. De kamer reageert hiermee op het rapport van de commissie-Mevis van half mei, waarin staat dat bedrijven de wettelijke verplichting moeten krijgen om gegevens af te staan ten behoeve van opsporingsonderzoeken. (ANP)

's-Gravenhage, 26 juni 2001
Persbericht Registratiekamer

Meer waarborgen en controle nodig bij informatiegaring door politie

Op het congres 'Strafvorderlijke gegevensvergaring in de informatiemaatschappij' van de Erasmus Universiteit in Rotterdam heeft de Registratiekamer, de onafhankelijke toezichthouder op de bescherming van persoonsgegevens, dinsdag gereageerd op de voorstellen van de Commissie-Mevis. Deze bracht op 14 mei een rapport aan de minister van justitie over informatiegaring door politie en justitie. De Registratiekamer verlangt betere waarborgen en meer controle op de naleving van de informatiegaring door de politie en justitie.

In de voorstellen van de Commissie-Mevis krijgen politie en justitie zeer vergaande bevoegdheden om informatie over personen in te winnen bij bedrijven,

KARIN SPAINK

PAR 6-6

Brave burgers, brááf!

HET WAS ZO'N klein berichtje in de marge van het grote nieuws, op 29 mei in deze krant: 'Nederland heeft geen huiszoekingen uit te voeren op verzoek van bijvoorbeeld de Franse justitie voor zaken die in eigen land niet strafbaar zijn. De andere Europese lidstaten zijn gisteren tegemoet gekomen aan die Nederlandse eis, in ruil voor medewerking aan een EU-akkoord elkaar te ondersteunen bij politieonderzoek. De lidstaten zullen elkaar wederzijdse rechtshulp geven om grensoverschrijdende criminaliteit beter te bestrijden.'

In mijn ogen wrijven hielp niet, de tekst bleef hetzelfde zeggen: omdat Nederland heeft toegezegd andere EU-landen beter te ondersteunen bij hun grensoverschrijdend politieonderzoek hoeven wij geen illegale huiszoekingen te plegen. Huiszoekingen mogen volgens de Nederlandse wet immers slechts worden gedaan op verdenking van een ernstig strafbaar feit - en hier wordt onomwonden gesteld dat anderen erop aandringen dat justitie invallen zou doen en huiszoekingen zou plegen voor zaken die hier niet strafbaar zijn, doch dat wij die eis gelukkig kunnen hebben afkopen door de 'wederzijdse rechtshulp' te verruimen.

Wat is er in hemelsnaam aan de hand, de laatste paar jaar? Vrijwel wekelijks staat er een plan in de krant de bevoegdheden van politie en justitie te vergroten, worden er voorstellen gedaan de rechtszekerheid en de privacy van burgers te ondermijnen. Als je ze optelt, schrik je je rot.

Medio mei stelde een commissie onder leiding van hoogleraar strafrecht Paul Mevis voor - onder grote bijval van minister Benk Korthals van Justitie - dat de politie, zonder daarvoor nog een bevel van de rechter-commissaris of enige andere motivering te hoeven overleggen, bij bedrijven klantgegevens mag opvragen. Uw adresgegevens, giro- en creditcardnummer, informatie over uw laatste aanschaf, waar u gepind heeft en met wie u heeft gebeld - supermarkten, banken en telefoonmaatschappijen moeten zulke informatie volgens dit voorstel zonder meer overleggen zodra de eerste de beste agent daarom vraagt. Er hoeft nota bene geen enkele concrete verdenking te bestaan jegens de burgers wier gegevens worden opgevraagd.

De enige voorgestelde beperking geldt 'gevoelige informatie zoals godsdienst, ras, seksuele of politieke overtuiging': voor die moet er wel een rechter-commissaris aan te pas komen en dient een verdenking van een ernstig misdrijf te gelden. Uw huidskleur is kortom een beschermd gegeven, doch uw giroafschriften zijn vogelvrij.

De Europese Unie heeft een plan in de steigers staan (Enfopol 98) om alle communicatie van burgers te onderscheppen en die zeven jaar lang te bewaren. Alle e-mail, telefoon, fax, inter-

overheids-instellingen en burgers. Op hun beurt worden bedrijven en overheden verplicht deze informatie te verstrekken en onder omstandigheden ook te bewaren of zelfs te bewerken voor de politie en justitie.

De Registratiekamer constateert dat het concept-wetsvoorstel van de Commissie een algemene opsporingsbevoegdheid introduceert die beoogt de natuurlijke informatiehonger van de politie en justitie te stillen. In de huidige praktijk bestaat veel onzekerheid over de wijze waarop de politie en justitie informatie over personen mogen vergaren en over de mate waarin bedrijven en overheidsinstellingen verplicht zijn hieraan mee te werken. Deze situatie is zowel voor de strafvordering als voor een adequate bescherming van de persoonlijke levenssfeer

netverkeer, ja zelfs de inhoud van alle websites dient te worden onderschept, opgeslagen en bewaard. Niet omwille van de bestrijding van grote, georganiseerde misdaad; nee, omwille van de bestrijding van elke vorm van misdaad dienen alle burgers op alle niveaus te worden afgetapt, stelt de EU. Alle lidstaten krijgen de verplichting hun nationale wetgeving aan te passen zodra het voorstel is aangenomen. Deze Enfopol-stukken werden eind mei besproken. Wat de plannen precies omvatten, is geheim: burgers, belangenorganisaties en pers werd inzage in de stukken geweigerd 'aangezien dat de efficiëntie van de onderhandelingen kan bemoeilijken'. De kranten schreven er niet over.

De Nederlandse overheid tapt al op grote schaal af en weigert onderwijl aan parlement en burgerorganisaties verantwoording af te leggen op grond waarvan dat gebeurt en met welk rendement; zij ontkent daartoe simpelweg dat ze gegevens over taps bijhoudt.

Nederland verzamelt illegaal DNA van kinderen, en bouwt DNA-banken op van mensen die nog te jong zijn om ooit verdacht te zijn geweest. De EU wil dat nationale DNA-banken hun gegevens onderling uitwisselen. Nederland wil de privacy kunnen schenden zonder dat een concrete verdenking bestaat. De EU wil dat overheden andermans politiediensten een vrijere hand geven in eigen land, en stelt in ruil genadig toe dat lidstaten geen illegale huiszoekingen hoeven te plegen. De EU wil surveillance op alle persoonlijke communicatie en verhindert dat burgers of pers inzage krijgt in de stukken die daarover worden getekend.

Wat is dit voor een land, wat is dit voor een Europa, dat haar burgers tot op het kleinste niveau wil kunnen controleren - soms zelfs zonder enige verdenking - en dat tegelijkertijd elke democratische bemoeienis weigert? Dat haar burgers zelfs eens wil laten weten wat zij in Brussel tekent?

Wat me nog meer verontrust, is de afwezigheid van discussie over zulke ontwikkelingen. Het rapport-Mevis was na twee dagen alweer vergeten, terwijl een imam met ouderwetse opvattingen goed was voor een maand vol artikelen en debat. Zijn we onze prioriteiten kwijtgeraakt? Vinden we de moraal van een imam inderdaad belangrijker dan de fundamentele van onze rechtstaat? Mag, onder het mom van misdaadbestrijding, met elk recht worden gespot? Of vindt iedereen de ongebreidelde controleerdrift van de overheid al zo normaal dat niemand er meer van wakker ligt?

Enfopol: www.statewatch.org/news/2001/may/03Aenfopol.htm
Illegale DNA-bank: <http://come.to/hietprik>

de rand'

er hardhandig mee kennis gemaakt in het geval van de anonieme getuige.

Een belangrijk verschil tussen Korthals en Van de Camp is dat het Kamerlid het preventief fouilleren trekt in de bestuurlijke sfeer terwijl de minister veeleer uitgaat van het strafrecht, waar van oudsher striktere spelregels voor overheidsop-treden gelden. Met het verschil van invalshoek hangen verschillende accenten in de controle op de nieuwe bevoegdheid samen. De minister legt het accent op rechterlijk verloop vooraf terwijl het Kamerlid meer naar de gemeenteraad kijkt.

Korthals en Van de Camp waren elkaar inmiddels een eind genaderd. De Kamer heeft de sluimerende controverse echter op scherp gezet na moties van D66 en ChristenUnie. Als zowel de rechterlijke controle (D66) als inspraak van de gemeenteraad (ChristenUnie) worden afgeschoten, wordt de waarschuwing van Korthals tegen wetgeving in de constitutionele gevarenszone actueel.

„Korthals heeft een tijdje geleden geroepen dat er genoeg bevoegdheden zijn maar dat die onvoldoende worden benut. Door die houding hebben we een half jaar verloren. Korthals was vroeger strafadvocaat en daarom is hij zo terughoudend. Maar ik vind dat er teveel ellende is en we mogen niet doen alsof ons dat niets interesseert. De kwestie van de rechtsstatelijkheid van de maatregelen is in dit geval minder zwaarwegend dan het probleem van de onveiligheid”.

Ook bij het sluiten van deals met criminelen wil de PvdA verder gaan dan de VVD. Is dit een trend?

„Onze partij is ongetwijfeld aan het veranderen. Veiligheid is onze prioriteit geworden”.

aandacht vergen het belang van de vaak onverdachte personen over wie informatie wordt verzameld en het belang van het bedrijf of de overheidsinstelling bij wie informatie wordt gevorderd. Bij grootschalige verkennende onderzoeken zal over veel personen informatie kunnen worden vergaard. Deze personen zullen hiervan doorgaans niet in enig stadium op de hoogte kunnen worden gesteld. Bedrijven kunnen worden verplicht over veel klanten informatie af te staan en hiermee komt hun vertrouwensrelatie met de klant onder druk te staan. De Registratiekamer pleit voor een beperking van de reikwijdte van de voorstelde regeling en een verbetering van de rechtspositie van de betrokken personen, bedrijven en overheidsinstellingen.

Bij een vergaande bevoegdheid past een adequate controle. Het is de ervaring van de Registratiekamer dat de informatiehuishouding van de politie nu vaak niet in overeenstemming is met de geldende voorschriften. Dit geldt alleen al voor het in acht nemen van de bewaartermijnen van gegevens over onverdachte personen. Juist bij de bijzondere (en daardoor extra gevoelige) politieregisters worden deze op grote schaal niet nagekomen. De voorgestelde uitbreiding van de bevoegdheden vergroot de ernst van deze situatie. Deze uitbreiding is vanuit het belang van een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens dan ook alleen verantwoord, indien tevens gezorgd wordt voor wettelijke en organisatorische voorzieningen om systematische controle op de informatiehuishouding van de politie en justitie uit te oefenen. Deze controle dient te meer dan nu het geval is, onderdeel te vormen van de dagelijkse bedrijfsvoering.

Sinds het Wetboek van Strafvordering van kracht werd hebben wetswijzigingen het evenwicht in het systeem zo aangetast dat naar een nieuwe samenhang wordt gezocht. **Chrisje Brants, Paul Mevis en Ties Prakken** baart de richting van dat onderzoek zorgen.

VK 20/6

HET strafproces is veelvuldig in het nieuws. Sinds de IRT-affaire weten we dat het met de regels van de opsporing niet altijd zo nauw werd genomen. Politiek en media reagerden destijds geschokt: een crisis in de opsporing, in de rechtsstaat zelfs. Maar een vrijspraak wegens 'vormfouten', die alleen valt bij betrekkelijk ernstige schendingen van rechten, roept nog altijd dezelfde verontwaardigde reactie op.

Dan lijkt weer vergeten dat de rechtsstaat twee gezichten heeft: strafprocesregels zijn er niet alleen omwille van de criminaliteitsbestrijding, maar vooral ook om de overheid binnen de grenzen van het eerlijke proces te houden. Een behoorlijke strafprocedure is een uitgebalanceerd systeem dat aan beide aspecten recht doet, en de rechter in staat stelt die grenzen te bewaken. Het strafrecht moet wel werken, maar niet tot elke prijs.

Zelfs vóór de IRT-affaire hield ook de wetgever zich met strafprocesrecht bezig. Het Wetboek van Strafvordering dateert uit 1926 en moet bij de tijd worden gehouden. Daarbij dreigen echter gevaren. Vorige ministers van Justitie vertaalden de maatschappelijke onrust rond de stijgende criminaliteit in reeksen nieuwe wetsvoorstellen en zetten illegale opsporingsmethoden om in wettige bevoegdheden. Al vijftien jaar worden justitiële bevoegdheden uitgebreid, de rechten van de verdachte ingeperkt en wordt de procesgang gestroomlijnd. De strafrechtelijke machine moet ongestoord en efficiënt kunnen werken.

Dat het lang niet altijd zo uit-

pakt doet kennelijk niet af aan de ruime instemming met dit beleid bij politici en bevolking, want de roep om meer is niet verstomd. De vraag die minder wordt gesteld, is of daarmee de criminaliteit ook beheersbaar wordt en of die ingewikkelde wetgeving hanteerbaar is in de praktijk. Misschien leidt steeds meer strafrecht slechts tot steeds meer onvervulde belofes. Nog minder vraagt men zich af of al die politiebevoegdheden wel stroken met de uitgangspunten van de rechtsstaat.

Minder zichtbaar, maar des te venijniger is het risico van sluipende onevenwichtigheid. Wie begint met aan één kant de tafelpoot af te zagen zonder eerst te weten hoe hoog de tafel moet staan, kan aan de gang blijven, maar in balans komt het nooit. En zo hebben al die wetswijzigingen het evenwicht van het systeem van strafvordering aangetast.

Toch schuilt juist in de balans tussen vaak tegenstrijdige belangen de beste garantie voor zowel efficiënte criminaliteitsbestrijding als de bescherming van het eerlijke proces. Een voorbeeld uit vele: geheimhouding van stukken - hoe handig voor de politie ook - is niet eerlijk als daardoor een behoorlijke verdediging onmogelijk wordt, en zinloos als zelfs de zittingsrechter van de inhoud geen kennis kan nemen, waarmee die niet meer bruikbaar is als bewijs.

Over het belang van een afgewogen systeem is een ieder het eens, niet over hoe dat te bereiken. De universiteiten van Groningen en Tilburg doen sinds twee jaar, met steun van het ministerie van Justitie, onderzoek naar de grondslagen van een (nieuw) Wetboek van Strafvordering dat de 21ste eeuw kan doorstaan. Dat is een redelijk streven naar samenhangende wetgeving, al kan de richting die dat onderzoek opgaat ons niet altijd bekoren.

De onderliggende systematiek die wordt gekozen vereist helderheid omtrent het mens- en maatschappijbeeld waarvan wordt uitgegaan. Daaraan wordt weinig aandacht besteed, terwijl de nadruk op minder dwingende regels ons zorgen baart, want die zijn er niet voor niets: criminaliteitsbestrijding kan ook niet zonder regels, hun dwingende karakter voorkomt juist machtsmisbruik.

Op het onlangs gehouden congres 'Legitieme strafvordering', hebben universitaire strafrecht-wetenschappers de problematiek benaderd vanuit fundamentele mensenrechten en vrijheden. Die spelen een prominente rol in het strafproces, omdat strafvordering even zoveel inbreuken daarop betekent. Al in de 18de eeuw zijn de uitgangspunten geformuleerd die nog altijd ons strafproces beheersen: maatschappelijke veiligheid is een belangrijk en door de overheid te bewaken goed, maar daarvoor mogen nooit meer vrijheden worden ingeleverd dan strikt noodzakelijk.

De laatste twintig jaar ligt het accent vooral op de veiligheid, zelden op het vrijheidsideaal. Over vrijheid hoeven we het kennelijk niet te hebben, die hebben we toch al? Dat is riskant: na jaren van salami-politiek kan plotseling blijken dat er van die vrijheid niet zoveel over is. Aan het eind van het steeds verdergaande veiligheidsdenken ligt de despotie, dat wordt wel eens vergeten. Vrijheid voor de burger beperkt overheidsbevoegdheden vanzelf.

Een behoorlijk en integer strafproces behoort naar onze mening aan drie voorwaarden te voldoen: het moet zowel voor de deelnemers als voor het publiek zichtbaar en inzichtelijk zijn, zodat alles wat er aan relevant is gebeurd uiteindelijk boven tafel komt; de deelnemers eraan moeten een zinvolle bijdrage kunnen hebben aan de gang van zaken; en de overheidsorganen in het proces moeten ter verantwoording kunnen worden geroepen en die verantwoording ook afleggen.

Aan alle drie voorwaarden en hun onderling verband, die ook in het wetboek van 1926 te bespeuren zijn, is in de loop der jaren afbreuk gedaan. Wij wijken met deze aanpak gedeeltelijk af van het onderzoek van Groningen en Tilburg en komen ook tot andere resultaten. Dat is niet vreemd, maar het geeft wel aan dat de meningen verdeeld zijn over zoïets essentiëls als het strafproces.

Het ministerie van Justitie wil de afronding van het Gronings/Tilburgse onderzoek niet afwachten, en beziet of nu reeds delen daaruit in wetgeving kunnen worden omgezet. Dat men voort wil is begrijpelijk: we kunnen niet duimen draaiend op een nieuw wetboek wachten. Maar al te grote voortvarendheid is ook riskant.

Terwijl de discussie op gang komt over de grondslagen van onze strafrechtspleging, is het maar de vraag of de wetgever de tijd neemt daarnaar te luisteren. Gelet op het inspelen op de waan van de dag die in de politiek nogal eens de drijfveer is voor overhaaste wetgeving, is het zelfs twijfelachtig of men tijd voor nadenken zal willen nemen. Maar we zijn nog verder van huis met wetswijzigingen die op de korte termijn iets lijken toe te voegen, en op de lange termijn tot verdere afbraak van de systematiek van het strafproces leiden.

Of het nodig is een geheel nieuw wetboek te ontwerpen, is de vraag, maar die discussie moet wel gevoerd worden en de uitgangspunten expliciet gemaakt. Tot nu toe gebeurt dat te veel in een onderonsje van professionals, waarmee politici zich bemoeien als ze denken daarmee te kunnen scoren en de journalistiek blijft steken in de waan van de dag.

Het strafrecht gaat ons allemaal aan: allemaal kunnen we niet alleen slachtoffer, maar ook verdachte worden. Het gaat dus om ons aller veiligheid én vrijheid. Het debat over de balans tussen die twee is een debat over de rechtsstaat, dat daarom in alle rust en openbaarheid moet worden gevoerd.

Chrisje Brants, Paul Mevis en Ties Prakken zijn hoogleeraar straf(proces)recht in respectievelijk Utrecht, Rotterdam en Maastricht.

Strafproces vk 6/7

Het strafproces moet niet alleen de veiligheid dienen, maar ook de vrijheid door bescherming tegen onrechtmatig overheidsoptreden. Daarin hebben de strafjuristen Brants, Mevis en Prakken allicht gelijk (de Volkskrant, 28 juni). Maar ten onrechte spreekt voor hen even vanzelf dat bescherming tegen onrechtmatig overheids-optreden wordt afgedwongen door dat de rechter verkeerd behandelde verdachten (gedeeltelijk) vrijuit laat gaan.

Dat scheidt de mogelijkheid dat schuldige daders hun verdiende straf ontlopen (denk aan Mink K. en aan de Clickfonds-zaak). Daartegen is van oudsher verzet geweest en heus niet alleen omdat veiligheid meer waard werd gevonden dan rechtsbescherming. Vrijwaring van straf op grond van onrechtmatig overheidsoptreden lijkt een verdwijntruc: 'De verdachte zou het gedaan kunnen hebben, maar hij is niet goed behandeld, dus doen wij alsof hij het niet heeft gedaan, want wij laten hem gaan.' Misschien leren politie en justitie daar van, maar de burgerij en vooral slachtoffers van delicten vinden terecht dat strafwaardige daders niet vrijuit dienen te gaan.

Er zijn alternatieve sancties. In Scandinavië en elders worden zich misdragende ambtenaren van politie en justitie persoonlijk aangepakt en verkeerd behandelde verdachten krijgen passende schadevergoeding. Onrechtmatigheden in het strafproces hebben geen invloed op de strafmaat, zolang de schuld van de verdachte

'Justitie laat zich leiden door waan van de dag'

tricht en Utrecht, de bundel Legitieme Strafvordering. De redactoren, Brants, P. Mevis en E. Prakken stellen in de inleiding dat wat de strafrechtspleging betreft, er sprake is van een 'legitimiteitscrisis'.

Groenhuijsen heeft begrip voor de vrees van de critici. 'Het risico van nieuw lapwerk zou kunnen bestaan', reageert hij voorzichtig. 'Het hangt ervan af hoe je de deelonderwerpen presenteert.' Daarbij acht hij het cruciaal dat de belangen van opsporing en vervolging en die van de verdediging in balans worden gebracht. 'De taxatie dat thema's uit onzuivere motieven worden uitgelicht en dat daarmee het strafrecht repressiever wordt, deel ik niet.'

Hij wijst op de eigen verantwoordelijkheid van het departement. 'Het wetgevend apparaat kan moeilijk worden stilgelegd, omdat op het Wetboek van Strafvordering wordt gestudeerd.' Begin juni publiceerde Brants, samen met een vijftiental strafrechtsschrijvers van de universiteitsiteen van Rotterdam, Maa-

Het boek, zeggen ze nadrukkelijk, is niet bedoeld als een alternatief voor het onderzoeksproject van Knigge en Groenhuijsen. De auteurs willen een bijdrage leveren aan het debat over 'een adequate en integere strafvordering in de rechtsstaat van de 21ste eeuw'. Dat debat is nog maar net begonnen, stelt Brants, die signalen opvangt dat bij Justitie steeds verdergaande ideeën leven over de manier waarop de criminaliteitsbestrijding vorm moet krijgen. Juist daarom vindt ze de plotselinge daadtracht van de minister 'buitengewoon verontrustend'.

Hij wijst op de eigen verantwoordelijkheid van het departement. 'Het wetgevend apparaat kan moeilijk worden stilgelegd, omdat op het Wetboek van Strafvordering wordt gestudeerd.' Begin juni publiceerde Brants, samen met een vijftiental strafrechtsschrijvers van de universiteitsiteen van Rotterdam, Maa-

Nieuw wetboek dreigt lapwerk te worden

achtergrond van de voorbereidingen voor een nieuwe kabinetsplanning, aldus de minister in een brief aan de uitgenodigde deskundigen. Hij heeft toegezegd de Tweede Kamer voor 'het zomerreces in grote lijnen op de hoogte te brengen. Bij elke wetswijziging werd wel iets vergeten, wat weer gerepareerd moest worden.' Hij vindt het 'best nuttig' dat twee universiteiten zich buigen over een hercodificatie van het wetboek, maar pleit - met het oog op het fundamentele karakter van de hele operatie - voor een grote staatscommissie.

vaak gekoppeld aan ruimere bevoegdheden van het justiteel apparaat. Meer maatregelen in de zin van preventief fouilleren, waarvoor de Tweede Kamer zich sterk maakt, zijn te verwachten. Het ministerie van Justitie organiseerde op 5 en 6 juni 'expertmeetings', waarop de *fine fleur* van de strafrechtswetenschap ideeën kon aandragen over thema's die met voorsprong dienen te worden behandeld. Het belangrijkste kritiekpunt van de critici, dat het onverantwoord is een tot lappendeken verworpen wetboek tussentijds bij te spijkeren, krijgt nauwelijks aandacht.

De minister heeft immers al besloten het eindresultaat van het onderzoeksproject 'Strafvordering 2001' dat halverwege is, niet af te wachten. Dat besluit moet 'mede worden gezien tegen de

Druk op justitie verontrust Kamer

Minister Korthals van Justitie moet de Tweede Kamer dinsdag opheldering verschaffen over de aanhouding van een Irakese asielzoeker in de zaak-Vaatstra, terwijl het OM wist dat hij moord niet gepleegd kon hebben. Dat gebeurt op verzoek van Kamerlid Halsema (Groen-Links). Halsema zei bang te zijn dat onschuldigen vogelvrij worden wanneer mensen zomaar worden aangehouden. Ook Kamerlid Dittich (D66) vindt dat het OM zich nooit door de emoties van de bevolking mag laten

Van onze verslaggeefster Jenny Groen AMSTERDAM

Met argusogen en groeiende angst volgt een deel van juridisch Nederland 'het opnieuw oplappen' van het Wetboek van Strafvordering. Zorg is er over het besluit van het ministerie van Justitie om, met het oog op de verkiezingen en onder druk van de Tweede Kamer, bepaalde onderdelen van een vierjarig universitair-onderzoeksproject naar voren te halen.

Niet alleen zal daardoor het wetboek nog verder uit balans raken, de vrees is ook dat thema's die lekker scoren tijdens de verkiezingen het strafrechtelijk beleid in repressieve richting zullen schuiven. Veiligheidsgaranties voor de burger bij voorbeeld zijn

vaststaat. Dan zijn veiligheid (of tenminste het gevoel daarvan) en vrijheid veel beter verenigbaar. Over het belang van een rechtmatig strafproces is iedereen het eens, al suggereren Brants c.s. van niet. Het gaat er om, wat achteraf met onrechtmatigheden moet gebeuren. Daarover moet de discussie gaan. AMSTERDAM Hendrik Kaptein

door Fred Soeteman

DEN HAAG, woensdag
De Puttenaren Wilco Viets (30) en Herman du Bois (40) hebben hun straf voor het verkrachten en doden van Christel Ambrosius in '94 al uitgezeten, maar zij krijgen een nieuw proces.

Er is „een ernstig vermoeden”, aldus president mr. Haak van de Hoge Raad gisteren, dat de zwagers in '95 zouden zijn vrijgesproken, als men toen had geweten wat nu bekend is geworden over één druppeltje sperma.

Tranen

Applaus en tranen vulden de zittingszaal toen de president zich tot „de twee van Putten” richtte: „Ik zal u niet langer in spanning houden: de Hoge Raad verklaart uw aanvragen tot herziening gegrond!”

Het hof te Leeuwarden moet het werk overdoen van hun collega's in Arnhem, die Viets en Du Bois in 1995 veroordeelden tot 10 jaar wegens verkrachting en doodslag.

In het nieuwe proces moet ervan worden uitgegaan dat de druppel sperma op het lichaam van Christel - die in de woning van haar oma was omgebracht - niet afkomstig was van Viets of Du Bois, maar wel ten tijde van het misdrijf ter plaatse terecht moet zijn gekomen. Het eerste is gebleken uit dna-onderzoek, het tweede uit een nadere verklaring van de oud-hoogleraar obstetrie en gynaecologie prof. dr. T.K.A.B. Eskes.

Bewijs

Legde hij eerst als expert nog uit dat sperma van een éerdere vrijpartij door een verkrachter naar buiten kon zijn 'verslept', nu acht hij dit „hoogst onwaarschijnlijk”. Hoewel de Raad nu lijkt te suggereren dat het bewijs tegen de zwagers - die ooit gedeeltelijk bekenden - valt of staat met de opvatting van Eskes, temperde mr. Haak het optimisme: „Het hof móet u niet vrijspreken; er is alleen het ernstige vermoeden.”

Niettemin waren er vreugde en dankbetuigingen van de veroordeelden en hun echtgenotes en advocaat mr. G.G.J. Knoops in de hoofdrollen. Ook tv-journalist Peter R. de Vries deelde in de vreugde. Hij viel oud-hoofdcommissaris J. Blaauw, die steeds de onschuld van de zwagers heeft beleden, om de nek. Door de uitspraak zal de hele zaak opnieuw worden opgerakeld in Putten, vreesde de burgermeester. „Het splitst onze gemeenschap.”

Een opzienbarende uitspraak gisteren van de Hoge Raad in de Puttense moordzaak. Na tal van vergeefse herzieningsverzoeken besloot het hoogste rechtscollege dat er alle reden is het strafproces tegen twee zwagers over te doen.

VIOLET COTTERELL

HET IS ongelooflijk wat hier gebeurt,” zegt Geert Jan Knoops. De scherpzinnige Amsterdamse advocaat heeft het hoogste nationale rechtscollege ervan kunnen overtuigen dat twee Puttenaren zeer waarschijnlijk ten onrechte zijn veroordeeld voor moord en verkrachting. Bijna

'Twee van Putten' zijn nog lang niet van justitie af

VEROORDEELDEN NU WEER MOORDVERDACHTEN

TEL 20/6

door CEES KORING

Er waren vreugdetranen, champagne en bespiegelingen over een eis tot schadevergoeding die in de miljoenen gaat lopen. Maar bij alle euforie over de uitspraak dat het proces in de Puttense moordzaak in zijn geheel moet worden overgedaan, werd al gauw over het hoofd gezien dat Herman du Bois (40) en Wilco Viets (30) nog lang niet van justitie af zijn. „Van veroordeelden zijn zij verdachten geworden”, zei hun advocaat mr. G.J. Knoops gisteren. „Dat is de juridische werkelijkheid.”

Bij de door de Hoge Raad bevolen nieuwe behandeling door het Gerechtshof in Leeuwarden begint alles van voren af aan. De zwagers staan straks opnieuw terecht in verband met de verkrachting en het doden van de stewardess Christel Ambrosius (23) in januari 1994. Du Bois en Viets, die voor die feiten bijna zeven jaar - naar eigen zeggen - onschuldig hebben vastgezeten en 'door een hel zijn gegaan', moeten de gifbeker tot de bodem leegdrinken, voordat eventueel sprake kan zijn van

naamszuivering. Pas als het Leeuwardense Hof heeft gesproken, weten de 'twee van Putten' echt waar zij aan toe zijn. Herman du Bois sprak uit waar hij vurig op hoopt: „Dat je niet meer te boek staat als verkrachter en moordenaar. Dat vind ik vooral belangrijk voor mijn kinderen.”

Feestje

Dus nog volop spanning voor Du Bois en Viets en hun familie. Maar niettemin vierden zij dinsdagavond in de

PUTTEN, donderdag

huiselijke steer in het Gelderse Putten op voorhand een feestje na de uitspraak van de Hoge Raad dat hun zaak wordt herzien. „We waren eerst erg bang omdat de Raad twee keer eerder een herzieningsverzoek van ons had afgewezen. Maar we zijn nu zo blij dat we het wel van de daken kunnen schreeuwen”, zei Herman du Bois. Hij en zijn zwager Viets houden zich voor de toekomst vooral vast aan de uitspraak van het hoogste rechtscollege, dat er 'een ernstig vermoeden is' dat zij in 1995 zouden zijn vrijgesproken als er toen net zoveel bekend was over de technische feiten in de moordzaak als nu.

Daarbij gaat het vooral om het mysterie van het sperma, dat werd gevonden op het been van slachtoffer Christel Ambrosius. Het sperma is in ieder geval niet afkomstig van Du Bois en Viets, zo bleek uit dna-onderzoek. De Nijmeegse oud-hoogleraar gynaecologie prof. dr. T. Eskes had echter een verklaring voor het 'onbekende' zaad op de dode stewardess. Toen hij destijds door de recherche werd opgezocht en ondervraagd, poneerde Eskes de stelling dat een verkrachter in staat is vreemd sperma, van een eerdere vrijpartij, naar buiten te slepen. Die theorie, die de mogelijkheid open hield dat de Puttenaren toch schuldig waren aan het gruwelijke misdrijf, werd omarmd door de rechtbank en het Gerechtshof in Arnhem, hetgeen resulteerde in een veroordeling tot tien jaar.

Toen prof. Eskes, op bevel van de Hoge Raad, onlangs nog eens werd gehoord, zei hij dat hij destijds door de recherche werd overvallen en dat hij slechts in algemene termen had gesproken. Hij noemde de verslepingstheorie in de kwestie Ambrosius nu 'hoogst onwaarschijnlijk'. En dat leverde het vereiste novum op, waardoor de Puttense zaak nu opnieuw voor de rechter komt.

Blaauw
De herziening betekent ook een geweldige opsteker voor oud-speurder en ex-hoofdcommissaris van Rotterdam Jan Blaauw. Blaauw deed zelf onderzoek in de affaire en veegde in een boek, 'De Put-

„Maar er is een uitstekend DNA-profiel van de dader. Laat de politie deze zaak op de lijst van cold cases zetten en met dat profiel op pad gaan. Er liggen in de vrieskast van het gerechtelijk laboratorium nog duizenden niet onderzochte DNA-profielen. Laten ze daar achteraan gaan.”

zeven jaar hebben ze in de gevangenis gezeten. Alles wijst op een enorme justitiële blunder. Bij de uitspraak is de voltallige kamer van de Hoge Raad aanwezig. President W. Haak richt zich zelfs persoonlijk tot de twee zwagers, Wilco Viets en Herman du Bois: „Ik zal u meteen zeggen wat de uitspraak is: uw herzieningsverzoek wordt gegrond verklaard.”

In de afgeladen zaal knapt de spanning. Na al die jaren van intensief juridisch geknok lijkt rehabilitatie in zicht te zijn. „Een spijkerharde, spectaculaire uitspraak,” juicht Knoops, die pas sinds vorig jaar bij de zaak betrokken is. De beduiste Viets en Du Bois kunnen het zo snel niet bevatten. „Je vecht hier jaren voor en dan ineens, na zo veel tegenslag, komt het toch nog,” zegt Du Bois. „We hebben heel wat geestelijke klappen te verwerken gehad. Maar uiteindelijk zijn we steeds sterker geworden.”

Viets en Dubois werden in 1995 door het Arnhemse hof tot tien jaar veroordeeld wegens het medeplegen van doodslag en verkrachting. Het slachtoffer was de 23-jarige stewardess Christel Ambrosius, die in januari 1994 in het huis van haar grootmoeder in Putten werd vermoord. Uit DNA-onderzoek bleek dat het op en in haar lichaam gevonden sperma niet van Du Bois of Viets was. Beiden hebben, naar hun zeggen onder grote druk, bekentenissen afgelegd die ze later weer herriepen.

Hun veroordeling berustte mede op de zogenoemde verslepingstheorie van justitie: sperma op het bovenbeen van het slachtoffer zou van een eerdere, vrijwillige vrijpartij zijn geweest en door de verkrachting uit het lichaam zijn 'geslept'. Die theorie werd bevestigd door de gynaecoloog prof. T. Eskes. Maar Eskes vertelde de Hoge Raad in april dat hij verkeerd en onvolledig was geïnformeerd. Hij had onder meer het sectierapport nooit gezien. Nu hij wel volledig op de hoogte is, concludeert hij dat het sperma van de echte dader moet zijn. Want 'verslepen' van sperma is alleen mogelijk als dat binnen een half uur na de gemeenschap gebeurt, zegt hij. Dat heeft het hof nooit geweten. Knoops wil niet spreken van een gerechtelijke, maar wel van een justitiële dwaling. „Politie en justitie hebben vanuit een vooroor-

deel gewerkt. Men had de daders, men had bekentenissen, dacht men. In werkelijkheid had men alleen gestuurde verklaringen. Van de tweehonderd verhoren die er zijn geweest, zijn 196 tot stand gekomen met behulp van misleidingstechnieken. Een beangstigend aantal.” „Het gedonder is begonnen bij onprofessioneel recherche-onderzoek in een gruwelijke moordzaak,” bevestigt de voormalige Rotterdamse hoofdcommissaris J. Blaauw, al jaren rotsvast overtuigd van de onschuld van de Puttenaren en auteur van een vernietigend boek over het politieonderzoek in deze zaak. „Laat dit een les zijn voor de politie.” Hij is 'ontzettend blij’. „Er is toch nog rechtigheid.”

Spoorwegbeampte

In 1925 deed zich voor het laatst een dergelijk geval voor, de zogeheten Nieuwkerkse moordzaak. Een onschuldige man werd wegens moord op een spoorwegbeampte tot vijftien jaar veroordeeld op grond van een valse getuigenverklaring. Toen hij al vijf jaar had gezeten, kwam de leugen uit en kwam hij, via de Hoge Raad, vrij.

Herzieningsverzoeken worden alleen toegewezen als gegevens bekend worden waarvan de rechter niet op de hoogte was en die waarschijnlijk tot vrijpraak zouden hebben geleid als hij daar wel van had geweten. Viets heeft de laatste jaren twee keer herziening gevraagd, Du Bois drie keer, nu pas met succes. Knoops denkt dat de Hoge Raad in het vervolg met een ruimere blik naar herzieningsverzoeken zal kijken.

Het hof in Leeuwarden zal de strafzaak straks overdoen. „De kans op vrijpraak is enorm toegenomen,” zegt Knoops. Hij wil niet vooruitlopen op een eventuele schadeclaim. „Het gaat toch vooral om rehabilitatie in maatschappelijke zin.”

Ook Viets heeft goede hoop op vrijpraak. Maar de strijd is wat hem betreft pas gestreden als het echt zo ver is en justitie genoegdoening heeft gegeven. „Het komt uiteindelijk goed.” Maar als Viets en Du Bois het niet hebben gedaan, wie dan wel? Blaauw, die het gigantische dossier heeft doorgespiet, weet het niet.

„Ik geloof wel dat het iemand uit Putten moet zijn, want ik geloof niet in toeval,” zegt de doorgewinterde politiemann.

tense moordzaak', de vloer aan met het recherche-onderzoek. De commissaris stak in het televisieprogramma van Peter R. de Vries wel heel ver zijn nek uit door herhaaldelijk te zeggen dat Du Bois en Viets de daders niet konden zijn. „Ik ben in ieder geval blij dat het zo is gelopen”, zegt Blaauw na de uitspraak van de Hoge Raad. „Er moet echter nog veel gebeuren voordat we het laatste hoofdstuk kunnen schrijven. Du Bois en Viets moeten weer als verdachten terechtstaan. En laten we niet vergeten: dat is ook voor de nabestaanden van het slachtoffer een trieste zaak. Verder zal een nieuwe behandeling naar ik verwacht geen reclame zijn voor het opspooringsapparaat. Het politie-onderzoek was, om het netjes te

zeggen, buitengewoon onprofessioneel.” Blaauw benadrukt dan wat de uitspraak van de Hoge Raad in feite impliceert. „Nu men de 'verslepingstheorie' ondersteeven heeft gegooid, staat als een paal boven water dat een ander dan Du Bois en Viets het sperma op het been van het slachtoffer heeft gedeponeerd. Dat is naar mijn mening ook de dader en die loopt dus nog steeds vrij rond. Ik zou zeggen: zet de Puttense moordzaak gauw op de lijst van cold cases. Met die druppel sperma is er een uitstekende genetische vingervorm beschikbaar, die snel moet worden vergeleken met de duizenden sporen die al zijn opgeslagen.”

'Dader loopt nog steeds vrij rond'

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

Het onderzoek naar de moord op Christel Ambrosius uit 1994 wordt heropend. De Hoge Raad heeft dinsdag het herzieningsverzoek in de zogeheten Puttense moordzaak gehonoreerd. Volgens de raad is er sprake van nieuwe feiten, die het vermoeden wettigen dat het hof de verdachten zou hebben vrijgesproken als het daarvan op de hoogte zou zijn geweest.

Het hof in Arnhem veroordeelde in 1995 de zwagers W. Viets en H. du Bois tot tien jaar voor het verkrachten en vermoorden van Ambrosius. Ze zijn momenteel op vrije voeten na ruim zes jaar gevangenschap.

Viets en Du Bois hadden de moord in eerste instantie bekend, maar ze zeiden later dat ze die verklaring hadden afgelegd onder grote druk van de politie.

De Hoge Raad wees eerder drie verzoeken van de veroordeelden af en verwierp in 1996 hun cassatieberoep. De zaak is nu terugverwezen naar het gerechtshof in Leeuwarden.

Christel Ambrosius werd op 9 januari 1994 in het huis van haar oma in de bossen bij Putten

Wie de Hoge Raad zover wil krijgen dat een zaak na een veroordeling toch heropend wordt, moet met volstrekt nieuwe feiten komen. In de Puttense moordzaak lukte dat. Over misleidingstechnieken, achtergehouden rapporten en de belangrijkste verklaring die herroepen werd.

Door onze redacteur MARGRIET OOSTVEEN ROTTERDAM, 27 JUNI. Toen de Amsterdamse strafadvocaat G. Knoop de Puttense moordzaak vorig jaar overnam van zijn collega P. Doedens, wist hij dat hij zou moeten spitten om heropening van de zaak af te kunnen dwingen.

Zijn twee cliënten Wilco Viets en Herman du Bois waren in 1995 veroordeeld tot 10 jaar celstraf wegens moord op en verkrachting van Christel Ambrosius in Putten in 1994; die uitspraak van het gerechtshof werd later bevestigd door de Hoge Raad. En de Hoge Raad, die oordeelt over verzoeken om heropening van een zaak, herroept een eigen oordeel slechts zeer zelden - de laatste keer dat het in een moordzaak gebeurde, is 76 jaar geleden.

De Hoge Raad bleek bovendien bij twee eerdere pogingen van Doedens al onverbiddelijk in deze zaak: wie het hoogste rechtscollege vraagt om herziening van een onherroepelijke uitspraak moet namelijk met een zogeheten *novum* komen. Een nieuw feit dat, was het eerder op de terechtzitting wel bekend, geleid zou hebben tot vrij-

Puttense zaak / Hoge Raad kraakt bewijs
Recente verklaring deskundige haalt 'sleetheorie' van justitie onderuit
Van onze verslaggever
2001-06-27, Trouw

DEN HAAG - Het onderzoek naar de moord op Christel Ambrosius in 1994 wordt heropend. De Hoge Raad spreekt in het gisteren gewezen arrest twijfel uit of het bewijs tegen de twee veroordeelden in de zogeheten Puttense moordzaak wel deugt.

Familie en medestanders van de twee veroordeelde zwagers, W. Viets en H. du

door twee mannen verkracht en daarna om het leven gebracht door wurging en messteken. Viets en Du Bois werden als verdachten opgepakt op grond van verklaringen van getuigen die hun auto op de dag van het misdrijf in het bos hadden gezien. Bovendien zouden hun schoonvader en een huisgenoot door het raam hebben toegekeken.

Na langdurige verhoren legden de beide verdachten een bekende-

Onderzoek terug naar gerechtshof in Leeuwarden

nis af. Hun verhaal werd bevestigd door de schoonvader en de andere getuige. Toen de verdachten hun bekentenis introkken, herriep ook de schoonvader zijn verklaring. Alleen diens huisgenoot, een zwakbegaafde man, bleef bij zijn oorspronkelijke verhaal.

Op het rechterbovenbeen van Ambrosius waren spermasporen aangetroffen en op haar trui twee haren waarvan het DNA-profiel niet overeenkwam met dat van de verdachten.

Toen het hof in Arnhem de zaak behandelde, waren die feiten al

spraak. Knoop diende bij zijn herzieningsverzoek acht *nova* in. Eén gaf de doorslag.

Viets en Du Bois hebben inmiddels een achterban. Misdaadverslaggever Peter R. de Vries wijde meer dan dertig uitzendingen van zijn programma aan ongerijmdheden in de Puttense zaak. En ook gerenommeerde deskundigen nemen het voor de twee zwagers op. Oud-politiecommissaris J. Blaauw schreef een boek over de Puttense zaak, die hij „de grootste gerechtelijke dwaling in de Nederlandse rechtsgeschiedenis” noemt. De Amsterdamse hoogleraar strafrecht T. Schalken vroeg zich op de opiniepagina van deze krant openlijk af of het maatschappelijk aanvaardbaar was een veroordeling als deze in stand te laten. En hoogleraar rechtspsychologie P. van Koppen heeft nu gehakt gemaakt van de politieverhoren in de Puttense zaak.

Van Koppen analyseerde op verzoek van Knoop de verklaringen die in de Puttense zaak zijn afgelegd. Hij concludeert dat van de 250 verklaringen er 196 op basis van misleidingstechnieken tot stand kwamen. Zo zei de politie tegen Du Bois: „We hebben op het lichaam *mw* DNA gevonden. Wat hebt u daarop te zeggen?” Terwijl van een dergelijke vondst nooit sprake was. Het is één van de *nova* die Knoop indiende.

Ook Blaauw maakte op verzoek van Knoop een verslag op basis van zijn boek, dat bij de stukken aan de Hoge Raad is gevoegd. Hij inventariseerde tal van omissies in het onderzoek. Zo is nooit duidelijk geworden waarmee Ambrosius is gewurmd en met welk mes ze is gestoken.

Bois, vielen elkaar in de armen nadat president W. Haak hun zaak had terugverwezen naar het gerechtshof in Leeuwarden. Haak benadrukte dat de herziening van de zaak niet automatisch betekent dat Viets en Du Bois op vrijpraak kunnen rekenen. De twee, die inmiddels hun straf hebben uitgezeten, zeiden desalniettemin de uitspraak als 'genoegdoening' te zien. De Hoge Raad liet in niet mis te verstane bewoordingen het belangrijkste bewijs in de moordzaak vallen. Haak sprak uit dat de Hoge Raad ervan uitgaat dat, als het gerechtshof in Arnhem

bekend. Het hof baseerde zich bij het vonnis echter mede op de verklaringen van de emeritus-hoogleraar prof. T. Eskes. Deze gynaecoloog stelde dat het sperma waarschijnlijk afkomstig was van een eerder seksueel contact van het slachtoffer. Het zaad zou bij de verkrachting door de zwagers uit haar vagina zijn 'verslept'.

In de laatste herzieningsprocedure voor de Hoge Raad verklaarde Eskes echter dat hij deze theorie op grond van nieuwe gegevens hoogst onwaarschijnlijk acht. Het sperma moet volgens hem afkomstig zijn van de verkrachting.

Eskes zegt dat zijn eerdere mening was gevormd op basis van onvolledige politiegegevens. Viets en Du Bois reageerden verheugd op de beslissing van de Hoge Raad. Hoewel de twee mannen goede hoop hadden, waren ze toch met enige gereserveerdheid naar Den Haag gekomen. 'Dat was pure zelfbescherming', zegt Viets. Hij heeft goede hoop dat het hof in Leeuwarden hem en Du Bois zal vrijspreken.

Het tweetal wil in het geval van vrijpraak genoegdoening van justitie voor de zes jaar die ze naar eigen zeggen onterecht in de gevangenis hebben moeten doorbrengen.

in Amerika faam verwierf' in de O.J. Simpson-zaak. Lee stelde dat het verslepen van een sperma-spoor alleen binnen een half uur na de geslachtsdaad mogelijk is. Eskes zegt nu dat hij nooit tot zijn sleetheorie zou zijn gekomen als hij dat toen al had geweten. Nadat Knoop hem de ontbrekende stukken van destijds had gestuurd, herriep hij zijn verklaring in een rapport dat de Hoge Raad in een tussenarrest deed bepalen dat Eskes gehoord moest worden. Vier uur lang duurde dat. Toen was de Hoge Raad overtuigd dat de zaak moest worden heropend.

Het is, na het Clickfonds-debat en de bekritiseerde, door de publieke opinie gestuurde opsporingsmethoden in de zaak-Vaatsra, de derde tegenslag voor het openbaar ministerie in nog geen week. Het OM wenst dan ook even niet te reageren.

Nu de Puttense zaak wordt heropend, is het mogelijk het sperma-spoor te vergelijken met alle dadersporen in de DNA-databank van justitie. Het roeruchte Puttense spoor zou zo in korte tijd naar een andere verdachte kunnen leiden. Maar of dat snel gaat gebeuren, wil het OM evenmin zeggen.

Als ooit wordt bewezen dat Viets en Du Bois jaren onschuldig in de cel zaten, kan dat de Nederlandse staat miljoenen kosten. Maar zover is het nog lang niet, zegt Knoop. „Over schadevergoeding praten we pas na vrijpraak. En waar het mijn cliënten echt om te doen is, is eerherstel.”

T. Eskes, ook bekend van een medische rubriek in het weekblad *Privé*, had voor het gerechtshof de zogeheten 'sleetheorie' uiteengezet. Sperma op het lichaam van Ambrosius dat aantoonbaar niet van de verdachten was, kon volgens hem wel afkomstig zijn uit eerder vrijwillig seksueel contact. Tijdens de verkrachting (door de verdachten) zou het sperma naar buiten zijn 'geslept'.

Eskes, die in Portugal woont, is vooralsnog niet bereikbaar voor een reactie. Volgens Knoop is Eskes destijds cruciale informatie onthouden. Zo kreeg hij het sectierapport niet, en werd ook een verklaring achtergehouden van de DNA-deskundige Henry Lee, die

Maar dat zijn vermoedens. Knoop kon de Hoge Raad pas overtuigen doordat hij erin slaagde de belangrijkste getuige-deskundige in de Puttense zaak zijn verklaring volledig te laten herroepen. Emeritus hoogleraar gynaecologie

De Puttense moordzaak

schap moet hebben gehad. Door de verkrachting zou dit sperma op het been van Christel zijn terechtgekomen. Dit wordt bekend als de 'sleetheorie'. Vast staat dat het sperma niet van Viets of Du Bois afkomstig is. Het hof veroordeelt de zwagers tot tien jaar cel, de Hoge Raad bevestigt dat in 1996.

Viets en Du Bois wenden zich tot strafpleiter P. Doedens. Dankzij aftrek wegens goed gedrag hebben ze hun straf uitgezeten. Maar ze willen eerherstel. Doedens' pogingen tot herziening hebben echter geen resultaat. Advocaat G.J. Knoop neemt de zaak over en dient eveneens een herzieningsverzoek in bij de Hoge Raad. Hij stuurt stukken naar gynaecoloog Eskes, die deze destijds niet onder ogen kreeg. Eskes maakt daarop een nieuw rapport, waarin hij zijn eigen sleetheorie volledig verwerpt. Een *novum*, oordeelde de Hoge Raad gristevan met wie het slachtoffer eerder vrijwillig gemeen-

Op zondag 9 januari 1994 wordt de 23-jarige stewardess Christel Ambrosius verkracht en vermoord gevonden in de woning van haar oma in de bossen bij Putten. Getuigen hebben een groene Mercedes gezien. Dat zet de politie op het spoor van de zwagers Wilco Viets en Herman du Bois. Dagenlang worden zij verhoord en uiteindelijk bekennen ze. Later trekken ze hun bekentenis weer in. Ze zeggen dat ze door de politie onder druk zijn gezet.

Eind december 1994 behandelt de rechtbank in Zutphen de zaak. Du Bois, dan 34, wordt veroordeeld tot negen jaar cel en tbs. Viets, dan 23, krijgt tot twaalf jaar cel. Beiden gaan in hoger beroep. In juni 1995 hoort het gerechtshof gynaecoloog T. Eskes als getuige-deskundige. Eskes zegt dat een druppel sperma die is gevonden op het been van Christel Ambrosius afkomstig is van een man met wie het slachtoffer eerder vrijwillig gemeen-

te gaan dat zijn cliënten door het Leeuwarder hof vrijgesproken worden. „Het is overduidelijk dat de sleetheorie geen stand houdt. En dat is de belangrijkste reden voor het hof in Arnhem geweest om Viets en Du Bois te veroordelen. Dat concludeert ook de Hoge Raad.” Er liggen overigens ook nog herzieningsverzoeken die te maken hebben met fouten die politie en justitie bij het onderzoek gemaakt zouden hebben.

Viets en Du Bois kwamen stilletjes naar de Hoge Raad. „Dat was pure zelfbescherming”, zei Viets. „Maar vanavond gaan we wel een feestje vieren.” Du Bois: „Je vecht hier jaren voor en dan opeens, na zo veel tegenslag, komt het er toch nog van.”

Waarom herriep gynaecoloog Eskes zijn verklaring in de Puttense moordzaak zo rigoureuus dat de Hoge Raad dinsdag tot heropening van de zaak besloot?

Door onze redacteur MARGRIET OOSTVEEN ROTTERDAM, 28 JUNI. Emeritus-hoogleraar gynaecologie T. Eskes kreeg in 1995 een paar schriftelijke vragen van de rechter-commissaris toegestuurd. In verband met het hoger beroep in de Puttense moordzaak wilde justitie enkele zaken van hem weten. Op het lichaam van de verkrachte en ver-

EP wil kinderporno harder aanpakken

STRAATSBURG — Het Europees Parlement heeft gisteren een voorstel van de Europese Commissie over het bestraffen van seksueel misbruik van kinderen en kinderporno drastisch aangescherpt. Het parlement wil ook een ruimere definitie van kinderporno hanteeren dan de EC. Het parlement heeft bij dit onderwerp overigens slechts adviesrecht.

Volgens het commissievoorstel moet seksueel misbruik van kinderen onder de **achtien** met maximaal vier jaar cel bestraft worden. Is het kind onder de tien dan moet dat maximaal acht jaar worden. Het parlement nam een wijzigingsvoorstel aan waarbij die laatste leeftijdsgrens wordt opgetrokken naar **zestien** jaar. Verder wil het europarlement alle materiaal waarmee geslachtsdelen of schaamstreek worden getoond voor sek-

suele doeleinden als kinderporno aanmerken. Hetzelfde moet gelden voor audiovisueel materiaal dat aanzet tot pedofiele handelingen.

De aanscherpingen werden door het parlement met zeer ruime meerderheid aangenomen. Tot de kleine groep tegenstemmers behoorden de europarlementariërs van GroenLinks. De leden van de PvdA onthielden zich van stemmen.

Volgens Kathelijne Buitenweg van GroenLinks is de definitie van kinderporno die het parlement bepleit veel te ruim. Ze meent dat die leidt tot „een censuur op fantasie” en „een aantasting van de artistieke vrijheid”. Wanneer de definitie strikt wordt toegepast zou volgens haar zelfs Manneken Pis als kinderporno bestempeld moeten worden. Hetzelfde geldt voor de werken van de Markies de Sade en films als Pulp Fiction. (ANP)

VERVOLG NR 2/16
moorde Christel Ambrosius was een spermaspoor gevonden dat niet van de twee verdachten, Herman du Bois en Wilco Viets, was.

„Maar de vragen van de rechter-commissaris waren van zeer algemene aard”, zegt Eskes. „Mij werd niet verteld dat het sperma niet van de verdachten was. Het waren vragen in de trant van: 'Kan sperma worden verslept tijdens een tweede coïtus? Dus ik antwoordde dat dat in algemene termen natuurlijk kan, ja.’”

Justitie kwam zo tot de „sleeptheorie”, die later altijd aan Eskes is toegeschreven. Die houdt in dat Du Bois en Viets Ambrosius wel degelijk verkrachten en dat het sperma dat later was aangetroffen van eerder, vrijwillig contact tussen Ambrosius en een vriendje was. Tijdens de verkrachting zou dit sperma uit haar lichaam zijn „geslept”. Het was de belangrijkste verklaring tegen hen. De verdachten kregen 10 jaar celstraf.

Hoe ontdekte u dat hier niets van kon kloppen?
„Pas in 1999 kreeg ik het sectierapport onder ogen. Daaruit bleek dat er geen zogeheten sleepspoor van het sperma was en dat het dus nooit verslept kon zijn.”

U bent ook in de rechtszaal gehoord. Bewreemde het u toen niet te horen dat het spermaspoor een ander DNA-profiel had dan dat van de daders?
„Dat was toen nog niet bekend.”

Dat was het wel.
„Volgens mijn geheugen wist ik het niet.”

Vindt u niet dat het uw verantwoordelijkheid was, als getuige-deskundige, om inzage in het sectierapport te eisen voordat u iets verklaarde?
„Ik wist niet dat het er was.”

U wist niet dat er een lijk was?
„Ja dat wist ik wel, en ook dat justitie dan altijd sectie doet. Ik weet niet waarom ik niet naar het rapport heb gevraagd. Alle details die ik had moeten weten om direct te kunnen concluderen dat een 'sleeptheorie' niet mogelijk was stonden erin.”

Hoe is uw contact met justitie op dit moment?
„Ik heb niets meer van ze gehoord, ik moest destijds in de krant lezen dat die sleeptheorie aan mij werd toegeschreven. Nee, ik heb ze nooit meer gebeld om dat recht te zetten.”

Hebt u al contact gezocht met de verdachten?
„Nee. Ze kunnen dankbaar zijn omdat ik alles heb herroepen. Maar ze kunnen ook ondankebaar zijn door wat ik eerder heb verklaard.”

Hoogleraar razend op justitie
'Openbaar ministerie is op de loop gegaan met sleeptheorie' door Florentijn van Rootselaar
2001-06-28, Trouw

MALDEN - „Beneden alle peil”, vindt emeritus-hoogleraar T. Eskes de manier waarop justitie is omgegaan met haar verklaringen over de Puttense moordzaak. Volgens hem is justitie 'aan de haal gegaan' met haar verklaring door de 'sleeptheorie' te verzinnen. Die theorie maakte de veroordeling van de twee verdachten van de moord op Christel Ambrosius mogelijk.

Het onderzoek naar de moord op Ambrosius werd dinsdag heropend. De belangrijkste reden daarvoor is dat Eskes tijdens het onderzoek van de Hoge

Raad naar de moordzaak verklaarde dat hij de sleeptheorie op basis van later verkregen informatie hoogst onwaarschijnlijk acht.

Justitie baseerde de veroordeling van de twee verdachten in 1995 mede op een verklaring van Eskes over de mogelijkheid dat sperma verslept was. Justitie stelde vervolgens dat het sperma dat werd gevonden op Ambrosius' been niet afkomstig was van de daders, maar van een eerder seksueel contact van Ambrosius. Het sperma zou door de verkrachting zijn 'verslept'.

Eskes legt uit hoe justitie bij de verslepingstheorie kwam. „Voor de zaak ben ik door de rechter-commissaris gehoord. Die vroeg heel algemeen of het zaad dat zich door een eerste paring in de schede bevindt, door een tweede paring - verkrachting in dit geval - verslept kan worden. Ja, zei ik, dat is mogelijk.”

Later heeft het openbaar ministerie volgens Eskes die sleeptheorie aangevoerd:

„Mij is nooit gevraagd of die theorie in dit geval klopte.” Incorrect, zelfs beneden alle peil vindt Eskes dat justitie vervolgens 'op de loop is gegaan' met zijn uitspraak en er haar veroordeling van de verdachten gedeeltelijk op heeft gebaseerd.

Het zit Eskes dwars dat hij nu wordt beschouwd wordt als auteur van de theorie: „Er is een antwoord dat ik gaf na een vraag van de rechter-commissaris uitgelicht, waarna die hele theorie mij in de schoenen is geschoven.”

Eskes is er ook verbolgen over dat hij niet het hele dossier over de zaak had gekregen. „Het sectierapport had ik niet. Ik weet niet of dat moedwillig was, of uit slordigheid. Daarmee is mij relevante informatie onthouden.”

Eskes betwijfelde al langer de veroordeling van de verdachten. In 1999 zei hij in een interview dat de versleping van sperma theoretisch mogelijk is, maar dat hij toch het gevoel had dat de verdachten niet terecht vastzitten. Eskes dacht toen al dat de spermavlek misschien afkomstig was van de dader.

Het geeft Eskes 'een goed gevoel' dat de zaak wordt heropend. „Het spook dwaalt immers nog steeds rond. Niemand weet wie het gedaan heeft.”

ILO start offensief tegen kinderuuitbuiting

Geneve - De Internationale Arbeidsorganisatie ILO heeft een offensief ontketend tegen de ergste vormen van kinderarbeid en prostitutie. De leiding hiervan heeft de Nederlandse Frans Röselaers, hoofd van het IPEC, het Internationale Programma voor het Uitbannen van Kinderarbeid van de ILO.

Op een persconferentie vond Röselaers het 'onvoorstelbaar' dat tot 1992 iedere discussie over kinderarbeid voor regeringen nog taboe was, terwijl de nieuwe ILO Conventie van 1998 tegen de 'ergste vormen' hiervan in twee jaar door 55 landen werd geratificeerd.

„een absoluut snelheidsre-cord”. IPEC, een samenwerkingsverband tussen regeringen, vakbonden, werkgevers,

Non Gouvernementele Organisaties en internationale organisaties als Unicef, heeft de laatste jaren in een zestigtal landen al honderdduizenden kindarbeiders en kindsoldaten op de schoolbanken geholpen. De IPEC denkt in maximaal tien jaar een eind te maken aan de meest mensonterende gevallen. Voor de komende twee jaar is daarvoor 200 miljoen dollar gereserveerd, grotendeels toegezegd door donorend als de VS, Duitsland en Nederland, maar ook door particuliere instellingen en bedrijven. Het goede doel wordt kracht bijgezet door 12 juni voortaan uit te roepen tot de jaartijdsdag tegen Kinderarbeid. (GPD)

Europarlement kiest voor harde aanpak kinderporno

Parlementariërs GroenLinks bekritisieren voorstel.

Verder wil het EP alle materiaal dat geslachtsdelen of schaamstreek toont voor seksuele doeleinden, aanmerken als kinderporno. Hetzelfde moet gelden voor audiovisueel materiaal dat aanzet tot pedofiele handelingen.

De aanscherpingen werden door het parlement met zeer ruime meerderheid aangenomen. Tot de kleine groep tegenstemmers behoorden de europarlementariërs van GroenLinks. De PvdA-leden onthielden zich van stemming.

Straatsburg - Het Europees Parlement (EP) heeft gisteren een voorstel van de Europese Commissie over het bestraffen van seksueel misbruik van kinderen drastisch aangescherpt. Volgens een aantal Nederlandse europarlementariërs schiet het EP daarbij door. Het parlement heeft over dit onderwerp overigens slechts adviesrecht.

Volgens het voorstel van de Europese commissie moet seksueel misbruik van kinderen onder de 18 jaar oud met maximaal vier jaar cel bestraft worden. Is het kind onder de tien,

Band uit '93 duikt op in tv-uitzending

(Van een verslaggeefster)
AMSTERDAM - Het Amstelhotel is opgedoken in een pornofilm waarbij mogelijk jongens van onder de zestien betrokken zijn. Te zien is hoe een jongen het hotel binnengaat en zichzelf vervolgens op een van de kamers bevredigt. De tape, *Holland Boys 20*, werd onlangs bezorgd bij de redactie van de actualiteitenrubiek *2 Vandaag*, die er gisteravond beelden van vertoonde.

Redacteuren van *2Vandaag* hadden twee weken geleden een reportage uitgezonden over kinderpornonetwerken in Nederland.

„Naar aanleiding daarvan kregen we deze beelden, via een man die zelf in vroeger jaren is misbruikt en betrokken is bij een organisatie voor seksueel misbruikte kinderen: Schouder aan schouder,” aldus redacteur Ton van der Ham. „De film circuleerde al een aantal jaren. Volgens de

■ **PORNO** - Duitslands hoogste rechtbank heeft gisteren geoordeeld dat de distributie van kinderporno op het internet niet verschilt met het laten circuleren van gedrukt porno-materiaal. Daders kunnen hiervoor veroordeeld worden met een gevangenisstraf van twee tot vijftien jaar. 1EL 2/16

Officier eist 5 jaar tegen Osse huisarts

TEL 616

Dokter Ruud na 20 jaar ontmaskerd als pedo

door Fred Soeteman

DEN BOSCH, woensdag

't Heeft ruim 20 jaar geduurd tot de patiënten van de Osse huisarts Ruud W. (55) erachter kwamen dat hun dokter pedofiel is en een groot liefhebber van keiharde kinderporno.

Huisarts maakte kinderporno

DEN BOSCH - Het openbaar ministerie heeft voor de rechtbank in Den Bosch vijf jaar celstraf geëist tegen een 55-jarige huisarts R.W. uit Oss die kinderporno maakte door de patiënten die hij misbruikte te filmen. Verder had hij een grote hoeveelheid kinderporno in zijn bezit. W. moet volgens justitie ook als arts worden geschorst.

De man zou zeker elf mensen seksueel hebben misbruikt. Een aantal zaken is verjaard en enkele slachtoffers durfden geen aangifte te doen. Officier van justitie J. Grimbergen zei tijdens de zitting dat het 'zeer omvangrijke misbruik' door de arts vanaf de jaren zeventig tot zijn aanhouding plaatsvond.

De huisarts bestelde ook kinderporno bij de Russische organisatie Blue Orchid. De politie is hem dan ook op het spoor gekomen na een tip van haar Russische collega's, die deze criminele organisatie oprolden. Ze trof 95 banden met kinderporno bij W. aan.

Blue Orchid heeft in Rusland kinderporno gemaakt met kinderen vanaf ongeveer zes jaar oud. De opnamen werden via internet verkocht. De 'acteurs' zijn kinderen die van stations en uit weeshuizen waren geplukt. Ze zagen er verwaarloosd uit: vermagerd en bedekt met zweren.

De politie vond bij de huisarts ook nog een grote hoeveelheid zeer schokkende beelden op zijn computer, bleek gisteren voor de rechtbank. Het ging onder meer om de poging om een kind van een jaar te penetreren, een jongen van vijf jaar die werd misbruikt en jongens van ongeveer acht jaar die werden mishandeld met stukken gereedschap.

W. bood in het laatste woord zijn excuses aan de slachtoffers aan. De man heeft zijn praktijk inmiddels verkocht. Zijn advocaat vindt dat zijn cliënt door de publiciteit, zijn voorlopige hechtenis en het verkopen van zijn praktijk al voldoende is gestraft. De rechtbank wees echter een verzoek voor het opschorten van de voorlopige hechtenis af.

Uitspraak 19 juni. (ANP)

Vijf jaar cel geëist in pornozaak

Uit het strafdossier blijkt dat de 55-jarige verdachte zeker elf mensen seksueel heeft misbruikt. Een aantal zaken is verjaard en enkele slachtoffers durfden geen aangifte te doen.

Naast het misbruiken van patiënten, bestelde de huisarts ook kinderporno bij een Russische organisatie. De politie kwam hem op het spoor na een tip van hun Russische collega's, die de bende oprolden. (ANP)

Celstraf voor huisarts na ontucht met patiënten

DEN BOSCH - Huisarts R.W. uit Oss is dinsdag veroordeeld tot drie jaar cel, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk, wegens het bezit van een omvangrijke collectie kinderporno en ontucht met enkele patiënten. Officier van justitie J. Grimbergen eiste eerder vijf jaar tegen de 55-jarige W. Ook vond hij dat W. uit zijn ambt gezet moet worden. De rechtbank in Den Bosch bepaalde dat de man vier jaar zijn beroep niet mag uitoefenen. (ANP)

Ontuchtige arts twee jaar cel in

DEN BOSCH - De 55-jarige huisarts R.W. uit Oss is vandaag veroordeeld tot twee jaar cel wegens ontucht met patiënten en het bezit van een collectie kinderporno. Ook is hij vier jaar geschorst als arts. Justitie had vijf jaar cel geëist en wilde dat de arts zijn beroep nooit meer mocht uitoefenen. Pagina 4

In de rechtszaal in Den Bosch, waar de af en toe snikkende medicus gisteren 5 jaar hoorde eisen, kwam de dokter met een nieuwe onthulling: Kinderporno verzamelde hij uit voorzorg; om te voorkomen dat hij zich aan kinderen zou vergrijpen.

Kusjes

Die voorzorg heeft volgens officier mr. J.W.M. Grimbergen niet goed gewerkt. Want bij zijn jongste patiëntjes beperkte hij zich weliswaar tot bedelen om kusjes en tot soms al te nadrukkelijk wrijven en knippen in buikjes, met pubers gebruikte hij zijn handen voor heel andere manipulaties dan wat als 'medisch handelen' wordt uitgelegd.

Soms maakte hij zelfs video-opnamen als hij bezig was met de edele delen van een jongen op zijn behandeltafel, die daar alleen maar voor rugklachten was.

Opvallend was, aldus de officier, dat kindertjes altijd zeer uitvoerig werden onderzocht, maar dat volwassenen nauwelijks werden aangehoord en razendsnel weer met één receptje op straat stonden.

Misbruik

Dokter W. die zijn praktijk heeft moeten verkopen, is ontmaskerd na een tip uit Rusland, waar de politie een omvangrijk internet-pornoweb ontrafelde. „Iedere afnemer van kinderporno, dit walgelijke materiaal, is medeverantwoordelijk voor dit kindermisbruik”, zei de officier. Maar daarnaast zijn er aan-

wijzingen dat W. zelf in zijn praktijk elf personen heeft misbruikt en dat is mogelijk nog maar het topje van de ijsberg. In zijn tenlastelegging noemde de officier overigens maar vier slachtoffers.

Met een van hen, die klaagt over gebeurtenissen sinds zijn vijftiende jaar heeft de dokter naar eigen zeggen bijna twee jaar 'een liefdesrelatie' gehad, een van de andere was zo'n peutermeisje dat, zoals alle kleintjes, bij hem op schoot had moeten zitten, en kusjes moest velen om een snoepje te krijgen.

Sportjongens

De twee anderen waren sportjongens. Want dokter W. was ook sportarts in het Osse

Dokter Ruud voor rechtbankpresident mr. Rijken met rechts advocaat mr. Van Dijk.

verenigingsleven. In die kwaliteit moet hij menigmaal in de verleiding zijn geweest. In elk geval bij deze twee.

De een kwam voor een schouderblessure, maar moest intensieve

handgrepen in zijn kruis verduren. „Zo kon je je als topsporter beter ontspannen”, zei dokter Ruud.

Nog even wilde dokter Ruud de rechter doen geloven dat zijn 'handwerk' medisch handelen betrof. Maar toen de officier hem vroeg welk medisch doel gediend was met het aanraken van het geslachtsdeel van zo'n jongen, bleef het lang stil voordat W. antwoordde: „Ik kan me de situatie niet meer voorstellen..”

Naast de celstraf vorderde de officier dat Ruud W. zijn beroep niet meer zal mogen uitoefenen en dat hij een van zijn slachtoffers 10 mille schadevergoeding betaalt. Uitspraak: 19 juni.

Amstelhotel lijkt voor kinderporno gebruikt

afdeling al sinds 1993.”

Volgens Marcel Vervloesem van de Belgische werkgroep Morkhoven, die tegen kinderporno strijdt, zou de band een soort routewijzer voor pedoseksuelen zijn. Behalve seksuele handelingen tonen zulke banden de omgeving, met herkenbare plaatsen, "zodanig dat mensen die op zoek zijn naar kinderen, weten op welke plekken ze moeten zijn."

Op deze band is ook te zien hoe twee jongens vanaf station Muiderpoort naar de woning van K. M. aan de Insulindeweg lopen en daar seks met elkaar hebben. M. werd vorig jaar door het hof veroordeeld tot twee jaar cel wegens ontucht met minderjarigen en het maken en verspreiden van grote hoeveelheden kinderporno.

De man bestuurde vanaf 1989 ook een escortservicé met min-

derjarige jongens. De maker van de nu opgedoken film noemde zich Alex Privé, en dat is een pseudoniem van M.

De film werd indertijd verspreid door het Amsterdamse seksbedrijf Dusedo. De eigenaren hiervan zijn vorig jaar veroordeeld wegens het verspreiden van kinderporno. GroenLinks-senator Bob van Schijndel kwam in 1999 in opspraak doordat hij met deze personen in het bestuur van

de stichting World Gay Centre zat.

De redactie heeft de band gisteren aan de Haarlemse officier van justitie J. Hartjes gegeven.

Nu moet nog bewezen worden dat het echt om minderjarige jongeren gaat. Van der Ham: "Tot nog toe is er geen honderd procent zekerheid, maar twee van die jongens zouden, als je ze ziet, zeker onder de zestien jaar kunnen zijn." De jongen in het Amstelhotel wordt geschat op ongeveer vijftien jaar.

Justitie heeft de band doorgegeven aan de politie Kennemerland, die beweringen onderzoekt van een Haarlemmer dat eind jaren tachtig of begin jaren negentig kinderen zijn omgebracht tijdens zogenaamde seksuiven.

Algemeen directeur Cornelis Beek van het Amstel Hotel toon-

de zich geschokt door de beelden. Het is publiciteit waar het hotel niet op te wachten zit - zeker niet nu het zich al begint voor te bereiden op de ontvangst van vele hoogwaardigheidsbekleders, volgend jaar februari, bij het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima. Twijfel dat de opnamen in zijn hotel zijn gemaakt, heeft ook de directeur niet.

Tegenover de actualiteitenrubriek beklemtoonde hij dat het Amstelhotel niks met de film van doen heeft. "Dit is iets wat wij niet onder controle hebben. We betreuren het ten zeerste dat iemand de goede naam van het Amstelhotel gebruikt voor dit soort activiteiten."

De directeur heeft justitie toegezegd zijn medewerking aan het onderzoek te verlenen.

PAR 2/6

PAR 6-6

MEIA 6/6

PAR 19/6

Verdachte filmde misbruik van patiënten.

NVHN 06/06

Den Bosch - Het Openbaar Ministerie heeft voor de rechtbank in Den Bosch vijf jaar celstraf geëist tegen een 55-jarige huisarts uit Oss die kinderporno maakte door de patiënten die hij misbruikte te filmen. Ook had hij een enorme hoeveelheid kinderporno in zijn bezit. Naast de celstraf moet de huisarts volgens justitie ook uit zijn ambt worden gezet.

Uit het strafdossier blijkt dat de 55-jarige verdachte R.W. zeker elf mensen seksueel heeft misbruikt. Een aantal zaken is verjaard en enkele slachtoffers durfden geen aangifte te doen. Officier van justitie J. Grimbergen zei tijdens de zitting dat

het "zeer omvangrijke misbruik" door de arts vanaf de jaren zeventig tot zijn aanhouding plaatsvond. Naast het misbruiken van patiënten, bestelde de huisarts ook kinderporno bij de internationaal opererende Russi-

sche organisatie Blue Orchid. De politie is W. dan ook op het spoor gekomen na een tip van hun Russische collega's, die deze criminele organisatie opzochten. De politie trof 95 banden met kinderporno bij de huisarts aan. Blue Orchid heeft in Rusland kinderporno gemaakt met kinderen vanaf ongeveer zes jaar oud. De video-opnames werden via het internet verkocht. Op de Russische video's figureerden kinderen die van spoorwegstations en uit weeshuizen in Rusland waren geplukt. Ze zagen er verwaarloosd uit: vermagerd en

bedekt met zweren. Eerder veroordeelde de rechtbank in Amsterdam de 57-jarige C.B. tot 21 maanden gevangenisstraf. Hij handelde volgens de rechtbank in de films van Blue Orchid. B., een in Nederland woonachtige Brit, importeerde de Russische banden die door een groepje mannen gezamenlijk werd gefinancierd. De politie vond bij de huisarts uit Oss ook nog een grote hoeveelheid zeer schokkende beelden op zijn computer, zo bleek gisteren voor de rechtbank. Het ging onder meer om de poging om een kind van een

jaar te penetreren, een jongen van vijf jaar die werd misbruikt en jongens van ongeveer acht jaar die werden mishandeld met stukken gereedschap. De huisarts bood in het laatste woord zijn excuses aan de slachtoffers aan. De man heeft zijn praktijk inmiddels verkocht. Zijn advocaat vindt dat zijn cliënt door de publiciteit, zijn voorlopige hechtenis en het verkopen van zijn praktijk al voldoende is gestraft. De rechtbank wees echter een verzoek voor het opschorten van de voorlopige hechtenis van W. af. Uitspraak 19 juni. (ANP)

Duizenden stuks kinderporno bij

Voor de rechtbank van Den Bosch is gisteren vijf jaar celstraf geëist tegen een huisarts uit Oss, wegens seksueel misbruik van patiënten en het bezit van kinderporno.

het openbaar ministerie gisteren vijf jaar celstraf tegen de 55-jarige Ruud W. uit Oss. Officier van justitie Grimbergen drong er bovendien op aan dat de huisarts uit zijn beroep wordt gezet. Ook moet hij van het OM een schadevergoeding van tienduizend gulden aan een van de slachtoffers betalen. Ruud W., een kleine bleke man, barst in snikken uit als hij de eis hoort. Hij maakt zijn excuses: aan zijn slachtoffers, aan zijn familie („die moet erg onder de zaak lijden“), aan „mijn patiënten, die ik na 24 jaar in de steek moet laten“. *Luctor et emergo*, laat hij daar op volgen. „De toekomst zal uitwijzen hoe mijn verdere leven zal verlopen.“ Hij woonde in een villa, alleen, waar hij ook zijn praktijk had. Behalve bondsarts van het Nederlandse jeugdvolleybalteam was W. clubarts van een plaatselijke voetbalvereniging. „Ik behandelde als hobby sportblessures, en ik deed wat de sportmasseur doet, maar dan met méér kennis

van zaken“, zegt W.. De voorzitter van de rechtbank, J. Rijken, wil weten of het bij „sportmedische handelingen“ bleef. De huisarts, na enig zwijgen: „Ik kan me alle situaties niet meer voorstellen, het is soms zo lang geleden.“ In 1994 behandelde Ruud W. een toen 15-jarige badmintonspeler, die last had van zijn rug en zijn bekken. Hij gebruikte gel en een massageapparaat. De jongen deed pas onlangs aangifte wegens seksueel misbruik. Ook had hij tijdens de massage een in een doos verborgen camera ontdekt, die op hem was gericht. „Waarvoor is die camera“, vroeg de jongen aan de arts. „Om inbrekers te betrappen“, luidde het antwoord. Een GGD-arts heeft onlangs deze opnamen bekeken en vastgesteld dat de massages „veelal niet functioneel zijn“ en dat ze kunnen worden gekwalificeerd als „uiterst ongepast en grensoverschrijdend“. Naast het misbruiken van patiënten – een aantal zaken is verjaard en enkele

slachtoffers durfden geen aangifte te doen – had de arts ook kinderporno in zijn bezit. In zijn huis zijn 95 videobanden, 13.056 computerfoto's en vele duizenden afbeeldingen van porno gevonden. Tijdens eerdere verhoren verklaarde de arts de zeer ruwe en volgens het OM „wanstaltige porno“ te hebben aangeschaft „om te voorkomen dat ik me aan kinderen zou vergrijpen“. Ruud W. bestelde de kinderporno via internet bij *Blue Orchid*, een internationaal opererende Russische organisatie. Toen *Blue Orchid* in maart van dit jaar werd opgerold – de Nederlandse politie kreeg tips van Russische collega's – viel de huisarts door de mand. *Blue Orchid* maakte in Rusland kinderporno met kinderen vanaf ongeveer zes jaar oud. Op de video's figureerden kinderen die bij spoorwegstations en uit weeshuizen in Rusland waren opgepakt. Ze zagen er verwaarloosd uit: vermagerd en vol zweren. Het OM weegt het bezit van de kinder-

Door onze redacteur

NRC

GUIDO DE VRIES
DEN BOSCH, 6 JUNI. Officier van justitie J. Grimbergen spreekt van „omvangrijk seksueel misbruik, zowel qua duur als qua omvang“. De zaak is „des te schokkender, als je je realiseert dat de basis tussen patiënt en dokter de vertrouwensband is“. En die band heeft de verdachte gebruikt, „ten behoeve van zijn eigen plezier. Het is onthutsend“. Grimbergen heeft aanwijzingen dat sinds 1978 ten minste elf jongeren „op een of andere manier“ het slachtoffer van de huisarts werden. Voor de rechtbank van Den Bosch eiste

Celstraf voor kinderporno verzamelende huisarts

19/6

DEN BOSCH (ANP) - Huisarts R.W. uit Oss is dinsdag veroordeeld tot drie jaar cel, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk, wegens het bezit van een omvangrijke collectie kinderporno en ontucht met enkele patiënten.

Officier van justitie J. Grimbergen eiste twee weken geleden vijf jaar celstraf tegen de 55-jarige huisarts W. Ook vond hij dat W. uit zijn ambt gezet moet worden. De rechtbank in Den Bosch heeft dinsdag bepaald dat de man vier jaar zijn beroep niet mag uitoefenen.

De rechters achten bewezen dat de huisarts uit Oss ontucht pleegde met enkele patiënten en pupillen van sportclubs die hij begeleidde. Van zeker één geval maakte W. met een verborgen camera video-opnamen. De rechtbank vindt dat W. met zijn handelen de beroepsgroep in diskrediet heeft gebracht.

Videobanden

Daarnaast legde W. de afgelopen decennia een grote voorraad kinderporno aan, naar eigen zeggen om te voorkomen dat hij zichzelf anders aan kinderen vergreep. In de woning van de huisarts werden bijna honderd videobanden met kinderporno aangetroffen.

De politie kwam W. op het spoor na een tip van de Russische justitie. Die was er achter gekomen dat de Boschenaar kinderporno had gekocht bij de internationaal opererende Russische organisatie *Blue Orchid*. Deze bende bracht via internet schokkende kinderporno aan de man. De soms zeer jonge slachtoffertjes werden van spoorwegstations geplukt en meegenomen uit weeshuizen in Rusland.

Foto's

De politie trof op de computer van W. ook duizenden foto's van misbruikte kinderen aan. Op een van de beelden is te zien hoe een volwassen man probeert een baby van een jaar te verkrachten. Op andere foto's staan jongetjes die aan de verwarming zijn vastgebonden en worden mishandeld.

De rechtbank rekent het W. sterk aan dat hij dergelijk materiaal kocht. Het is maar de vraag of films of foto's van misbruikte kinderen ook gemaakt zouden worden als er geen afnemers zijn, stelt de rechtbank, en daarom is het W. aan te rekenen dat kinderporno gefabriceerd wordt.

Huisarts krijgt drie jaar cel voor kinderporno

GTE 19.6

DEN BOSCH/ANP - Een huisarts uit Oss is vanmorgen veroordeeld tot drie jaar cel, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk, wegens het bezit van een omvangrijke collectie kinderporno en ontucht met enkele patiënten. Officier van justitie Grimbergen eiste twee weken geleden vijf jaar celstraf tegen de 55-jarige man. Ook vond hij dat de arts uit zijn ambt gezet moet worden. De rechtbank in Den Bosch heeft bepaald dat de man vier jaar zijn beroep niet mag uitoefenen. De rechters achten bewezen dat de huisarts uit Oss ontucht pleegde met enkele patiënten en pupillen van sportclubs die hij begeleidde. Van zeker één geval maakte hij met een verborgen camera video-opnamen. Daarnaast legde hij een grote voor-

raad kinderporno aan, naar eigen zeggen om te voorkomen dat hij zichzelf anders aan kinderen vergreep. De politie kwam de man op het spoor na een tip van de Russische justitie. Die was er achter gekomen dat de Boschenaar kinderporno had gekocht bij de internationaal opererende Russische organisatie *Blue Orchid*. Deze bende bracht via internet schokkende kinderporno aan de man. De soms zeer jonge slachtoffertjes werden van spoorwegstations geplukt en meegenomen uit weeshuizen in Rusland. De politie trof op de computer van de huisarts ook duizenden foto's van misbruikte kinderen aan. Op een van de beelden is te zien hoe een volwassen man probeert een baby van een jaar te verkrachten.

van een onzer verslaggevers

DEN BOSCH - De 55-jarige huisarts uit Oss die werd beschuldigd van ontucht met jongens en bij wie bovendien een grote hoeveelheid kinderporno werd ontdekt is gisteren door de rechtbank in Den Bosch veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf waarvan één jaar voorwaardelijk. De rechtbank ontzegde hem tevens gedurende vier jaar het recht om zijn professie uit te oefenen. APC 20/6

De rechtbank achtte twee van de vier ten laste gelegde gevallen van ontucht met minderjarige jongens in de praktijkruimte van de arts bewezen. De officier van justitie had vijf jaar gevangenisstraf en vijf jaar ontzetting uit het beroep gevraagd. De rechtbank rekende het de Osse arts zwaar aan dat hij door kinderporno te verzamelen het misbruik van jonge kinderen mee in stand hield. Bovendien heeft

hij volgens de rechtbank de jongens met wie hij ontucht heeft gepleegd beschadigd en de beroepsgroep in diskrediet gebracht. Bij de bepaling van de straf heeft de rechtbank er in zijn voordeel rekening mee gehouden dat er veel publiciteit over de zaak is geweest en dat persoonlijke gevolgen voor hem groot zijn geweest. De arts zei zelf veertien dagen geleden op de zitting dat hij niet terug zal keren naar Oss en dat hij beseft dat hij geen huisarts meer kan zijn. De rechtbank heeft dat laatste met een ontzetting van vier jaar niet definitief uitgesloten. Praktisch gesproken is het echter vrijwel onmogelijk dat hij ooit nog als huisarts aan de slag gaat. Een huisarts dient jaarlijks bijscholingen te volgen om zijn registratie te behouden. Bovendien zullen de ziekenfondsen bij een herstart bereid moeten zijn een nieuw contract met hem af te sluiten.

Twee jaar cel voor arts met kinderporno

DEN BOSCH, 19 JUNI. Een huisarts uit Oss is veroordeeld tot drie jaar cel, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk, wegens het bezit van een omvangrijke collectie kinderporno en ontucht met enkele patiënten. Ook mag hij vier jaar zijn beroep niet uitoefenen. Tegen de arts was vijf jaar celstraf geëist en uitzetting uit zijn ambt.

De rechtbank van Den Bosch acht bewezen dat de huisarts ontucht pleegde met enkele patiënten en pupillen van sportclubs die hij begeleidde. Van zeker één geval maakte hij met een verborgen camera video-opnamen. De rechtbank vindt dat hij met zijn handelen de beroepsgroep in diskrediet heeft gebracht.

Daarnaast legde de man de afgelopen decennia een grote voorraad kinderporno aan, naar eigen zeggen om te voorkomen dat hij zich anders aan kinderen zou vergrijpen. In de woning van de huisarts werden bijna honderd videobanden met kinderporno aangetroffen. De politie kwam hem op het spoor na een tip van de Russische justitie, die erachter was gekomen dat de Boschenaar kinderporno had gekocht bij de internationaal opererende Russische organisatie *Blue Orchid*. Deze bende bracht via internet schokkende kinderporno aan de man. (ANP)

JONGERENBLADEN: FANCY

CDA valt over seks en geweld in jeugdbladen

ken naar haar site en er zijn steeds opstoppingen, omdat er zoveel jongeren vragen stellen. Jongeren hebben daar dus behoefte aan.

Het bevalt Heffels niet dat het CDA zijn blad nu 'op de pornostapel' gooit. "Onze redactie gaat zeer integer te werk. Geweld kunnen wij overigens geheel af en dat tref je ook niet aan in Breakout. Onze toon is brutaal en expliciet. Als je je daar aan ergert, koop het dan niet." De uitgever zegt wel altijd bereid te zijn een gesprek aan te gaan met mensen die zich ergeren aan de inhoud, zoals de CDA-politici.

Uitgever Mat Heffels van VNU's Breakout! denkt dat het grootste deel van de jeugd de rubrieken over seks niet stuitend vindt. "Ze lezen deze rubrieken massaal en hebben veel vragen. Ja, we hebben een sexuologe die vrij expliciet is in haar taalgebruik. Een kut is een kut, hoe moet je dat dan anders zeggen? Via onze site kun je doorlin-

'enorme hoeveelheid seks en geweld' op tv zijn 'punt van permanente zorg'. Dijkstal zegt dat vandaag in een vraaggesprek met Trouw.

„Ik heb het over gewone burgers die door het verleidelijke idee dat ze op tv komen, tot de meest vernederende daden worden bewogen. Dat meisje dat werkte in een kantine in het Westland en in Seks voor de Buch een nummertje maakte op een cafétafel. Zij durfde daarna nooit meer die kantine in. Het is gebeurd met haar leven." Over Big Brother merkt hij op: „Big Brother wordt almaar grover. Dat kon je bij aanvang voorspellen. En inderdaad, in Frankrijk is het al zover dat de kijkers de seks zien. De volgende stap is dat seks geweld wordt."

Het is voor het eerst dat een VVD-kamerlid een afkeurend moreel oordeel velt over programma's van de commerciële tv. Mediawoordvoerders van de VVD reageerden tot dusver afhoudend als collega's van de christelijke partijen hen daarom vroegen. In het verleden is de VVD in de politiek de belangrijkste ijveraar voor de komst van commerciële tv geweest. Dijkstal erkent dat hij vooralsnog machteloos staat tegenover zenders die de programma's uitzenden. „Ik weet niet wat ik moet doen", zegt hij rondt. Op de vraag of hieruit de machteloosheid van het liberalisme blijkt, zegt hij: „Nee, want het is niet alleen een liberaal probleem. Ik vrees dat christendemocraten en sociaal-democraten evenzeer naar die programma's kijken."

Chatten over seks

TITIA KETELAAR

Jongerenbladen bevatten te veel seks, vindt CDA-Kamerlid Atsma. Op gedetailleerde wijze worden seksuele handelingen beschreven, voor romantiek is in de bladen nauwelijks plaats. Atsma meent dat je de doelgroep van deze bladen, kinderen van twaalf en dertien jaar, daar niet mee mag confronteren, en wil dat de overheid hier tegen optreedt. De bladenredacties vinden dat het Kamerlid overdrijft: „Jongeren ontdekken nu eenmaal seks op deze leeftijd." Een kleine blik op internet bewijst dat jongeren rond de twaalf en dertien jaar op het web veel ranzigere dingen kunnen tegenkomen.

Voor kinderen onder de twaalf jaar wordt veel bedacht en gedacht over veilig surfen. Organisaties als

JONG

Jantje Beton en de Safe Internet Foundation maken zich zorgen over wat jonge kinderen op het web tegenkomen en proberen bepaalde websites met filters te blokkeren. Voor jonge kinderen worden speciale portals, overzichtspagina's, opgericht zodat ze veilig kunnen surfen.

De vraag is of dit voor jongeren boven de twaalf jaar ook zou moeten, in het verlengde van de mening van Kamerlid Atsma over de bladen. Maar een bezoek aan een van de, onder die leeftijd volgens een onderzoek van het bureau Multiscope populaire websites, bewijst het tegendeel. Jongeren rond de twaalf en dertien jaar bekijken vooral sites op het gebied van entertainment, chatsites en communitysites, zoals TMF, Radio 538, Chat tv, ICQ, GeoCities en MTNSMS. En hebben vooral onderling veel over seks.

Wie zich als een zeventienjarige vrouw aanmeldt bij de chatsessies op een van deze sites, kan binnen enkele seconden verwachten door een van de andere chatters apart te worden genomen. Vragen als: 'hoe zie je er uit?', 'ben je een lekker ding?', 'waar woon je?', zijn nog tamelijk onschuldig. Onomwonden worden de meest persoonlijke en seksueel getinte vragen gesteld. En nog steeds is seks een van de meest gezochte woorden op internet.

Jongens zeggen vaak iets anders dan ze denken. Het meisjesmaandblad Fancy biedt in het juninummer een verklarende begrippenlijst. Zegt hij bijvoorbeeld over de komende vakantie: „Als je liever met vriendinnen gaat, begrijp ik dat heus, dan bedoelt hij: Ik moet er niet aan denken om twee weken lang zonder mijn maten door te brengen."

Het CDA is sinds kort op kruistocht tegen expliciete, bijna pornografische, teksten en afbeeldingen in jongerenbladen als Break Out en Webber. De Fancy lijkt van een ander kaliber. Het gaat veel over seks, maar de verhalen hebben meer een voorlichtend karakter. Versieren en de ware liefde zijn de belangrijkste onderwerpen; al het andere is daaraan ondergeschikt. 'Razende Reporter Ester' schetst in haar rubriek 'Op Liefdespad' De Ideale Man: „Mijn droomguy hoeft niet goed te kunnen skaten/boarden/surfen, maar moet er in ieder geval uitzien alsof hij het kan. Hij moet om mijn grappen grinniken. (...) Hij mag absoluut niet voorspelbaar zijn. Hij moet de fuchsiaroze muren in mijn kamer mooi vinden en een hekel hebben aan opgezette dieren." Is de verovering tot stand gekomen, dan beginnen

De Break Out-lezers zijn meisjes en jongens in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar. Redactionele pijlers volgens opgave van uitgever VNU: popmuziek, mode, sport(sternen), informatie over seks en relaties, emotie, human interest en film-, soap- en tv- en muzieksterren/idolen. Betaalde oplage: 78.200. Break Out! Heeft geregeld 'bel en win'-acties, waarbij de lezers à één gulden per minuut een eenvoudige vraag moeten beantwoorden. Bijvoorbeeld: waar is Jody Bernal geboren? Onder de bellers worden dan bijvoorbeeld een JVC hifi-set, vier paar ice-skates en 10 make-up-setjes van Bourjois verdeeld. Zo'n actie levert vaak duizenden telefoontjes - en dus veel geld voor de uitgever - op. Het uitloven van prijzen is voor de adverteerder een aantrekkelijke manier om begeerte voor zijn product op te wekken.

In het jongste nummer een proeve van expliciete seks waarvoor het CDA zich zorgen maakt: de rubriek 'Liefde en Sex 2001'. Hierin poseren lezers en lezeressen naakt, in dit geval George (19) en Lise (21). In de verwante rubriek 'Liefde, sex & relaties' geeft seksuologe Hilde van der Ploeg antwoord op vragen van lezers. Onder het kopje 'Pijn bij het neuken' be-

Jongerenmaandblad Webber heeft een oplage van 25.000 exemplaren. Drie jaar geleden nam de kleine uitgeverij Dutch Connection Group het over van VNU, waar het niet aan de winstverwachtingen voldeed. Hoofdredacteur Kick Pielaeft blies het blad nieuw leven in - en is daar nog voortdurend mee bezig. Webber richt zich primair op jongens van 15 tot 22 jaar, dezelfde groep die Break Out! leest. Pielaeft omschrijft zijn blad als 'iets minder plat en verzorgd opgemaakt' dan de VNU-concurrent. In Webber veel muziek, film, hippe vervoermiddelen en vakantietips. De lezers van dit 'blad met ballen' houden tevens van 'babes, games, internet, extreme sports'.

„De jongerenmarkt is moeilijk", zegt de Webber-hoofdredacteur, „want jongeren lezen niet graag. Ze zijn visueel ingesteld, dus je moet het hapklaar verpakken. Dat lukt, maar je lezersgroep blijft beperkt. Alleen al omdat veel jongeren helemaal niet lezen. We presenteren het als jongensblad, maar meisjes kijken het ook in." Een andere moeilijkheid, legt Pielaeft uit, is dat de doelgroep voortdurend verandert. Elk blad is sterk leeftijdsgebonden en in het beste geval

Met Tina (9/14 jaar), Fancy (14/18), Yes (18/22) en One (20/25) bestrijkt uitgever VNU het gehele jongerenwomenssegment. Marketingmanager Corine d'Haans spreekt van een „uitgekiende portfoliostrategie", die de jonge vrouw via One (20/25) uiteindelijk naar titels als Viva, Margriet en Libelle moet leiden. „De Yeslezeres is de oudste dochter van de Libelle- of Margrietlezeres. Binnen het 'jonge-vrouwenssegment' is VNU Tijdschriften marktleider en het is daarom belangrijk dat de titels onderling goed op elkaar worden afgestemd." D'Haans categoriseert de titels als „mainstream- en mentaliteit-bladen".

De mainstreamlezeres is veelal middelbaar opgeleid, de mentaliteitsdoelgroep hoger of universitair. D'Haans kent zelfs hun karakter: mainstreamers zijn

de echte problemen. Psychologe Mariëlle weet raad in de rubriek 'Vrijen & jij'. Vragen van een meisje dat door een jongen is misbruikt, („Wat afschuwelijk wat je hebt meegemaakt. Ik kan me heel goed voorstellen dat je je vies voelt en bang bent voor hem"), een meisje van 16 dat nog nooit een 'echte vaste vriend' heeft gehad („Je zou het bijna niet geloven met al die ontmaagde-vaste-vriendjes-hebbende vriendinnen, maar er zijn meer meiden en jongens die zoals jij nog nooit gezoend hebben") en een meisje dat zich afvraagt hoe je weet dat je klaarkomt („Als je een orgasme krijgt, trekken de spieren in je vagina samen. Je kunt ook tintelingen ervaren en je vagina wordt extra vochtig. Hierna voel je je heel ontspannen en bevredigd!")

Maar, zegt Fancy er moeten wel voorbehoedsmiddelen worden gebruikt. Onder de kop 'Condoom schroom? No way!' geeft het blad antwoorden op de meest gebruikte 'condoomsmoezen'. Luidt de smoes: „Ik hoef geen condoom te gebruiken, want ik heb heus geen aids", dan zeg je: „Laat dat testrapport dan maar even zien, samen met de doktersverklaring dat je soa-vrij en bovendien onvruchtbaar bent!" (Montage Marcel de Lange) NRC 5/6

kent een lezeres van 15: „Hij moet me eerst beffen om me nat te maken. Daar word ik heel erg opgewonden van en dan glijdt hij er moeiteloos in en heb ik geen pijn meer." Waarop de seksuologe antwoordt: „Als je vriend gelijk of vrij snel met neuken begint, is het logisch dat het pijn doet. Dit komt niet omdat zijn penis te groot is, want dan had je er de eerste maanden ook last van gehad. Het probleem is eerder dat jullie met neuken beginnen voor jij opgewonden bent. (...) De oplossing is dus simpel. Begin pas met neuken als hij je geeft heeft en je vagina nat is."

In het hart van het blad zit een poster, deze week met aan de ene kant tv-ster Jessica Alba van Dark Angel en rapper 2Pac aan de andere zijde. Een verhouding met een 'beroemde lover' heeft zo zijn nadelen ('It's hell!'), beschrijft Break Out! in een reportage. „Mocht het uitgaan tussen jullie, dan is het verstandig om een tijdje medialoos door het leven te gaan. Tien tegen een dat je ex bij Oprah of David Letterman zit te vertellen waarom en hoe je gedumpt bent. En hoe mooi, intelligent en spiritueel die nieuwe scharrel wel niet is."

(Montage Taco Börger) NRC 7/6

blijft een jongere het een paar jaar trouw, om het blad vervolgens als 'kinderachtig' te verwerpen.

Pielaeft acht het onwaarschijnlijk dat mensen aanstoet aan Webber kunnen nemen. „Vroeger hadden wij zo'n rubriek waarin aan een seksuoloog vragen konden worden gesteld. Na verloop van tijd kwamen we steeds weer dezelfde vragen tegen. Dan treed je in herhaling. Ik ben nog op zoek naar een nieuwe formule voor die rubriek. Misschien iets met humor."

Lolligheid is het fundament van Webber. Op het omslag van het mei-nummer verwijst de afbeelding van Katja Schuurman naar een melig verhaal over een niet geslaagde poging de soap-ster te interviewen. Sommige jongeren-onderwerpen blijven: te snelle tweewielers en hoe uit handen van de politie te blijven. Onder de kop 'Shit, de lul' waarschuwt Webber dat opvoeren niet zonder risico is: „Als je op een opgevoerde scooter een crash maakt, moet je echt hopen dat je een verdomd goeie helm op je kop hebt, om nog maar te zwijgen over de rest van je ledematen."

(Montage Wim Lintsen) NRC 11/6

introvert, mentaliteitsmeisjes extravert, maar beide zijn op zoek naar antwoorden op prangende vragen op het gebied van mode, cosmetica, relaties en seksualiteit. „Het mainstreammeisje is onzeker en daarom is Yes ook meer trendvolgend dan trendsettend. Fancy- en One-vrouwen daarentegen zijn zelfbewust en zoeken juist de trends."

Het jonge-vrouwenbladenpakket van VNU is van lieverlede ontstaan. Twee jaar geleden werd One (betaalde oplage 52.000 ex.) 'gepositioneerd' tussen Fancy (146.500 ex.) en Viva (148.900 ex.). Tina (114.400 ex.) viert volgend jaar haar 35-jarig jubileum. Yes (132.700 ex.) is 15 jaar oud, terwijl Popfoto zes jaar geleden werd 'getransformeerd' tot Fancy. Er is ontleding, bevestigt d'Haans, maar die treft eerder boeken

Cd Janet Jackson verboden

SINGAPORE, 5 JUNI. All for you, de meest recente cd van zangeres Janet Jackson mag niet worden verkocht in Singapore, zolang het nummer 'Would You Mind' er op staat. Het nummer bevat songteksten als 'I just wanna touch you, tease you, lick you, please you, love you, make love to you', die door de overheid van Singapore als schadelijk voor de bevolking worden gezien.

De distributeur van de cd, EMI Singapore, probeert al sinds april tevergeefs Jacksons manager over te halen het gewraakte nummer te verwijderen. Jacksons cd *The Velvet Rope* (1997) werd in Singapore eveneens verboden, omdat er op

"Homo's óók padvindders"

WASHINGTON, zaterdag
Padvindergroepen uit de negen grootste steden in de Verenigde Staten hebben de nationale leiders van de scoutingvereniging opgeroepen, het verbod voor homo's op te heffen.

De Amerikaanse scoutingvereniging ligt al enige tijd onder vuur wegens haar discriminerende houding ten opzichte van homoseksuelen. In het huidige beleid mogen zij geen padvinder worden. Volgens de voorzitter van de scouts in Chicago zal het beleid niet snel veranderen. Maar hij denkt wel dat een dialoog over het onderwerp nu niet meer is te vermijden.

Vorig jaar besloot het Amerikaanse Hooggerechtshof met een krappe meerderheid dat de organisatie homo's als groepsleider mag werven. (Reuters)

Verliefde tieners hebben meer kans op depressie

door Peter de Jaeger
Verliefde tieners hebben meer kans op depressies, alcoholproblemen of te worden betrokken bij criminaliteit dan pubers zonder romantische interesses. Meisjes lopen grotere risico's dan jongens. Zo blijkt uit een groot onderzoek van de Cornell universiteit in Ithaca, New York.

De grotere kwetsbaarheid van tienermeisjes op romances verklaart grotendeels het hogere aantal depressieve vrouwen in de puberteit vergeleken met jongens, aldus onderzoekster Kara Joyner. Ze heeft ruim achtduizend tieners, verspreid over het hele land, bestudeerd om een verband te vinden tussen romantische relaties en mentale depressies in de pubertijd.

Geïmmigreerde kinderen eerder seksueel volwassen

Veel kinderen van immigranten in Nederland en België begannen enkele jaren eerder te puberen dan leeftijdgenoten die in het land van hun ouders zijn geboren. Onderzoekers leggen een verband met overmatig gebruik van (bij ons verboden) pesticiden in het land van herkomst. De onderzoekers constateerden dat kinderen uit landen als India en Colombia tachtig keer zo'n grote kans hebben om op zeer vroege leeftijd al lichamelijk volwassen te worden. Meisjes ontwikkelen al borsten rond

Van onze verslaggever
Sander van Walsum
AMSTERDAM

Van een 'topjesverbod' wil hij niet spreken. Hooguit van het dringende advies aan de leerlin- gen om niet op school te verschijnen met strakke truitjes die de navel onbedekt laten. 'Zodra hier in een soort bikini', zegt A. Meuwissen, directeur van de openbare basisschool De Klim- roos in Roosendaal.

'Dat is in deze klimaatzone niet alleen slecht voor de gezondheid,

het geeft ook aanstoot bij docen- ten, medeleerlingen en ouders.' Vandaar dat de medezeggen- schapsraad deze week unaniem akkoord ging met het ontmoedi- gingsbeleid jegens het 'topje' - ook wel naveltrui genoemd.

'Daarmee hebben wij ons be- slist niet als een preutse school willen manifesteren', zegt Meuwissen. 'We hebben onze verant- woordelijkheid willen nemen. Zoals we ook het gebruik van mobiele telefoons aan banden hebben gelegd, en oosterse vechtsporten hebben uitgeban- nen. De aandacht moet niet te

veel worden afgeleid van onder- wijs, onze kernactiviteit.'

Meuwissen overwegend begrip ontmoet met zijn kledingadvies. Hem is althans niets in het tegen- deel gebleken. Het is echter niet uitgesloten dat zij zich gaan roe- ren als ze van de verbazing zijn bekomen. De ervaring leert dat op de regulering van de vrije kle- dingkeuze geen zegen rust.

Vier jaar geleden werden op het Norbertuscollege, eveneens in Roosendaal, het topje en de baseballpet in de ban gedaan. Het initiatief werd aangegeprezen

als een beschavingsoffensief. Als een oortlogsverklaring aan het 'campingsgevoel dat je elke kle- ding bij elke gelegenheid zou kunnen dragen'. Het mocht niet baten. De kledingvoorschriften werden massaal gesaboteerd, en niemand weet of ze nog van kracht zijn. Zo verging het ook het topjesverbod dat in 1996 werd uitgevaardigd op het Roer- mondse Broekhin college. En de inwoners van het Tsjechische Zlín lopen momenteel massaal te hoop tegen de verordening van de burgemeester dat de minirok niet hoger dan tien centimeter

boven de knie mag eindigen. Dan gaat het nog slechts om kledingstukken die niet gedragen mogen worden. Wanneer gezag- dragers willen voorschrijven wat de mensen wel moeten aantre- ken, breekt de beer pas echt los. Dat ondervond in 1996 de voor- zitter van de JOVD-afdeling 't Gooi en Omstreken. In een po- ging tot decorum-herstel verlang- de hij van de mannelijke leden dat ze bij 'officiële gelegenheden' verschenen 'in diepdonkerblauw colbert met JOVD-embleeën, le- deren, gepoetste schoenen met bijpassende veters, de vriend-

schapsdas van het Oud Strijders Legioen in dubbele Windsor'. De dames werden geacht hun onthaarde benen in 'strakke pan- ty's' te steken. Allen moesten op de voogdagen van de liberale jon- gereclub 'schoon ondergoed' dragen. 'Een grapie', voerde de voorzitter te zijner verdediging aan. Dat kon hem niet meer voor een roeyment behoeden. Sterker nog: zijn hele afdeling - de oud- site van het land - werd opgehe- ven. Had hij zich maar aan het Britse kleermakersgezede ge- houden: 'Never let your clothes speak louder than you do.'

Zodra de kou uit de lucht is, duiken de topjes op

Kennisnet, het computernet- werk voor scholen, verwijst scho- lieren en leraren die zoeken op het woord 'nieuws' naar een sekspagina. Dit bericht de web- editie van de Automatiserings Gids. De zoveelste tegenslag voor minister Hermans (onderwijs), die eergisteren toezegde reclame op het scholierenweb te willen werven.

Een woordvoerder van het mi- nisterie van onderwijs reageerde gelaten op de berichtgeving. 'De zoekmachine wordt onderhou- den door derden. Ik ga niet tegen deze partijen zeggen 'u moet het zus en zo doen.' Van een fout wil zij niets weten. 'Het is een netwerk dat toegang biedt tot het web. De zoekfunctie op Ken- nisnet is gekoppeld aan internet. Wie op 'nieuws' zoekt krijgt dus niet alleen de zoekresultaten van Kennisnet te zien maar ook die van de rest van het internet. Scholen zelf zijn verantwoorde- lijk voor het inbouwen van filters.'

Dit staat echter haaks op de uitgangspunten van het web voor scholieren. Op de site valt te lezen: 'Kennisnet is een beveiligd en beheerd netwerk (...) in een veilige besloten omgeving worden grote hoeveelheden edu- catieve informatie toegankelijk gemaakt'.

Al eerder kwamen kamerleden na eigen onderzoek tot de slot- som dat Kennisnet de gebruiker niet afschermt van sekssites en wervingsacties van week- en maandbladen. Hermans zegt toe 50 miljoen gulden beschikbaar te stellen voor filters die scholie- ren moet vrijwaren van dergelij- ke uitingen.

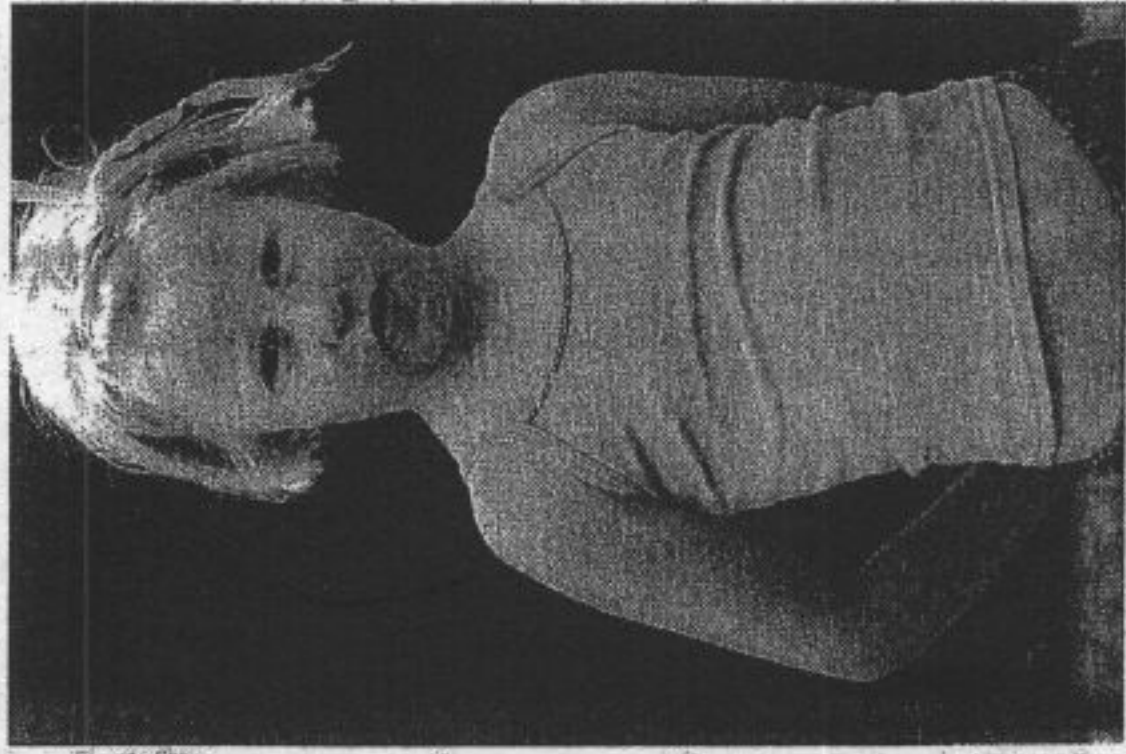
Kennisnet heeft de bewuste sekslink inmiddels van de site verwijderd.

TR 23/16
redactie internet
www.trouw.nl/nieuwe media

Shona-lee (8)

'Dit lichtpaarse topje heb ik samen met mijn moeder op de markt gekocht. Het is heel mooi. Als ik het in de kast zie liggen, doe ik het bijna altijd aan. Het is zo fijn omdat het een blote rug heeft en je een beetje navel ziet. Het is luchtig en voelt niet benauwd. Ik zou het niet leuk vinden als ik het op school niet meer aan mag. Ik mag toch zelf weten wat ik laat zien van mijn lichaam. Mijn ondergoed zou ik wel altijd aanhouden.'

Noraly (5)

'Dit T-shirt heeft mijn moeder voor mij uitgekozen en hij is heel lief omdat hij roze is, dat is mijn lievelingskleur. Nee, ik weet niet dat het een topje is. Wat is dat een topje? O, met een blote buik. Nou dat geeft toch niet. Van mijn juffen mag dat best. Die vinden dat wel leuk. Maar ik zou het ook niet erg vinden als zij het niet leuk zouden vinden, dan zou ik iets anders aandoen, mijn moeder heeft heel veel leuke kleren voor mij.'

Yan Yan (9)

'Dit zijn niet mijn kleren. Ik had een winterjurk aan, maar die was echt veel te warm. Ik mocht kleren van mijn vriendin lenen. Dit was eigenlijk het enige dat paste. Ik vind het wel raar als school iets gaat verbieden. Van toech mijn enige baas, en mijn moeder en mijn vader. Toch zou ik niet in een bloot topje naar school gaan. Dat lijkt me wel een beetje gek. Het is toch wel een beetje... ah... sexy.'

Randa (8)

'Ik geef wel om kleren. Ik wil er niet slonzig uitzien, ook niet té netjes, liever een beetje stoer. Ik mag zelf mijn kleren uitkiezen, daarom zou ik het ook vervelend vinden als school iets verbiedt. Dan mag het van jezelf en van je moeder, maar dan moet het weer uit omdat school het niet wil. Dat is raar. Ik kan me wel voorstellen dat ze een bikini niet goed vinden. Dat is een beetje alsof je in een beha in de klas zit.'

FOTOS KICK SMIETS

Patti M. Valkenburg
hoogleraar Kind en Media aan de
Universiteit van Amsterdam

Pedagogiek in Praktijk | juni 2001 | 15

Omstreeks 1800 werden binnen de Nederlandse scholen de kranten vervangen door kinderboeken (van Setten, 1987). De inhoud van kranten, die tot dan toe als goedkoop schoolmateriaal fungeerden, was volgens pedagogen niet geschikt voor kinderen. Ook ander gangbaar leesmateriaal in die tijd, zoals de bijbel en sprookjesboeken, werd aangepast aan het bewustzijn van de kleine mens. 'Onweldoelige passages', zoals het bijbelverhaal van Daniël en Suzanna, werden gecensureerd om de onschuldige kinderziel niet te beproeven (Ghesquiere, 1988). Ook sprookjes als Roodkapje en de Kikkerkoning, waarin bloot en seksualiteit voorkwamen, werden als kwalijk gezien voor de zedelijke ontwikkeling en gekuist (Ghesquiere, 1988).

Het standpunt van negentiende-eeuwse pedagogen om kinderen van de volwassenenwereld af te schermen is de laatste decennia verlaten. Met name de komst van televisie staat haaks op de trend om kinderen verre te houden van de volwassen wereld. Volgens de Amerikaanse cultuurcriticus Joshua Meyrowitz loopt het wijdverspreide gebruik van televisie sinds de jaren 50 in de pas met "de brede sociale beslissing om jonge kinderen aanwezig te laten zijn bij oorlogen en begrafenissen, vrijages en verleidingspogingen, criminele intriges en cocktailparty's" (Meyrowitz, 1985). Via de televisie worden kinderen blootgesteld aan de informatie die we twee eeuwen lang voor ze verborgen hebben gehouden.

Zolang media bestaan, maken pedagogen zich zorgen over de inhoud ervan. Eerst waren het kranten en strips, vervolgens de radio en bioscoopfilms, daarna de televisie, en nu breidt de ongerustheid zich uit tot computerspellen, en vooral het Internet. De zorg van opvoeders over Internet is historisch gezien niet verwonderlijk. Dit medium herbergt immers alle andere media waarover wij ons vroeger (en nu nog steeds) zorgen maakten: kranten, boeken, strips, films, televisienieuws, en computerspellen. Bovendien heeft Internet nog een extra eigenschap: een onbegrensde mogelijkheid tot sociale interactie, met individuen van wie kinderen vaak alleen een e-mailadres of babbelboxpseudoniem kennen.

Volgens de meest recente marktgegevens wordt in ruim de helft van de Nederlandse gezinnen gebruik gemaakt van het Internet (Stielstra, 2000). Vooral bij huishoudens met kinderen is Internet populair. Naar schatting kan ongeveer een derde van de kinderen van 8 tot 13 thuis zelf het Internet op. Als ouders Internet niet toestaan, zorgen kinderen er zelf wel voor dat ze ermee in aanraking komen, via de burelen, de bibliotheek of leeftijdgenoten (Stielstra, 2000). Bovendien wordt er momenteel actief 'gemarket' om kinderen online te krijgen. De jeugd als groep is immers een economische realiteit; ze vormt een

interessante doelgroep die enorme sommen geld te besteden heeft en grote invloed op de gezinsaanpakken uitoefent (Valkenburg, 1999). Via de televisie, radio, kranten en jeugdbladen geven bedrijven hun Internetadressen door. Ook de meeste televisiereclames voor speelgoed vermelden sinds kort hun website.

Internet is evenals televisie en andere media een belangrijke socialisatiebron, die pedagogen niet mogen negeren en waarover zij snel een visie moeten ontwikkelen. Ik ervaar persoonlijk dat het onderwerp kinderen en Internet weinig aandacht krijgt in de academische wereld. Academische onderzoekers naar kinderen en de media zijn conservatief; ze blijven zich concentreren op de televisie, en vooral op de negatieve kanten ervan. Het schaarse onderzoek naar het Internetgebruik van kinderen wordt tot op heden verricht door commerciële marktonderzoekers. De resultaten van dit soort onderzoek zijn meestal niet beschikbaar voor de academische wereld. Soms geven marktonderzoekbureaus wel een kleine hoeveelheid informatie prijs om de interesse van klanten te wekken, maar de geïnteresseerde academicus moet al gauw een paar duizend gulden neertellen om het complete rapport, inclusief de methodologische verantwoording, te bemachtigen. Een gevaar van deze ontwikkeling is dat de academische wereld achter gaat lopen in theorievorming over kinderen en de nieuwe media. Een ander gevaar is dat de benodigde kennis en beleidsadviezen vooral zullen komen van marketeers en speelgoedlobbyisten.

Heeft Internet positieve of negatieve effecten op kinderen? Helaas is er nog geen onderzoek dat antwoord kan geven op deze vraag, noch in Nederland noch in het buitenland. Ik kan echter wel trachten deze vraag te beantwoorden aan de hand van de meest recente onderzoeksresultaten met betrekking tot de positieve en negatieve effecten van televisie. Recente meta-analyses naar de invloed van televisie wijzen uit dat de positieve effecten van televisie op kinderen even groot zijn als de negatieve (Mares & Woodard, 2000). Dit lijkt op het eerste gezicht een geruststellende conclusie, omdat de indruk kan ontstaan dat de positieve en negatieve effecten op een kind tegen elkaar weggestreepd kunnen worden, zodat er een nuleffect overblijft. Helaas is dit niet het geval. Ook al zijn de positieve en negatieve effecten van televisie statistisch gezien even groot, ongelukkigerwijs komen zij terecht bij verschillende kinderen.

De positieve effecten van televisie zijn namelijk altijd gemeten aan de hand van het kijkgedrag naar educatieve programma's, zoals *Sesamstraat*, *Mr. Rogers* en *Barney*. De negatieve effecten worden vaak gemeten aan de hand van het kijkgedrag van actieseries met veel geweld, zoals *Power Rangers*, *Miami Vice*, en *Starsky and Hutch* (Valkenburg, 1997). Nu is het zo dat educatieve en gewelddadige programma's verschillende doelgroepen aanspreken en bereiken. Educatieve programma's worden

vooral bekeken door jonge kinderen met hoogopgeleide ouders, die veel belang hechten aan media-educatie. Kinderen die veel geweld zien, komen vaker uit gezinnen met laag opgeleide ouders, die weinig of geen aandacht aan media-opvoeding schenken. Kortom, de positieve en negatieve effecten van televisie zijn niet noodzakelijkerwijs vast te stellen bij dezelfde kinderen. Ze hangen af van de manier waarop dit medium gebruikt wordt.

Deze 'effectkloof' zal waarschijnlijk ook opgaan voor Internet. Internet is een fascinerend medium met veel potentie voor positieve effecten. Kinderen kunnen er naar muziekclips luisteren, en ze kunnen er informatie vinden voor welke spreekbeurt dan ook. Ze kunnen een computerspel spelen met een Japanner of een mail sturen naar een Chinees. Ook kunnen ze tekeningen maken en muziek componeren. En dit soort dingen doen kinderen ook. In een onderzoek dat ik onlangs samen met een studente heb uitgevoerd onder 194 Internetgebruikers in de leeftijd van 8 tot 13 jaar, vertelden de meeste kinderen dat ze het Internet gebruiken omdat ze het leuk vinden met de computer te werken. Ook gebruiken ze Internet meer om informatie te zoeken, dan voor entertainmentdoeleinden. Deze informatie had vaak met schoolopdrachten te maken. Meisjes gebruikten het Internet even vaak als jongens en ook met dezelfde motieven.

Hoewel Internet een veelbelovend medium is, kunnen we er niet omheen dat het ook gevaarlijk kan zijn. Naast het risico van blootstelling aan ongeschikte inhoud, dat Internet met andere media zoals televisie en computerspellen deelt, kent Internet twee extra risico's. Ten eerste kunnen kinderen online lastig gevallen worden, bijvoorbeeld via e-mail of babbelboxen. Maar als zij in hun onschuld persoonlijke gegevens, zoals hun huis- of schooladres, doorgeven, lopen zij bovendien het risico om offline lastig gevallen te worden. Deze laatste vorm van bedreiging lijkt in de praktijk niet of nauwelijks voor te komen, maar het is potentieel een serieus risico, waarmee terdege rekening gehouden moet worden. Internet is een afspiegeling van het gewone leven. Er zijn plaatsen waar kinderen echt niet moeten komen, en er zijn personen die kinderen echt niet moeten ontmoeten. Bovendien wordt Internet vaak bevolkt door anonieme personen, verscholen achter een nietszeggend e-mailadres of een babbelboxpseudoniem. Juist deze anonimiteit zorgt ervoor dat bij sommige lieden de remmen gemakkelijk doorslaan. Op het Internet zijn dan ook vaak extreme dingen te zien. In ons onderzoek hebben we gevraagd of kinderen wel eens iets negatiefs hadden meegemaakt op het Net. Acht procent van de kinderen noemde het stuiten op gewelddadige of pornografische sites als een negatieve ervaring. Daarnaast vertelde 3% van de kinderen van 11 tot 13 dat ze wel eens online seksueel waren bedreigd, en 1% van de kinderen dat zij wel eens op een andere manier online waren bedreigd. Offline bedreiging werd

gelukkig door geen van de kinderen genoemd.

In Nederland is nog nooit onderzocht of en hoe gemakkelijk kinderen persoonlijke informatie doorgeven op het Internet. In Amerika is dit onlangs wel gebeurd (Turow & Nir, 2000). Dit is begrijpelijk want in Amerika bestaat al langer de trend om via het Internet informatie van kinderen los te peuten die gebruikt kan worden voor nog betere kindgerichte marketing en doelgroepsegmentatie. In het onderzoek van Turow & Nir werd aan Amerikaanse jongeren van 10 tot 17 jaar de vraag gesteld of zij bereid zouden zijn op het Net hun naam, adres, en informatie over wat ze wel en niet leuk vinden door te geven, in ruil voor een gratis cadeautje. 23% van de jongeren wilde dit wel doen. In Amerika was het aan het einde van de jaren negentig zo gangbaar geworden om op het Net gezinsinformatie bij kinderen los te peuten, dat er in 1998 een speciale wet is aangenomen, de zogenoemde COPPA, the 'Children's Online Privacy Protection Act'. Deze wet moet het uitlekken van gezinsgegevens via jonge kinderen reguleren. Het is in Amerika sinds 1998 niet meer toegestaan om via het Internet kinderen onder de 13 jaar naar persoonlijke informatie te vragen zonder toestemming van de ouders. Helaas is het debat over dit soort Internetmarketingpraktijken in Nederland nog überhaupt niet van de grond gekomen.

Nu steeds meer kinderen online gaan om op hun computer naar informatie te zoeken, en om met vrienden en vreemden over de hele wereld te communiceren, is het niet meer voldoende om kinderen voor te bereiden op hun avonturen in de werkelijke wereld. Juist in het Internettijdperk hebben kinderen ouders, onderwijzers, en de overheid

Amper hulp voor kinderprostituees

TEL 26-6

door Bart Olmer

LEEWARDEN, dinsdag

De opvang van jeugdige prostituees blijkt landelijk volstrekt ontoereikend te zijn.

Het enige opvanghuis in heel Nederland voor kinderprostituees, het in Leeuwarden gevestigde Asja, kampt structureel met een gebrek aan opvangplaatsen.

Een landelijk netwerk van opvanghuizen is noodzakelijk om jonge vrouwen, vaak zelfs minderjarig, uit de prostitutie te krijgen, aldus het evaluatie-rapport van het Friese opvanghuis Asja, dat inmiddels twee jaar bestaat.

Minister Van Boxtel heeft gistermiddag het rapport over de ervaringen bij Asja in ontvangst genomen, tijdens een werkbezoek aan Leeuwarden.

"Er is in Nederland nauwelijks of geen opvang voor jeugdige prostituees die er mee willen stoppen", aldus de Asja-medewerkers. "Politie en justitie krijgen doorgaans weinig vat op gedwongen prostitutie, omdat de vrouwen bang zijn. Ze kunnen weliswaar uit die wereld worden gehaald, maar

binnen de kortste keren is hun plaats weer ingenomen door andere (illegale) vrouwen."

Opvanghuis Asja startte maart 1999 als driejarig experiment. Binnen anderhalf jaar kreeg Asja bijna honderd aanmeldingen. Twintig procent moest afgewezen worden wegens plaatsgebrek.

Een derde is in de prostitutie gekomen via de vrouwenhandel. De helft via 'loverboys'; mannen die meiden paaien met aandacht en cadeautjes, met als doel hen in de prostitutie te brengen en hen daar met geweld te houden. Friese politiemedewerkers kennen 'loverboys', die wel twintig of dertig meisjes voor zich hebben werken".

Eenderde van de opgevangen meisjes is minderjarig, de jongsten waren elf en twaalf jaar oud.

De meisjes worden uit het hele land doorverwezen, meest via de politie en de jeugdzorg. Ruim de helft van de meisjes hebben een half jaar tot meer dan drie jaar lang in de prostitutie gewerkt. Een enkeling is door hun vader in de prostitutie gedwongen.

De Friese politie, met wie de opvang nauw samenwerkt, is zeer positief over de behaalde resultaten. Eenderde van de vrouwen doet aangifte tegen hun 'loverboy', pooier of vrouwenhandelaar. Dat heeft geleid tot vijf veroordelingen. De verblijfsduur van de meisjes varieerde van twee dagen tot zesenehalve maand.

hard nodig om te leren hoe ze media-inhoud en mediabronnen op de juiste manier moeten inschatten. Ik hoop dat de pedagogiek hier een bijdrage aan zal leveren. ☺

LITERATUUR

- Ghesquiere, R. (1988). *Het verschijnsel jeugdliteratuur*. Leuven, België: Acco.
- Mares, M. L., & Woodard, E. H. (2000). Prosocial Effects on children's social interactions. In D. Singer, & J. L. Singer (Eds.), *Handbook of children and the media* (pp. 183-206). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Meyrowitz, J. (1985). *No sense of place: The impact of electronic media on social behavior*. New York: Oxford University Press.
- Setten, van H. (1987). *In de schoot van het gezin: Opvoeding in Nederlandse gezinnen in de twintigste eeuw*. Nijmegen: Sun.
- Stielstra (2000). *Internetgids voor ouders*. Amsterdam: Volkskrant/Meulenhoff.
- Trendbox (2000). *Internet Update*. Online verkrijgbaar: www.trendbox.nl.
- Turow, J., & Nir, L. (2000). *The Internet and the Family 2000: The view from parents, the view from kids*. Pennsylvania: The Annenberg Public Policy Center.
- Valkenburg, P.M. (1997). *Vierkante ogen: Opgroei met TV en PC*. Amsterdam: Balans.
- Valkenburg, P. M. (1999). De ontwikkeling van kind tot consument. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 27, 30-46.

Nova: 'Geen opruiing'

YASHA LANGE ^{NRC} 31/5

Het is een hypothetische vraag: als Nova ook had uitgezonden dat imam Khalil El Mounni zich uitsprak tegen geweld, hadden zijn uitspraken over homoseksualiteit dan zoveel stof doen opwaaien?

Nova-redacteur Peter Kloosterhuis weet het niet zeker. „We wisten sowieso niet dat dit zoveel commotie zou veroorzaken. Het was nota bene niet eens het openingsitem van die dag.” Hij vindt dat de uitspraken van de imam – dat homoseksualiteit een ziekte is, en een gevaar voor de samenleving – „recht overeind” staan.

Gedwongen door het openbaar ministerie in Rotterdam moest Nova de banden van het volledige interview afstaan. Het tv-programma besloot daarom het interview in z'n geheel op internet te zetten. Nu kan iedereen lezen of horen wat verschillende woordvoerders van moslim-organisaties al eerder zeiden: dat El Mounni zich ook nadrukkelijk uitspreekt tegen geweld. „De islam verbiedt het lastigvallen van wie dan ook”, zegt de imam. „Als iemand ziek wordt, zo-

als in dit geval, of verslaafd raakt aan drugs of wat ook, dan spoort de islam ons aan deze persoon te helpen genezen, te redden.”

Heeft Nova, dat een item maakte over geweld van sommige Marokkaanse jongeren tegen homoseksuelen, enigszins selectief geknipt in het interview? Hadden ze dat

MEDIA

deel niet ook moeten uitzenden? Volgens Kloosterhuis niet. „We hebben El Mounni geïnterviewd omdat we van hem wilden weten wat de islam en hijzelf van homoseksualiteit vindt. Dat hebben we uitgezonden.”

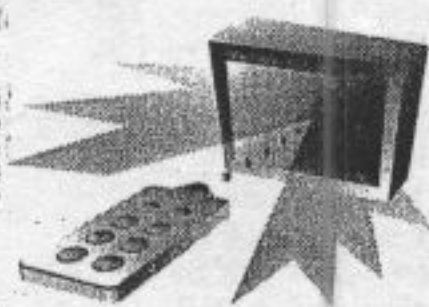
Volgens Kloosterhuis is het van belang dat de imam zijn opmerkingen over geweld ook niet in één adem noemde met zijn opmerkingen over homoseksualiteit. De interviewer vroeg er zelf naar. „En wat El Mounni er vervolgens over zegt is een gemeenplaats. Daarna maak je een selectie, dat is normaal. We zenden nooit het hele interview uit.”

Blunder van Nova

Maarten Huygen ^{NRC} 31/5

Nova heeft ons geflest met dat verhaal over de fundamentalistische Marokkaanse imam Khalil El Mounni. Ik was er die avond ook in getrapt. Ze durven de fout niet toe te geven maar helemaal aan het einde van de uitzending verwees presentator Kees Driehuis wel naar de internetsite van Nova.

Daar staat het volledige interview met El Mounni, in geschreven tekst en beeld, inclusief de gedeelten die niet waren opgenomen in een item over geweld van Marokkaanse jongeren tegen homo's. El Mounni zei daarin dat homoseksualiteit een besmettelijke ziekte is. De dienstdoende verslaggever is een vakman, want hij had El Mounni ook gevraagd naar het geweld. „Een aantal moslimjongeren gebruikt grof geweld tegen homoseksuelen. Wat vindt u daarvan?” El Mounni antwoordde: „De islam verbiedt het lastigvallen van wie dan ook, ongeacht zijn situatie of de ziekte die hij

BEELD

heeft. De islam spoort ons juist aan om zo'n persoon te redden van dat gevaar.”

Dat voorbehoud was geschrapt. Natuurlijk, anders was er geen nationale rel ontstaan met de opmerkingen van El Mounni in het *Journal* en alle kranten, inclusief deze. Een nieuws-hype dus, opruiing zelfs, gebruikmakend van onbetagen over de moeizame integratie van moslimmigranten.

Het standpunt van El Mounni over homoseksualiteit is verwerpelijk maar als hij tegelijkertijd geweld tegen homo's veroordeelt, zie ik geen verschil met fundamentalisten als kardinaal Simonis en Kamerleden Leen van Dijke en Van der Vlies. Die formuleren het anders dan El Mounni maar daar gaat het niet om. Het standpunt dat homoseksualiteit een ziekte is, werd tot in de jaren vijftig door medici verkondigd en heeft dus wortels in de Nederlandse samenleving. Wanneer nodigt minister van woordenwolken, Van Boxtel,

de ganse katholieke geestelijkheid, de gesubsidieerde Evangelische Omroep, de evangelische fracties uit om met hen een hartig woordje te spreken over integratie in de Nederlandse samenleving? Die heeft inmiddels het homohuwelijk erkend.

In het geschrapt deel van het interview citeerde El Mounni een passage uit de koran over Lot's volk en Sodom en Gomorra, die ook in de bijbel staat. De koran lijkt op de bijbel met een volgorde van Mohammed. Ik geloof de bewering van moslimeestelijken dat de Marokkaanse jongens die homo's treiteren en intimideren niet naar de moskee gaan. Hij heeft er geen greep op. Als ze naar de moskee gingen, zouden ze leren zich niet als EO-jongeren van geweld te onthouden en hun kans af te wachten. Zodra de tijd rijp is, komen de fundamentalistische christenen politiek in actie om homoseksualiteit wettelijk te laten verbieden, zoals bijbel of katholieke leer voorschrijven. De vleugel van El Mounni zal zich bij hen aansluiten. „De islamitische straffen worden niet uitgevoerd door individuen of groepen, maar zijn in handen van de rechter.” (...) „Het recht in eigen hand nemen is niet toegestaan in de islam”, zei hij in het interview.

Wat is Nova afgezakkt de afgelopen jaren. Homoseksualiteit in de islam en homoseksueel gedrag van Marokkanen zijn interessante verhalen met vele kanten en nuances. Zo'n programma zou dat aan moeten kunnen zonder in slogan-nieuws te vervallen. Maar helaas valt het niet in een itempje van tien tot vijftien minuten te persen. Nova is steeds meer gaan lijken op *Netwerk*. Ook dat zendt drie items per keer uit, ongeacht de nieuws-waarde of het aanbod van die avond. Nova is eigenlijk *Netwerk*. Laat *Netwerk* is een verlengd *Journal* met gasten aan tafel. Vroeger was *Netwerk* sensationeler dan Nova, nu is het onderscheid vervallen.

Heel wat goede mensen zijn vertrokken bij Nova, in de eerste plaats eindredacteur Ad van Liempt. Die is vandaag gehuldigd als eindredacteur van het met de Nipkow-schijf bekroonde programma *Andere Tijden*. De kwaliteit van een programma, maar ook van andere media, wordt bepaald door de inhoud en ruimte die goede journalisten als Van Liempt krijgen. Nova laat de gevolgen zien van de dictatuur van een format.

Jongeren steunen via web imam el-Mounni

Door een onzer redacteurs ^{NRC} ROTTERDAM, 14 JUNI. Een groep moslimjongeren heeft via de website www.imam-online.nl ruim 1200 steunbetuigingen verzameld voor de Rotterdamse imam Khalil el-Mounni. Vanmiddag zouden ze in Den Haag de digitale handtekeningen in een petitie aanbieden aan minister Van Boxtel (Integratiebeleid). De opstellers van de petitie willen hun „oprechte verbazing uiten over de negatieve beeldvorming die de media rondom Imam el-Mounni scheppen.” Volgens hen zijn de uitspraken van el-Mounni uit hun verband gerukt en te letterlijk uit het Arabisch vertaald. „De beschuldigingen staan haaks op het beeld dat wij de afgelopen negen jaar van hem hebben gekregen.”

De vijf moslimjongeren die imam-online vorig jaar november hebben opgezet, zijn vaste bezoekers van de An-Nasrmoskee in Rotterdam waar el-Mounni preekt. Ze hebben ook geregeld contact met hem en ze zijn bezig zijn preken in vertaling op de site te zetten. Volgens een 24-jarige webmaster van imam-online, die niet met zijn naam in de krant wil, gaat het erom dat de imam het gedrag van homoseksuelen afkeurt, niet hun persoon. „Als persoon moet je ze respecteren. Maar nu wordt de islam in de media onderuitgehaald.”

Volgens een woordvoerder van minister Van Boxtel zou de minister bij het in ontvangst nemen van de petitie herhalen wat hij eerder in de discussie met de imams heeft gezegd, namelijk „dat de maatschappelijke betekenis van el-Mounni's woorden niet door de beugel kan”.

Van Boxtel: El-Mounni is ongelooftwaardig

DEN HAAG, 16 JUNI. Minister Van Boxtel (Grote Steden en Integratiebeleid) vindt dat de Marokkaanse imam El-Mounni zijn geloofwaardigheid heeft verloren, omdat hij heeft gelogen over de discriminerende uitspraken over homo's die volgens de geestelijke ten onrechte aan hem waren toegeschreven.

Vorige maand ontkende El-Mounni dat hij homo's lager dan varkens had genoemd. „Maar in een prekenbundel van de imam die op het ministerie is opgedoken, blijkt dat hij deze uitspraken wel degelijk heeft gedaan”, aldus Van Boxtel gisteravond in het actualiteitsprogramma Nova.

In de Nova-uitzending van donderdag 3 mei noemde El-Mounni homoseksualiteit een „ziekte die schadelijk is voor de samenleving”. In een daaropvolgende gesprek tussen Van Boxtel en vertegenwoordigers van de Marokkaanse gemeenschap bood de imam nadrukkelijk zijn excuses aan voor de „misverstanden die zijn gerezen en de eventuele gevolgen die mijn uitspraken hebben”.

„In dat gesprek ontkende de

Een eeuwenoude liefdadigheidsbond

METRU 17/6

Sümbül Aga, de minister van de Harem in het Ottomaanse Rijk, vraagt op een goede dag de sultan toestemming om een pelgrimstocht naar Mekka te maken. In feite wilde hij met zijn vrienden 'het paradijs van de homoseksuele harem-ministers' ergens in Egypte bezoeken. De reis duurt echter kort, want de Aga wordt in de buurt van Kreta gedood door een vloot van de Republiek van Venetië, waarna de sultan een bloedige oorlog begint om zijn homoseksuele minister te wreken.

„Imams haten homo's”, kopten enkele bladen. Dat kan ik maar moeilijk snappen. Waarom is de wederzijdse liefde ineens omgeslagen in haat? Waarom wil men ineens dit eeuwenoude liefdadigheidsverbond verstoren? Als geslachtsgemeenschap met de gelijke sekse niet voorkomt in de islamitische wereld, waarom lacht elke Turk in de Turkse theehuizen dan als je zegt: „Mannen uit Bursa slapen zonder deken, maar nooit zonder een jongen?”

Homoseksuele contacten zijn van alle tijden en komen in elke cultuur voor. Waar de mannen en vrouwen gescheiden zijn, waar de seksuele contacten aan strikte voorwaarden zijn onderworpen, daar bloeien de homoseksuele relaties als dorstige bloemen uit de woeste aarde. Bursa en Konya bijvoorbeeld staan in Turkije bij uitstek bekend als homo-paradijzen. Bursa is van oudsher bekend om zijn Koran-scholen (Medrese) en Konya is de thuisbasis van vele fundamentalistische bewegingen en partijen. Alle vormen van seksuele geaardheid zijn aangeboren, uitzonderingen daargelaten. Het is dus een natuurlijke noodzaak van de mens en geen ziekelijke drang. Elk kind wordt na een bepaalde leeftijd biologisch rijp voor seksuele contacten. Gebeurt dit niet met de ongelijke sekse dan ligt de gelijke sekse op de loer.

Ik heb me altijd verbaasd waarom Turken zo trots zijn op de Ottomaanse mannen en vrouwen. In het Ottomaanse Rijk (1301-1923) namen seks en homoseksualiteit namelijk een belangrijke plaats in het dagelijks leven in. Het laatste werd stilzwijgend aanvaard. Niet voor niets werden zelfs de sekstechnieken tot in de kleinste details beschreven. Naast standjes werden ook potentieverhogende kruiden en andere middelen voorgeschreven, weten we uit de *Kabusname* (1082) van de toonaangevende schrijvers als de Perzische Emir Keykavus. Het meest specifiek over seks en homoseksualiteit schreef de homoseksuele schrijver Enderunlu Fazil (1759-1810).

Sultan Murat IV (1623-1640) is de bekendste van de homoseksuele koningen. De film 'Istanbul onder mijn vleugels' verhaalt over zijn liefde voor een jongen. Een ander staatshoofd was Sultan Mahmut II (1808-1839). 'Net als zijn voorgangers koesterde ook hij een grote liefde voor mannen. Hij trok zich terug in een afgelegen vertrek, waar hij zich amuseerde met jongens en meisjes', schreef Refik Ahmet Sevengil in 'Hoe Istanbul zich amuseerde tussen 1453 en 1927'.

In de achttiende eeuw was het bijvoorbeeld heel gebruikelijk dat een sultan drie van zijn vier ministers uit homoseksuelen koos. De viziers (de ministers) namen de knapste en de aantrekkelijkste jongens (içoglanlar) in dienst om hen te ontdoen van hun 'moeilijk uit te trekken' kostuums. Homoseksualiteit kwam niet alleen in de paleizen voor, maar ook daarbuiten. Het celibataire leven van de Ottomaanse Yeniceri-soldaten was ondraaglijk. Om hun leven enigszins plezierig te maken, had elke beroepsmilitair verkering met loopjongens (Civelek), die stage liepen om het beroep van strijder eigen te maken. Ook de vrouwen zochten naar manieren om zich te amuseren. 'Dezer dagen is er een nieuw soort vrouw ten tonele verschenen', schreef Enderunlu Fazil in zijn boek *Zenannamé*. 'Ze imiteren de heteroseksuele manier van vrijen en passen een valse truc toe. Ze maken gebruik van een soort kunstpenis. Het is heel genant. Zij noemen hem ook nog zibik, wat in het Arabisch penis betekent.

God heeft de wereld geschapen: vrouw-man, jong-oud, zwart-wit, ongelovig-gelovig, links-rechts, dom-slim. Dat gelóof ik. Dat wil ik geloven. Tegenstellingen maken wij, mensen. Contrast geeft juist kléur aan het leven.

TUNCAY ÇINIBULAK

geopend op moordenaars van Bulger

ren, want iedere leeftijdgenoot die naar een ander deel van Groot-Brittannië verhuist zal daar met argusogen worden gevolgd. Het grootste gevaar is nog dat ze zichzelf in een onbewaakt ogenblik verraden of dat een familielid in ruil voor een vorstelijke beloning uit de school klappt.

Acht jaar nadat Venables en Thompson de tweejarige peuter James Bulger uit een winkelcentrum ontvoerden, martelden en vermoordden, staan zij voor de bijna onmogelijke opgave om als gewone burgers te functioneren in de Britse samenleving.

Ze hebben een nieuwe naam, nieuwe papieren en zelfs een heel

nieuwe levensloop gekregen. Ze hebben hun Liverpoolse accent afgeleerd en hebben onder het gevangenisregime een indrukwekkende lijst diploma's verzameld. Maar dat alles lijkt ontoereikend om het hele land jarenlang op het verkeerde been te zetten. Jon Venables' moeder zei gisteren te vrezen dat haar zoon binnen vier weken wordt ontdekt en vervolgens vermoord.

In Engeland en Wales mogen de media de nieuwe namen en verblijfplaatsen niet onthullen. Maar sommige boulevardbladen lijken er wel een fikse boete en sommige hoofdredacteuren een lange celstraf voor over te hebben om tege-

moet te komen aan de overgrote meerderheid van de Britten, die net als Bulgers ouders vinden dat Venables en Thompson niet lang genoeg zijn gestraft.

Buitenlandse media (met inbegrip van die in Schotland) hoeven zich niets van deze door de rechter opgelegde beperkingen aan te trekken. Drie buitenlandse sensatiebladen (het Spaanse *Interviú*, het Italiaanse *L'Espresso* en het Duitse *Stern*) hebben beloofd Bulgers moordenaars te zullen ontmaskeren.

Vermoedelijk bevinden Venables en Thompson zich nu ergens in doorgangshuizen, waar ze anderhalf tot twee jaar onder nauw-

lettend toezicht van reclasseringsdeskundigen zullen verblijven. Misschien krijgen ze binnenkort een baan bij een werkvoorzieningsproject. Maar als er ook maar het geringste vermoeden bestaat dat ze weer in de fout dreigen te gaan, of dat ze de hen opgelegde regels overtreden (zoals het verbod om contact met elkaar op te nemen of in de buurt van Merseyside te komen) worden ze opnieuw opgesloten.

De Britse justitie heeft bij de al jaren geplande vrijlatingsoperatie van Venables en Thompson geput uit de ervaring die ze heeft opgedaan met Mary Bell, die in 1968 als elfjarige een kind van vier en

een kind van drie had gedood. Bij haar vrijlating in 1980 kreeg ze een nieuwe identiteit. Ze wist zich wonderbaarlijk goed verborgen te houden: pas vier jaar geleden werd ze door de boulevardbladen ontdekt.

Maar Bell is nooit het doelwit geweest van een wereldwijde klopjacht, zoals bij Venables en Thompson het geval lijkt. De Britse minister van Binnenlandse Zaken, David Blunkett, vond het zondag zelfs nodig de wraakzuchtige natie tot rust op te roepen. Hij waarschuwde voor 'emotionele adrenaline' en vroeg de Britten de zaak-Bulger 'op een beschaafde manier af te handelen'.

Van onze correspondent
Peter de Waard

LONDEN

De moordenaars van de tweejarige peuter James Bulger zullen worden vrijgelaten. Dat maakte de Britse minister van Binnenlandse Zaken Blunkett gisteren bekend. Jon Venables en Robert Thompson zullen slechts 'voorwaardelijk' en 'onder streng toezicht' mogen terugkeren in de maatschappij. Ze mogen nooit meer onderling contact hebben en Merseyside, waar de familie Bulger woont, blijft verboden terrein.

De ouders van Bulger reagerden met onbegrip, woede en ontzetting, evenals talrijke actiegroepen die in de Britse boulevardpers een dankbare spreekbuis vonden. Ze gingen in beroep en hielden demonstraties. Maar gisteren bleek dat ze aan het kortste eind hadden getrokken.

Het besluit voor hun definitieve vrijlating werd bekendgemaakt door de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken, David Blunkett, nadat een speciale commissie bestaande uit een rechter, een psychiater en een derde onafhankelijke lid eerder deze week had bepaald dat Venables en Thompson geen gevaar meer vormen voor hun omgeving.

De reacties van Bulgers ouders waren emotioneel. Bulgers moeder Denise Ferguson verklaarde 'totaal kapot en compleet van de wereld te zijn'. 'Het heeft niets van doen met wraak, maar hier wordt geen recht gedaan.' Ze wees de beschuldigende vinger in de richting van opperrechter Woolf. 'De liberale rechtbank-elite heeft hiermee de boodschap gegeven dat misdaad loont.' Bulgers vader - inmiddels gescheiden van Ferguson - noemde het besluit tot vrijlating 'verschrikkelijk, ongevoelig en heel slecht getimed'.

Venables en Thompson zullen overigens in veel opzichten niet echt vrij zijn. Ze zijn slechts voorwaardelijk en onder strikte voorwaarden in vrijheid gesteld, hetgeen betekent dat ze elk moment weer kunnen worden gearresteerd. Justitiële ambtenaren zullen voortdurend toezicht op hen uitoefenen. Daarnaast zijn ze gebonden aan talrijke verboden: ze mogen elkaar niet zien, noch ooit de Merseyside betreden of de familie van Bulger benaderen.

Aanvankelijk werd overwogen het tweetal naar Australië of Nieuw-Zeeland te verbannen, maar deze landen stelden geen prijs op de komst van de jongens. Gezien het feit dat ze onder toezicht zijn gesteld, zullen ze vermoedelijk in Groot-Brittannië zelf moeten trachten een nieuw leven op te bouwen. De staat heeft een woning en een periodieke financiële toelage gegarandeerd. Hun grote angst zal echter ongetwijfeld zijn dat ze alsnog zullen worden ontdekt.

De media in Engeland en Wales mogen hun identiteit niet onthullen, maar buitenlandse media (waaronder die in Schotland) en websites zijn niet aan deze regel

De twee moordenaars van de tweejarige peuter Jamie Bulger worden mogelijk deze week uit hun huidige gevangenschap ontslagen. Acht jaar cel hebben zij erop zitten. Vanaf hun tiende jaar hebben Jon Venables en Robert Thompson vastgezet. Over ruim een maand worden zij negentien jaar. Hun tienerjaren zijn bijna voorbij. Volgens velen krijgen zij ten onrechte hun vrijheid terug. Maar is dat zo? Kunnen zij gaan en staan waar zij willen? Het antwoord is een ondubbelzinnig 'neen'.

Hun wacht een nare, kille, sombere toekomst. Vol stress en angst voor wraak. Zij zullen nooit vrij man zijn. Hoogstens zal de lijn waar de Britse overheid hen aan vasthoudt iets worden gevierd, maar altijd zal er toezicht zijn. Tot hun dood. Zij waren en blijven eigendom van de Britse staat.

Duivel

Een groot deel van de Britse bevolking ziet in Jon Venables en Robert Thompson al het kwaad van de duivel verenigd. Dat was al zo toen zij op tienjarige leeftijd op weg naar de rechtbank door een woedende menigte werden aangevallen. Het liefst had de door de boulevardpers opgezweept menigte de twee jongetjes meteen de

nek omgedraaid. Van vergeving kan volgens velen ook nu nog geen sprake zijn. Daarvoor was hun misdaad te gruwelijk. De reacties zijn na de aankondiging van hun 'vrijlating' opnieuw heftig, emotioneel en vaak op het hysterische af. 'Laat hen maar in de cel wegrotten totdat ze dood zijn', wordt vaak gehoord. 'Geef mij hun adres en ik knal ze overhoop', is ook een reactie. Minister David Blunkett van Binnenlandse Zaken riep de Britten zondag op 'kalm' te blijven. 'Wij zitten niet in het Wilde Westen van de 19e eeuw, maar in een beschaafd land waar wij ordentelijk wetten uitvoeren', sprak Blunkett.

Zijn sussende woorden worden amper gehoord. Velen

herinneren zich hoe het tweetal in 1993 in het winkelcentrum te Bootle bij Liverpool de kleine James Bulger, die voor een slagerij op zijn moeder Denise Ferguson stond te wachten, bij de hand nam en wegvoerde. Een paar kilometer verderop mishandelden de twee het kind. Ze schopten hem en gingen hem meedogenloos met stenen te lijf. Ze legden het uitgeputte lichaam uiteindelijk op een spoorrails neer, waarna een trein het slachtoffer overreed.

De weerzinwekkende moord veroorzaakte een ongekend emotionele schokgolf in Groot-Brittannië.

Onderschat

Geconstateerd kan worden

• Jamie Bulger

Londen maant tot kalmte in kwestie-Jamie

van onze correspondent RUUD PEIJS

PAR 25.6

LONDEN - De vrijlating van de jongens die acht jaar geleden de peuter Jamie Bulger om het leven brachten, roept in Groot-Brittannië emotionele reacties op. De moeder van Jon Venables, een van de daders, zei gisteren: "Mijn zoon zal binnen een maand afgevoerd worden door mensen die wraak zoeken."

Jamie Bulgers moeder, Denise Ferguson, leidde tegelijkertijd toeterende vrachtauto's door Liverpool in een demonstratie tegen de vrijlating.

Minister van Binnenlandse Za-

ken David Blunkett toonde zich ernstig verontrust: "We leven hier niet in het Wilde Westen van de negentiende eeuw, maar in het Groot-Brittannië van de 21ste."

dat justitie de immer aanhoudende volkswoede heeft onderschat en tussentijds niets heeft gedaan om het publiek op de hoogte te houden van de gemoedstoestand van Venables en Thompson. Hierdoor werd het onmogelijk een redelijke discussie te voeren over hun toekomst en de mensen te informeren over hun berouw.

Nu moet worden afgegaan op de plotselinge mededeling van de vrijlatingscommissie dat de twee jongens inderdaad berouwvol genoeg zijn en geen gevaar meer vormen voor de samenleving.

De broers, zussen, vader en moeder van zowel Venables als Thompson hebben al jaren een nieuwe identiteit en verblijfplaats elders in het land. Dit om te voorkomen dat het publiek of vooral de Britse media hen weten op te sporen. Enkele kranten overwegen ondanks een rechterlijk verbod toch de identiteit openbaar te maken. Bekend is dat één boulevardkrant zelfs recente foto's heeft.

De krant *The Manchester Evening News* gaf vrijdag op zijn internetpagina vage aanduidingen waar de daders waren. Justitie beoordeelt of de krant wegens 'minachting voor het Hof' kan worden vervolgd. Anders is het gesteld met de buitenlandse media, die mogelijk ongestraft jacht op Venables en Thompson kunnen maken.

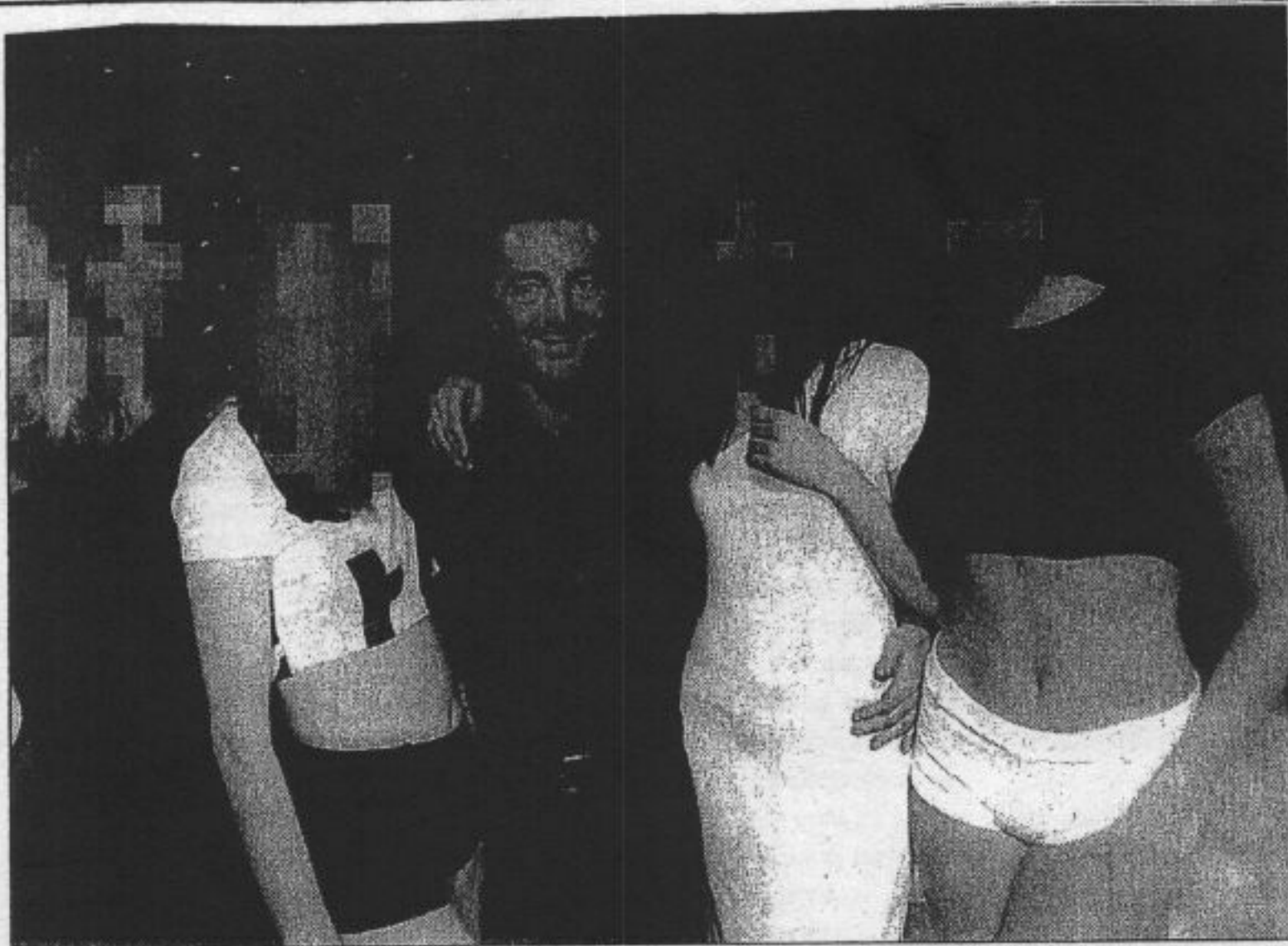
De twee moordenaars die sinds de veroordeling geen contact met elkaar hebben gehad zullen de eerste jaren

ieder in een ander geheim tehuis van de reclassering met 20 andere jonge misdadigers verder worden opgevoed en opgeleid en blijven de rest van hun leven onder controle van justitie.

Nooit zullen zij meer contact met elkaar mogen hebben of met de familie van hun slachtoffer. Hun Liverpoolse accent zijn ze inmiddels kwijtgeraakt. Een vrolijk leven en een gezin opbouwen lijkt onhaalbaar. Eerder zullen Venables en Thompson uit angst voor wraak gedwongen zijn elke dag over hun schouder te kijken. Hun straf, hoe deze ook wordt bezien, is levenslang.

Blunkett riep zijn landgenoten op 'nu eerst rustig adem te halen voordat er dingen gebeuren waar iedereen later spijt van heeft'. Ook Jamies vader, al jaren van de moeder gescheiden, vraagt om

Een undercover-reportage van BBC-journalist Donal MacIntyre leverde prachtige onthullingen op. De directeur van modellenbureau Elite scheidte op over seks met tienermodellen. Anderhalf jaar later moet de BBC een schikking treffen met Elite. De reportage bleek suggestief en oneerlijk gemonteerd.

De beschuldigde Elite-directeur Gérald Marie.

FOTO ABC

BBC blameert zich undercover

BIJNA anderhalf jaar lang heeft de BBC de wereld willen doen geloven dat tieners bij het fameuze modellenbureau Elite in ruil voor alcohol en drugs seksueel worden geëxploiteerd. Vorige week verraste de Britse staatsomroep de wereld met een mededeling dat Elite zijn jonge modellen juist beschermt tegen seksueel misbruik en andere gevaren, zoals de consumptie van verdovende middelen.

De BBC speelt tegenwoordig hoog spel met zijn nog altijd grote reputatie van journalistieke integriteit en degelijkheid. Onder de dreiging van een openbare rechtszaak krabbelde de staatsomroep terug. Zij trok de beschuldigingen in die anderhalf jaar geleden werden gedaan in een wereldwijd uitgezonden reportage over Elite, dat supermodellen als Naomi Campbell tot haar klandizie rekent. De reportage was gemaakt door BBC's undercover-journalist Donal MacIntyre, een van de rijzende sterren van de omroep. In 1999 maakte hij een viertal documentaires voor de BBC waarmee hij grote mis-

standen in de samenleving probeerde aan te tonen. Behalve de documentaire over Elite ging hij undercover bij voetbalhooligans, een fraudecommissie en een verzorgingstehuis.

De reportages, uitgezonden onder de titel *MacIntyre Undercover*, waren zeer populair bij de kijkers. Alleen in Groot-Brittannië keken er al meer dan tien miljoen mensen. Na de reportage over de voetbalhooligans arresteerde de politie twee beruchte relschoppers. De undercoverreportages over het verzorgingstehuis in Kent en het modellenbureau Elite leidden echter tot juridische stappen tegen de BBC zelf. De zogenoemde misstanden in het verzorgingstehuis bleken niet te bestaan. De politie die naar aanleiding van de reportage een uitgebreid en peperduur onderzoek uitvoerde, legde naderhand de rekening van 50 duizend pond bij de BBC. Nog meer ophof ontstond er over de undercoverreportage bij Elite.

In deze televisiedocumentaire zeggen directieleden van het bureau openlijk in ruil voor alcohol en drugs met *teenage*-modellen naar bed te gaan. Zij

noemen het een groot voordeel van hun vak. Topdirecteur Gérald Marie, voormalig echtgenoot van model Linda Evangelista, lijkt de undercovermedewerker 300 pond te willen aanbieden in ruil voor seks met een van de modellen en scheidt ook nog eens op over zijn plannen om naar bed te gaan met de finalistes van een modellenwedstrijd.

Onmiddelbaar na de uitzending werden Marie en een van de andere medewerkers van Elite geschorst. Maar zij verklaarden onschuldig te zijn en werden later weer in dienst genomen. Volgens Elite was de reportage op oneerlijke wijze gemonteerd en gaf het een totaal verkeerd beeld van de mode-industrie. Uit complete volzinnen zouden frases en soms zelfs een enkel woord zijn geknipt en weer in een andere context zijn gebruikt. Ook zouden medewerkers van Elite woorden in de mond zijn gelegd.

Elite spande later een rechtszaak aan tegen de BBC en dien-

BBC-journalist Donal MacIntyre.

FOTO ABC

de een schadeclaim in van 1,7 miljoen pond. De door Donal MacIntyre opgenomen banden met honderden uren ruw materiaal werden door de politie in beslag genomen.

Al gauw bleek dat de BBC niet erg stevig in de schoenen stond en dat de documentaire aanzienlijk suggestiever was

dan de werkelijkheid. Vorig jaar werkte de BBC zich in deze zaak nog verder in de nesten, nadat een producer van de staatsomroep een getuige trachtte te chanteren. Hij benaderde een medewerker van Elite in Parijs met de bewering dat hij over een geluidsband beschikte waaruit zou blijken dat 'de medewerker in ruil voor geld seks met jonge modellen zou hebben aangeboden'. De BBC zei later deze actie 'op touw te hebben gezet om alsnog de grote vis te vangen'. In april - tijdens een voorlopig getuige-verhoor - toonde de rechter zich echter geschokt door deze onthulling.

Begin vorige week zou na maanden van inleidende beschietingen het daadwerkelijke proces beginnen. De Britse schandaalbladen wreven zich al in de handen over een vier weken durende stroom onthullingen over seks en drugs in de modellenwereld die de zaak ongetwijfeld zou opleveren. Maar precies op het moment dat de advocaten hun pruiken wilden opzetten koos de BBC eieren voor zijn geld. In een verklaring verontschuldigde de BBC zich en zei dat 'bij het undercover-onderzoek geen seksuele exploitatie van tienermodellen was ontdekt'. Elite erkende op zijn beurt dat 'de seksuele opmerkingen van een aantal directeuren die tijdens de reportage werden gedaan, ongepast waren'. Verder commentaar werd niet gegeven noch werden bedragen genoemd waartegen de BBC de claim heeft afgekocht.

Of de zaak daarmee is afgedaan, blijft nog even de vraag. De chantagepoging van een van de BBC-producers zou mogelijk tot een nieuwe rechtszaak kunnen leiden. Voorlopig is de carrière van Donal MacIntyre gered. Heel pikant was dat precies op de dag dat de zaak werd geschikt op *prime time* bij de BBC een uitzending was te zien over Timothy McVeigh - van de hand van Donal MacIntyre.

De BBC zegt dan ook achter MacIntyre te blijven staan. Een nieuwe serie *Undercover*-reportages is in voorbereiding.

Peter de Waard

Steeds meer landen sturen kindsoldaten naar het front

Van onze buitenlandredactie
AMSTERDAM

Het aantal landen waar kinderen naar het front worden gestuurd is gestegen van 31 tot 41. De kinderen, tussen de 7 en 18 jaar, worden daar gebruikt als frontliniesoldaat, mijnenveger, spion, drager, bewaker of sexslaf. Dat staat in een rapport dat een coalitie van mensenrechtenorganisaties dinsdag openbaar heeft gemaakt.

Wereldwijd vechten meer dan 300 duizend kinderen als soldaat. Daarmee is hun aantal de laatste jaren nagenoeg gelijk gebleven.

'De wijdverbreide beschikbaar-

heid van lichte wapens heeft bijgedragen aan het kindsoldatenprobleem', zei een coördinator van de coalitie. 'Ze stellen zelfs het kleinste kind in staat een efficiënte strijder te worden.' Kinderen zijn populair omdat ze goedkoop zijn en relatief gemakkelijk tot moorden aan te zetten. Ze krijgen vaak drugs om hun angst weg te nemen.

Het grootste aantal kindsoldaten, 50 duizend, telt Birma. De meeste kindsoldaten worden ingezet in Azië en Afrika. Daarnaast worden in 87 landen, waaronder Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, minderjarige gerecrueteerd als soldaat of strijder.

Kees zegt: „Ik ben niet veranderd. Ik ben in februari weer op school gekomen. Toen moest ik er wel even doorheen. Maar iedereen deed normaal.” Wim: „We hebben zes slachtoffers in de klas. De leraren zeiden dat we door moesten.” Bill (16) houdt op met klieren. Hij zegt: „In het begin praatte we er heel veel over in de klas. Nu alleen nog in de studieles, één keer per week.” Wim: „We moesten een keer ons gevoel opschrijven. Dat viel niet mee. Ja eh... somber eh... en leeg. Machteloos.” Nu beginnen alle jongens mee te praten, door elkaar heen. Of ze wel of niet

Polygaam met dans en sketch

Door onze correspondent PROVO, 30 JUNI. „Ik ben schuldig aan het stichten van een gezin. Als het me echt om de seks te doen was, had ik mijn vijf vrouwen wel op de pil gezet.” Aldus de Amerikaanse mormoon Tom Green, echtgenoot van vijf vrouwen en vader van 30 kinderen. Een jury achtte hem schuldig aan polygamie, de rechter beraadt zich op dit moment op de strafmaat.

veranderd zijn door de brand. En over de psychologen die op school kwamen om te vertellen over 'fases waarin je alles nog ontkent' en over 'symptomen enzo en waar je op moet letten'. Dat vonden ze onzin, dat sloeg he-le-maal nergens op. Kees: „Ik ga niet naar de psycholoog. Ik heb mijn vader en moeder.” Marlies (15), 4 atheneum, was bij familie toen de brand uitbrak. Ze zag de ziekenauto's rijden toen ze naar huis ging. Ze had nog naar De Hemel zullen gaan, maar ze mocht niet van haar moeder. Ze zegt: „Ik ben blij dat ik het niet gezien heb.” Daarna zegt ze: „Ik heb ook wel wat gemist.” Ze telt op haar vingers na

Green woont met zijn familie in een woonwagenkamp in Partout, Utah. Hij hecht bijzonder aan het avondritueel. Na het avondeten komt het gezin bijeen voor een kleine dienst. Eerst is er plezier met sketches en dans, daarna wordt er gezongen en bijbel gelezen. Ten slotte gaan de kinderen slapen. De baby's en kleuters bij hun moeder, vanaf vijf jaar woont ieder kind in zijn leeftijdsteam. En terwijl de vrouwen per telefoon tijdschriftabonnementen verkopen, leest Green de B- en C-teams (alle kinderen van 7 tot 12 jaar) voor. Nadien zitten ze bijeen voor gebed en overleg. Green hecht aan het meervoudig huwelijk, vertelt hij, ook omdat dit recht doet aan vrouwen. „Deze levensstijl gaat meer over vrouwenrechten dan mannenrechten.”

wie er in haar klas wél bij zijn geweest. „Bijna iedereen. Vijf zijn er verbrand.” Ze heeft er last van, zegt ze, dat ze niet goed kan meepraten. „Vorige week waren we in het zwembad. Eén meisje trok haar T-shirt aan toen we een patatje gingen halen.” Haar vriendin Laura (16), 4 havo, zegt: „Uit mijn klas ligt er nog één in het ziekenhuis. Die is alleen in de weekenden thuis. Ik weet niet hoe hij er nu uit ziet.” „Bedoel je John?” vraagt Marlies. „Die heb ik gezien. Het viel mee. Het zit bij hem vooral aan de achterkant.” Jory, met het zwarte petje, gaat ook niet naar een psycholoog. Hij heeft genoeg aan zijn vrienden. „Die psycholo-

'Het is ook een kwestie van instrumentarium. Ik zit met het gereedschap van een columnist. Ik probeer weleens een groter verhaal te schrijven, maar na een halve bladzijde denk ik: waar ben ik mee bezig? Eigen-

Jan Mulder:

lijk zou iemand me moeten helpen, mij de openingen laten zien. Van: je bent je verhaal nu zo begonnen, pak dat eens op, verzin er een zoon en een dochter bij en laat ze op een leuke manier gevolgd worden door de buurman. Zo schrijf je een bittere aanklacht tegen de pedofielenhaat in dit land. Maar ik denk al snel: ik moet de wereld niet verbeteren, maar vermaken.

Kamermeerderheid wil privacy jeugd inperken

DEN HAAG - Een meerderheid in de Tweede Kamer (PvdA, CDA en SGP) wil de bescherming van privacy van jongeren beperken om te voorkomen dat jeugdigen in de criminaliteit belanden. Zo moeten leerplichtambtenaren informatie kunnen uitwisselen met de politie, omdat spijbelaars een grotere kans hebben af te glijden. Volgens minister Korthals is dat in strijd met de Grondwet. (ANP)